

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**

Διπλωματική Εργασία

**Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

A.M. ΜΘ09042

Επιβλέπων καθηγητής : Κότιος Άγγελος

Πειραιάς

ΜΑΡΤΙΟΣ 2012

Αφιερώνεται στους γονείς μου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΔΑΛΗ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

Σημαντικοί όροι: Εμπόριο, διεθνής οικονομία, διπλωματία, παγκοσμιοποίηση, εθνική ανάπτυξη, διεθνείς οργανισμοί, πολυεθνικοποίηση, ξένες επενδύσεις, χρηματοοικονομικές συναλλαγές, εξωστρέφεια.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο σημερινό, διαρκώς μεταβαλλόμενο, παγκοσμιοποιημένο και αλληλοεξαρτώμενο διεθνές περιβάλλον, η οικονομία και το εμπόριο αποτελούν τους πιο σημαντικούς προσδιοριστικούς παράγοντες των διεθνών σχέσεων, αφού επηρεάζουν δραστικά τις διακρατικές σχέσεις. Οι πιο ανεπτυγμένες χώρες, που βασίζουν την ισχύ τους στην οικονομική και στρατιωτική τους υπεροχή, μεταθέτουν το βάρος της εξωτερικής τους πολιτικής στην οικονομία, στοχεύοντας στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους. Το ίδιο ακριβώς πράττουν και οι αναπτυσσόμενες χώρες, που με την είσοδό τους σε παραδοσιακούς διεθνείς οργανισμούς, όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (WTO) και άλλες κοινωνικο-οικονομικές συμμαχίες όπως, η Ευρωπαϊκή Ένωση, υιοθετούν ένα νέο μοντέλο προσέγγισης και διπλωματικής δράσης, στην προσπάθειά τους να προωθήσουν τα δικά τους εθνικά και εμπορικά συμφέροντα. Έτσι, το σύγχρονο σύστημα των διεθνών οικονομικών σχέσεων και η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης και της ενοποίησης φέρουν την εμπορική διπλωματία στο προσκήνιο.

Κύριος στόχος της εργασίας αυτής είναι α) ο προσδιορισμός της έννοιας της εμπορικής διπλωματίας, η οργάνωσή της στο εσωτερικό των κρατών και τα επίπεδα άσκησης αυτής και β) ο τρόπος οργάνωσης της εμπορικής διπλωματίας στην Ελλάδα συναρτήσει των οικονομικών και εμπορικών συμφερόντων της χώρας μας.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν θα δώσουν το έναυσμα για την εκκίνηση μιας συζήτησης γύρω από τον όρο "εμπορική διπλωματία" και κατά πόσο τα μέσα που χρησιμοποιεί είναι ικανά ή όχι ώστε να επιτευχθεί εξωστρέφεια, ανάπτυξη του εμπορίου και ξένες επενδύσεις ικανές να διαμορφώσουν ένα σύγχρονο και ασφαλές περιβάλλον για την χώρα μας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Ευχαριστίες

Η διπλωματική εργασία με θέμα «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ» εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών για την περίοδο 2009-2011.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω πολύ τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Κώττιο Άγγελο για την ευκαιρία που μου έδωσε να ασχοληθώ με το θέμα αυτό καθώς και για την βοήθεια, καθοδήγηση και τις πολύτιμες συμβουλές που μου παρείχε για την ολοκλήρωση της εργασίας μου.

Επιπλέον θα ήθελα να ευχαριστήσω τον αγαπημένο μου πατέρα, Αναστάσιο, ο οποίος μου παρείχε πολύτιμη βοήθεια κατά την εισαγωγή μου στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα, με στήριξε και με ενθάρρυνε, αλλά δυστυχώς δεν είναι πλέον κοντά μας.

Χωρίς τις ανεξάντλητες προσπάθειες και τους κόπους που κατέβαλε μαζί με την μητέρα μου, τις πολύτιμες συμβουλές τους, και τη διαρκή ενθάρρυνση και παρότρυνση που μου παρείχαν, είναι σίγουρο πως πολύ λίγα θα είχα καταφέρει. Όχι μόνο στον τομέα της μόρφωσης αλλά και σε όλους τους τομείς. Τους ευχαριστώ πολύ.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συμφοιτητές μου και όλους τους διδάσκοντες του μεταπτυχιακού προγράμματος για την πολύπλευρη συνεργασία που είχαμε κατά την διάρκεια των σπουδών μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

Περίληψη

Ευχαριστίες

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή	1
1.1: Έννοια της Εμπορικής Διπλωματίας.....	1
1.2: Σχέσεις μεταξύ παραδοσιακής και εμπορικής Διπλωματίας.....	5
1.3: Σχέση εξωτερικού εμπορίου και Εμπορικής Διπλωματίας.....	7
1.4: Γενικοί και Ειδικοί στόχοι της Εμπορικής Διπλωματίας.....	10
Κεφάλαιο 2: Οργάνωση(φορείς)της Εμπορικής Διπλωματίας	14
2.1: Κρατικοί.....	14
2.2: Επαγγελματικοί-Ιδιωτικοί.....	20
Κεφάλαιο 3: Επίπεδα άσκησης Εμπορικής Διπλωματίας	26
3.1: Πολυμερές/Διεθνές.....	26
3.2: Περιφερειακό.....	33
3.3: Διμερές.....	39
3.4: Στο εσωτερικό άλλων χωρών.....	40
Κεφάλαιο 4: Το εξωτερικό εμπόριο και τα εμπορικά συμφέροντα της Ελλάδος	42
4.1: Τομεακή και γεωγραφική διάρθρωση του ελληνικού εξωτερικού εμπορίου.....	42
4.2: Το θεσμικό πλαίσιο του ελληνικού εξωτερικού εμπορίου.....	43
4.3: Τα βασικά εμπορικά συμφέροντα της Ελλάδος.....	46
4.4: Στρατηγικές επιδιώξεις της Ελληνικής εξωτερικής εμπορικής πολιτικής.....	50
Κεφάλαιο 5: Η οργάνωση της Ελληνικής Εμπορικής Διπλωματίας	55
5.1: Η Εμπορική Διπλωματία του ΥΠΕΞ.....	55
5.2: Λοιποί κρατικοί φορείς.....	74
5.3: Μη κρατικοί φορείς.....	81

Κεφάλαιο 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ	85
6.1: Παρουσίαση κυρίων συμπερασμάτων.....	85
6.2: Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	87
Βιβλιογραφία	89
1.1: Ελληνική (βιβλία και άρθρα).....	89
1.2: Ξενόγλωσση (βιβλία και άρθρα).....	90
Παραρτήματα	92
2.1: Πίνακες, σχήματα.....	92

Κεφάλαιο 1:Εισαγωγή

1.1 Έννοια της εμπορικής Διπλωματίας

Η Εμπορική Διπλωματία είναι μια δραστηριότητα που αποσκοπεί στην προώθηση των επιχειρήσεων μεταξύ δυο διαφορετικών χωρών. Στοχεύει στην ενθάρρυνση της ανάπτυξης των επιχειρήσεων μέσα από μια σειρά προώθησης των (επιχειρήσεων) και των δραστηριοτήτων διευκόλυνσης. Οι Εμπορικοί Διπλωμάτες που βρίσκονται στο εξωτερικό αναλαμβάνουν δραστηριότητες προς διευκόλυνση των επιχειρήσεων στον τομέα του εμπορίου, των επενδύσεων, του τουρισμού, την εικόνα της χώρας γενικά, και την προώθηση της επιστήμης και της τεχνολογίας. Συνήθως είναι τα μέλη του προσωπικού της διπλωματικής αποστολής ή επικεφαλής μιας «εμπορικής αντιπροσωπείας» στο εξωτερικό, με διπλωματικό καθεστώς. Ο όρος Εμπορικός Διπλωμάτης μπορεί να καλύπτει διάφορες ονομασίες όπως "εμπορικός σύμβουλος" "Εμπορικός ακόλουθος" "αντιπρόσωπος για το Εμπόριο" "εμπορικός αντιπρόσωπος", κλπ.

Η Εμπορική Διπλωματία είναι πλέον ένα θέμα αυξανόμενου ενδιαφέροντος για όλες τις κυβερνήσεις και τις επιχειρήσεις. Για παράδειγμα, οι διεθνείς οργανισμοί, όπως το Διεθνές Κέντρο Εμπορίου, ασχολούνται με το θέμα αυτό σε τακτική βάση. Οι λόγοι για το αυξανόμενο ενδιαφέρον, δεν είναι δύσκολο να βρεθούν. Οι κυβερνήσεις ενθαρρύνουν την ανταγωνιστικότητα των οικονομιών τους προκειμένου να ανταποκριθούν στις ευκαιρίες και τις απειλές των παγκόσμιων αγορών και στην πίεση εγκατάστασης επιχειρήσεων καθώς και στην αποτελεσματικότητα των κρατικών υπηρεσιών, όπως η εμπορική διπλωματία. Μερικές μικρές και μεσαίου μεγέθους χώρες θέτουν το ερώτημα αν η διπλωματία γενικά θα πρέπει να επικεντρωθεί αποκλειστικά και μόνο στην Εμπορική Διπλωματία ώστε να επιβιώσει σε μια εποχή ενισχυμένης παγκοσμιοποίησης και ανταγωνισμού. Επιπλέον, το Διαδίκτυο, η αυξημένη κινητικότητα και η ανάδυση νέων πόλων οικονομικής δραστηριότητας κάνουν έκκληση για αναθεώρηση και επανατοποθέτηση πολλών υπηρεσιών που προσφέρονται από την Εμπορική Διπλωματία. Ωστόσο, οι σκεπτικιστές εξακολουθούν να αναρωτιούνται, για παράδειγμα, γιατί θα πρέπει η γαλλική κυβέρνηση να υποστηρίξει μια γαλλική εταιρεία που επιθυμεί να επεκταθεί στη Στουτγάρδη(Γερμανία), ενώ η ίδια κυβέρνηση δεν βοηθά την εταιρεία στην

πατρίδα της, στο Παρίσι ή στο Στρασβούργο; Άλλοι υποστηρίζουν ότι οι επιχειρήσεις μπορούν να εξαρτώνται από αυτού του είδους την κρατική ενίσχυση, η οποία θα εμπόδιζε τις επιχειρήσεις στις προσπάθειές τους να γνωρίσουν την διεθνοποίηση από μόνες τους. Ακόμα, είναι γεγονός ότι οι περισσότερες-αν όχι όλες- ανταγωνιστικές χώρες, όπως οι ΗΠΑ, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Φινλανδία χωρίς να ξεχνάμε την Ιαπωνία και τη Σιγκαπούρη, διατηρούν όλες σύγχρονες και ιδιαίτερα αποδοτικές υπηρεσίες υποστήριξης επιχειρηματικής Εμπορικής Διπλωματίας για να βοηθήσουν την ανάπτυξη των επιχειρήσεων τους.

Η Εμπορική Διπλωματία μπορεί να θεωρηθεί ως ένα ουσιαστικό τμήμα της εξωτερικής πολιτικής εμπορίου των κυβερνήσεων. Ο Berridge και ο James στο βιβλίο "A Dictionary of Diplomacy", προσδιορίζουν την εμπορική διπλωματία ως «το έργο των διπλωματικών αποστολών στην υποστήριξη των επιχειρήσεων της χώρας καταγωγής και διάφορους τομείς της οικονομίας» και «την προώθηση των εισερχόμενων και εξερχόμενων επενδύσεων, καθώς και του εμπορίου». Η Εμπορική διπλωματία απέκτησε μεγαλύτερη σημασία- ειδικά για τις αναπτυσσόμενες χώρες- μετά από το εμπάργκο πετρελαίου της Οργάνωσης των Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών(OPEC) και την επακόλουθη αύξηση του κόστους των εισαγωγών. Οι κυβερνήσεις συνειδητοποίησαν ότι, προκειμένου να εξασφαλιστεί ένα λογικό επίπεδο του ισοζυγίου πληρωμών, η αύξηση των εξαγωγών και μια θετική εισροή επενδύσεων αποτελούσε μονόδρομο.

Οι κυβερνήσεις συνεπώς, πρέπει να ανταποκρίνονται στα μεταβαλλόμενα συμφέροντα, τις ανάγκες και τις αξίες των μετόχων τους. Η παγκοσμιοποίηση, ο ανταγωνισμός και διασυνδεδεμένες αγορές έχουν αυξήσει τη δύναμη των επιχειρήσεων. Η αύξηση της προστιθέμενης αξίας που προσφέρουν οι ξένοι επενδυτές προτρέπει τις κυβερνήσεις να κάνουν προσπάθειες να τους κρατήσουν ικανοποιημένους. Ωστόσο, η αυξανόμενη δύναμη των επιχειρήσεων δεν συνεπάγεται μείωση της δύναμης των κυβερνήσεων να ρυθμίζουν τις εθνικές οικονομίες τους. Αντίθετα, αυτό δείχνει μια θετική εξέλιξη, η οποία στην ουσία προετοιμάζει τις κυβερνήσεις να θέσουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις στις επιχειρήσεις να λειτουργούν, και να δρέψουν τα οφέλη των επενδύσεων και της τεχνικής εμπειρογνομοσύνης που παρέχουν οι εταιρείες. Ομοίως, οι επιχειρήσεις επωφελοούνται των υλικών και άυλων κινήτρων που προσφέρονται από τις κυβερνήσεις, κίνητρα όπως η εξάλειψη της γραφειοκρατίας, τα χρηματοδοτικά

πακέτα, και συνεργάσιμοι δημόσιοι υπάλληλοι- συμπεριλαμβανομένων και των εμπορικών διπλωματών.

Κατά συνέπεια, οι κυβερνήσεις πρέπει να λάβουν υπόψη τα συμφέροντα και τις ανάγκες των επιχειρήσεων- που έχουν μεγαλύτερες δυνατότητες να επηρεάσουν πολιτικές- στις προτάσεις τους για μεταρρυθμίσεις. Δεν θα ήταν υπερβολικό να υποστηρίξει κάποιος πως οι μεταρρυθμίσεις των εκάστοτε Υπουργείων που ασχολούνται με την εμπορική διπλωματία, είναι επηρεασμένες από τα «άμεσα συμφέροντα» των επιχειρήσεων. Ομοίως, σε μελέτη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης(ΟΟΣΑ) που λειτουργεί ως πρότυπο για τα κράτη μέλη υπάρχει η άποψη ότι "οι αναδιοργανώσεις των κυβερνήσεων ανταποκρίνονται στα άμεσα συμφέροντα, τόσο από το εσωτερικό όσο και από το εξωτερικό.

Είναι σαφές ότι η παγκοσμιοποίηση επηρέασε βαθιά τις αντιλήψεις των διπλωματών και των πολιτικών. Ο Berridge υποστήριξε ότι " μέχρι τον εικοστό αιώνα, οι διπλωματικές υπηρεσίες των περισσότερων κρατών θα θεωρούν την εμπορική διπλωματία είτε ως ευθύνη των κοινωνικά κατώτερων προξένων ή ως μια ημι-αυτόνομη υπηρεσία εξωτερικού εμπορίου». Ως αποτέλεσμα, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η παγκοσμιοποίηση δημιούργησε μια σημαντική μονάδα πίεσης του "κόσμου της διπλωματίας" ώστε να προσαρμοστεί στο μεταβαλλόμενο περιβάλλον, η οποία μείωσε συγκριτικά τη σημασία της κλασικής πολιτικής διπλωματίας την "διαχείριση" της οποίας είχε αποκλειστικά το Υπουργείο Εξωτερικών και αύξησε τη σημασία της προώθησης των εξαγωγών και της προώθησης των επενδύσεων, τα οποία ειρήσθω εν παρόδω είναι και τα καθήκοντα των εμπορικών διπλωματών.

Οι κυβερνήσεις πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι ένα από τα πιο σημαντικά καθήκοντα που πρέπει να πραγματοποιήσουν είναι ο αποτελεσματικός συντονισμός των διαφόρων φορέων που ασκούν εμπορική διπλωματία: εταιρίες, ιδιώτες, δήμοι, περιφέρειες, καθώς και περιφερειακοί φορείς προώθησης των επενδύσεων. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι διπλωμάτες δεν είναι μόνοι τους στην εκτέλεση των καθηκόντων τους, ανεξάρτητα από το χρησιμοποιούμενο οργανωτικό μοντέλο, αυτοί οι θεσμοί και οι φορείς πρέπει να συντονίσουν τις προσπάθειές τους. Ένα ισχυρό Υπουργείο Εξωτερικών και Εμπορίου μπορεί να διαπραγματευτεί πιο αποτελεσματικά με άλλους εγχώριους παράγοντες. Είναι γεγονός πως ένα λειτουργικό και αποτελεσματικό υπουργείο που είναι υπεύθυνο για την εμπορική διπλωματία αποκτά ζωτική σημασία, αρχικά για τη διαμόρφωση μιας συνεκτικής εξωτερικής πολιτικής εμπορίου και, κατά συνέπεια, τη διαπραγμάτευση, υποστηρίζοντας και προωθώντας τις πολιτικές αυτές με άλλους διεθνείς παράγοντες

σε διάφορα επίπεδα αλληλεπίδρασης- δηλαδή, εγχώριο , διμερές, περιφερειακό, και πολυμερές επίπεδο.

Η Εμπορική διπλωματία αποτελεί σημαντικό παράγοντα στη συνεχιζόμενη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, αλλά υπάρχει έλλειψη εμπειρικών ερευνών για τη δραστηριότητα αυτή. Η Εμπορική διπλωματία συμβάλλει στην προώθηση του διεθνούς εμπορίου και της εταιρικής σύμπραξης, στην επίλυση των συγκρούσεων των επιχειρήσεων και τη διάθεση στην αγορά μιας χώρας ως τόπου για τις ξένες επενδύσεις. Η Εμπορική διπλωματία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο παγκόσμιο εμπόριο, τις επενδύσεις και δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης, αλλά έχει παραμείνει ουσιαστικά ανεξερεύνητη ως παράγοντας της διεθνούς επιχειρηματικής ανάπτυξης.

Η διπλωματία συνήθως περιγράφεται ως το κύριο μέσο της εξωτερικής πολιτικής που επιτρέπει τη διαχείριση των εξωτερικών σχέσεων ενός κράτους από την επικοινωνία με αλλοδαπές αρχές και το κοινό, κυρίως μέσω της διαδικασίας των διαπραγματεύσεων και της δικτύωσης. Οι Διπλωματικές δραστηριότητες μπορεί να πραγματοποιηθούν σε διεθνές επίπεδο(διμερές, περιφερειακό και πολυμερές) ή εντός του κράτους υποδοχής(π.χ. σχέσεις με τις κυβερνητικές υπηρεσίες, τους δημόσιους υπαλλήλους, το κοινοβούλιο, τις ΜΚΟ, επιχειρηματικούς οργανισμούς, εταιρείες κλπ). Η Εμπορική διπλωματία είναι μια υπηρεσία της κυβέρνησης για την επιχειρηματική κοινότητα, η οποία αποσκοπεί στην περαιτέρω ανάπτυξη των κοινωνικά επωφελών διεθνών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Οι Εμπορικοί διπλωμάτες επιτελούν τις κύριες δραστηριότητές τους στη χώρα υποδοχής και είναι συνήθως μέλη του προσωπικού μιας διπλωματικής αποστολής ή ενός οργανισμού προώθησης του εμπορίου/υπηρεσίας προώθησης των επενδύσεων.

Ο όρος Εμπορική Διπλωματία χρησιμοποιείται συχνά για να καλύψει δύο κάπως διαφορετικούς τύπους δραστηριοτήτων: (i) δραστηριότητες που σχετίζονται με την χάραξη εμπορικής πολιτικής (π.χ. πολυμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις, διαβουλεύσεις για το εμπόριο και την επίλυση των διαφορών) και (ii) δραστηριότητες στήριξης των επιχειρήσεων¹. Η πρώτη κατηγορία αναφέρεται και ως "διπλωματία της συναλλαγής" και έχει σχεδιαστεί για να επηρεάζει την εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης και τις ρυθμιστικές αποφάσεις που επηρεάζουν το παγκόσμιο εμπόριο και τις επενδύσεις. Αυτή η εργασία ασχολείται με τη δεύτερη μορφή διπλωματίας και επιλέγει τη χρήση του όρου «εμπορική διπλωματία» για τους ακόλουθους λόγους.

¹ Curzon G., Multilateral Commercial Diplomacy, London, 1965

Πρώτον, ο όρος εμπορική διπλωματία χρησιμοποιείται συνήθως μέσα σε πολλές ξένες υπηρεσίες και στη βιβλιογραφία για να περιγράψει τις λειτουργίες υποστήριξης επιχειρήσεων που εκτελούνται από τα μέλη των διπλωματικών αποστολών, το προσωπικό τους και τις σχετικές υπηρεσίες. Δεύτερον, ο εναλλακτικός όρος της *επιχειρηματικής διπλωματίας* είναι διφορούμενος, δεδομένου ότι χρησιμοποιείται συχνά σε σχέση με τις εταιρικές δραστηριότητες ευρέως γνωστές ως δημόσιες σχέσεις, δημόσιες υποθέσεις ή εταιρικές-κυβερνητικές υποθέσεις. Τέλος, ο όρος *εμπόριο* είναι επαρκώς πιο ευρύς ώστε να καλύπτει όχι μόνο τα ζητήματα που αφορούν το εμπόριο, αλλά και εκείνα που σχετίζονται με τις επενδύσεις, τον τουρισμό ή την πνευματική ιδιοκτησία. Με την παγκοσμιοποίηση και την μεγαλύτερη προσοχή που καταβάλλεται πλέον από τις εκάστοτε κυβερνήσεις σε θέματα καλύτερων επιδόσεων των εγχώριων επιχειρήσεων, δημιουργίας θέσεων εργασίας και καθιέρωση της έρευνας και της ανάπτυξης, ο ρόλος της εμπορικής διπλωματίας τείνει να αλλάξει.

Το φάσμα των δρώντων στην Εμπορική Διπλωματία καθορίζεται τόσο από (i) το επίπεδο υψηλής πολιτικής(τον αρχηγό του κράτους, τον πρωθυπουργό, τον υπουργό, ή ένα μέλος του κοινοβουλίου)όσο από (ii)τους πρεσβευτές και το χαμηλότερο επίπεδο των εξειδικευμένων διπλωματικών απεσταλμένων γνωστών και ως εμπορικών αντιπροσώπων, Εμπορικών ακολούθων, ή εμπορικών διπλωματών.

1.2 Σχέσεις μεταξύ Παραδοσιακής και Εμπορικής Διπλωματίας

Κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα, η διπλωματία έχει υποστεί τεράστιες αλλαγές. Στην αρχή η διπλωματία ήταν ακόμα η τέχνη της διεξαγωγής των διμερών σχέσεων μεταξύ των κρατών ως η εναλλακτική λύση στη βίαιη αντιπαράθεση.

Ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος σήμανε την πρώτη επανάσταση στη διπλωματία, όπως και η Διάσκεψη Ειρήνης στο Παρίσι, ήταν η αρχή ενός υψηλού επιπέδου πολυμερούς διπλωματίας. Οι επαγγελματίες διπλωμάτες απαιτείται πλέον να κατέχουν γνώσεις πολύπλοκων θεμάτων, όπως διεθνών οικονομικών και χρηματοπιστωτικών σχέσεων, τη ρύθμιση των διεθνών μεταφορών και των επικοινωνιών. Η χρήση βίας ως μέσο για τη διεξαγωγή των εξωτερικών πολιτικών μιας χώρας ήταν περιορισμένη και τελικά απαγορευμένη, δίνοντας έτσι στη διπλωματία ένα θεωρητικό μονοπώλιο. Η διπολισμός έδωσε τη θέση του στον πολύπολισμό και οι πολυμερείς σχέσεις τείνουν να ασκούνται στο πλαίσιο των διεθνών οργανισμών είτε με γενικές ή εξειδικευμένες ικανότητες.

Τις τελευταίες δεκαετίες του 20ου αιώνα παρατηρείται μια ακόμα πιο βαθιά μεταμόρφωση της διπλωματίας. Το εμπόδιο της εθνικής κυριαρχίας, το οποίο προστατεύει τα κράτη από την ανάμειξη στις εσωτερικές τους υποθέσεις από άλλα κράτη ή διεθνείς οργανισμούς, έχει αρχίσει να καταρρέει. Οι Διπλωματικές δραστηριότητες συχνά γίνονται εκτός του παραδοσιακού πλαισίου των αιθουσών συνεδριάσεων και άνθρωποι από όλα τα επίπεδα συμμετέχουν και λαμβάνουν τις τελικές αποφάσεις. Η Κοινωνία της πληροφορίας και ο Παγκόσμιος Ιστός έχουν καταρρίψει κάθε απόσταση και διατηρούν συνεχή επαφή με όλα τα τμήματα των δικών τους διπλωματικών παραρτημάτων καθώς και με διεθνείς οργανισμούς.

Οι αντιπαράθεσεις Ανατολής-Δύσης και Βορρά-Νότου μεταξύ των ομάδων των κρατών επισκιάζει τις εξελίξεις που ξαφνικά προέκυψαν μετά την κατάρρευση του κομμουνισμού στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και διάφορες άλλες περιφερειακές οργανώσεις (π.χ. NATO, τον ΟΟΣΑ, κλπ) έτειναν να εμπλέκονται στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Υπάρχουν δύο σημαντικά κίνητρα για τέτοιου είδους παρεμβάσεις:

- η παρουσία των εσωτερικών συγκρούσεων και,
- η περιφρόνηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των βασικών ανθρωπιστικών αρχών.

Η παγκοσμιοποίηση έχει γίνει πρόσφατα ένα νέο σύνθημα στον τομέα της οικονομίας και της χρηματοδότησης. Ως εκ τούτου, η παραδοσιακή διπλωματία πρέπει να αντιμετωπίσει νέα στοιχεία, σε αυτόν τον κόσμο στον οποίο η ηγεμονία της παγκόσμιας κοινωνίας είναι προτεραιότητα. Ο ρόλος των διπλωματών είναι πλέον εκείνος των «διαχειριστών» της παγκοσμιοποίησης και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να γνωρίζουν και να ερμηνεύουν τους διαφορετικούς πολιτισμούς και τις νοοτροπίες όλων των εθνών και των πολιτικών ομάδων.

Σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο, υπάρχει αυξημένος ανταγωνισμός σε όλα τα επίπεδα, για την οικονομία και το εμπόριο, αλλά και για την τεχνολογία και τον πολιτισμό. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο για όλες τις χώρες να λάβουν υπόψη, κατά τη διαδικασία της χάραξης της εξωτερικής πολιτικής τους, αυτό τον πολύπλοκο ανταγωνισμό. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ο ειδικός ρόλος του Υπουργείου Εξωτερικών είναι να συνθέτει και να συντονίζει όλες τις αλληλεπιδράσεις στο εσωτερικό των τρεχουσών διαπραγματεύσεων, είναι προφανής η σημασία μιας πραγματικής οικονομικής διπλωματίας. Αυτή η πρωτοκαθεδρία της διπλωματίας

εμφανίζεται σε όλα τα επίπεδα: στις παγκόσμιες διαπραγματεύσεις για το περιβάλλον και στον καθορισμό των αρχών για την αειφόρο ανάπτυξη όπως εκείνες που συστάθηκαν στο Κιότο, μέσω της συνεργασίας των κρατών-μελών του ΟΟΣΑ, όπως ακριβώς συμβαίνει και στο εσωτερικό των συνήθων οικονομικών διαπραγματεύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ισχύον διεθνές πλαίσιο που κυριαρχείται από τη δύναμη της οικονομίας είναι το πεδίο δράσης για όλες τις διπλωματικές αποστολές, σχετικά με μια επισκόπηση και παρακολούθηση των διαφόρων σχεδίων, από το ηλεκτρονικό εμπόριο μέχρι τον τομέα των τηλεπικοινωνιών, και των θεμάτων που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος ή της κατάκτησης νέων αγορών².

1.3 Σχέση εξωτερικού εμπορίου και Εμπορικής Διπλωματίας

Η ανάπτυξη της εμπορικής διπλωματίας καλεί τους εμπειρογνώμονες/ειδικούς των διεθνών σχέσεων να βρουν διάφορους τρόπους για την προσαρμογή του συγκεκριμένου πεδίου στο διεθνές οικονομικό και διπλωματικό πλαίσιο.

Η παγκοσμιοποίηση στις αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα έδωσε τη δυνατότητα εμπλουτισμού της διπλωματικής δραστηριότητας, εξελίχθηκε από τη διμερή διπλωματία – σε κλασική με την πολυμερή διπλωματία, οικονομικά και πολιτιστικά ή επιστημονικά. Στις ΗΠΑ κατά τη διάρκεια της προεδρίας του Ρούζβελτ γεννήθηκε η ανάγκη να συγκροτηθεί ένα "οικονομικό συνταγματικό σύστημα"³. Αυτό θα μπορούσε να επεκταθεί και σε άλλες χώρες, διευρύνοντας τους τομείς δραστηριότητας της παγκόσμιας οικονομικής διπλωματίας, τη "διπλωματία του δολαρίου"⁴, προσδιορίζοντας ιδίως τη περίοδο του μεσοπολέμου, η διπλωματία του ευρώ και η διπλωματία του πετρελαίου.

Ο Nicholas Bayne και ο Stephen Woolcock πρότειναν έναν ορισμό της οικονομικής διπλωματίας για την περίοδο από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και του Ψυχρού Πολέμου, ως τις οικονομικές διπλωματικές σχέσεις μεταξύ των κρατών τα οποία εκπροσωπούνται από τις κυβερνήσεις και τους υπαλλήλους⁵. Σήμερα, λόγω

² Jacques A., La mondialisation de l'économie Paris: La Decouverte, 2004, p.45

³ «economic constitutional order» - Cordeiller, 2000

⁴ Sidne M.Milkis, Executive power and political parties: The dilemmas of scale in American democracy, pp.379-418, 2005

⁵ Bayne Nicholas, Stephen Woolcock, The New Economic Diplomacy, Ed.Ashgate, London 2003, p.3

της άνευ προηγουμένου προόδου της παγκοσμιοποίησης, η οικονομική διπλωματία συντονίζεται από τους εκπροσώπους των δύο υπουργείων, από τις κυβερνήσεις και τους μη κυβερνητικούς εκπροσώπους, με αποτέλεσμα το οικονομικό σύστημα να καλύπτει ένα πολύ ευρύτερο φάσμα επιρροής σε σχέση με το παρελθόν.

Ο Geoff Berridge και ο Alan James ορίζουν την οικονομική διπλωματία ως μια «διπλωματική εργασία για την υποστήριξη των επιχειρήσεων και των χρηματοπιστωτικών τομέων της μητέρας πατρίδας»⁶. Το έργο αυτό είναι προς όφελος της οικονομίας που εκτίθεται στην "εξάπλωση" της παγκοσμιοποίησης⁷. Η γνώση που χρησιμοποιείται στη διπλωματία εμφανίζεται με διάφορες μορφές, που κυμαίνονται από τη γενική γνώση, μαζί με παρόμοια εκπαιδευτική κατάρτιση, ειδικές γνώσεις, που εξομοιώνονται κατά τη διάρκεια της κατάρτισης παραπέμποντας στις διπλωματικές και διεθνείς σχέσεις, και τέλος ένα διαφορετικό είδος γνώσης είναι η γνώση που βασίζεται στην εμπειρία, δηλαδή η γνώση των διαδικασιών.

Αναλύοντας τους προτεινόμενους ορισμούς, μπορούμε να παραδεχτούμε ότι η οικονομική διπλωματία είναι ένας τρόπος εκπροσώπησης στη διεθνή αγορά, ενεργώντας τόσο για λογαριασμό των κρατών όσο και των υπολοίπων διεθνών φορέων, οι οποίοι έρχονται είτε σε συνεργασία είτε σε σύγκρουση με τα κράτη.

Σε γενικές γραμμές λοιπόν, η εμπορική διπλωματία μπορεί να οριστεί ως ένα μέρος της οικονομικής διπλωματίας, με κύριο ενδιαφέρον της τα θέματα εμπορίου⁸. Ο ορισμός αυτός μπορεί να εξεταστεί στο πλαίσιο της μακροοικονομίας, με βασικό μέλημα τη διαπραγμάτευση των εμπορικών συναλλαγών και την ανάλυση του τρόπου εφαρμογής των βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.

Αν όμως θέλουμε να δούμε σε μικροοικονομικό επίπεδο, πιστεύουμε ότι η εμπορική διπλωματία είναι «το έργο ενός δικτύου δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, με

⁶ Berridge James, A Dictionary of Diplomacy, Ed. Palgrave Macmillan, Basingstoke 2005, p.38

⁷ Acocella Nicola, Economic policy in the age of globalization, Ed. Cambridge University Press, Cambridge 2005, p. 434

⁸ Berridge James, A Dictionary of Diplomacy, Ed. Palgrave Macmillan, Basingstoke 2005, p.43

απώτερο σκοπό την ανάπτυξη του εμπορίου, χρησιμοποιώντας την διπλωματική οδό και τις απαραίτητες διεργασίες»⁹.

Έχοντας λοιπόν δημιουργηθεί από την ίδια την ανάπτυξη της εμπορικής πρακτικής, η εμπορική διπλωματία έχει διαμορφωθεί μέσα σε ένα νέο κόσμο, με την πρόοδο της τεχνολογίας και του Διαδικτύου. Ένας άλλος ορισμός αναγνωρίζει ότι η εμπορική διπλωματία είναι η διπλωματία που στοχεύει στις εμπορικές πτυχές της διπλωματίας με σκοπό να επηρεάσει την κυβερνητική πολιτική και τους κανονισμούς που διέπουν το διεθνές εμπόριο και τις επενδύσεις¹⁰.

Θεωρούμε επομένως ότι η εμπορική διπλωματία είναι η δραστηριότητα της εμπορικής εκπροσώπησης των κρατών ή των διεθνών εταιριών που επιδιώκουν την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου και την προσέλκυση επενδύσεων.

Σήμερα μπορεί να θεωρηθεί ότι η εμπορική διπλωματία αποτελεί σημαντικό συστατικό στοιχείο της οικονομικής διπλωματίας, προωθώντας το εξωτερικό εμπόριο διεθνώς.

Παρατηρούμε ότι οι τρέχουσες επιπτώσεις των πολυεθνικών στα κράτη επιφέρουν ένα μεταβαλλόμενο ρόλο στην παγκόσμια οικονομία και στην ανάπτυξη του εμπορίου. Εάν ρωτήσουμε ποιο θα είναι το αποτέλεσμα βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα; Οι απαντήσεις ενδέχεται να διαφέρουν από χώρα σε χώρα, σύμφωνα με τα διάφορα κριτήρια. Ένα σημαντικό κριτήριο είναι η ανάπτυξη του κράτους αυτού, είναι ακόμα οι συνθήκες που επικρατούν στο κράτος αυτό, καθώς επίσης και η δυνατότητα προσαρμογής του στις νέες απαιτήσεις.

Η Εμπορική Διπλωματία είναι η βάση της προετοιμασίας και της υλοποίησης των επιχειρηματικών σχεδίων, με έμφαση στη συνεργασία μεταξύ των κρατών και των επιχειρήσεων μέσω της δημιουργίας και της προώθησης των εμπορικών σχέσεων μεταξύ των επιχειρήσεων, των εκπροσώπων τους και των κυβερνητικών στελεχών. Στην πράξη η εμπορική διπλωματία επιδιώκει στην βελτίωση της χάραξης εμπορικής πολιτικής συντονισμού. Οι ρυθμιστικοί οργανισμοί καθορίζουν τις πολιτικές και αναπτύσσουν παγκόσμιες αγορές.

⁹ Lee Donna, David Hudson, The old and new significance of political economy in diplomacy, 2004, p.344

¹⁰ ΠΗΓΗ: www.commercialdiplomacy.org, 2010

1.4 Γενικοί και Ειδικοί στόχοι της Εμπορικής Διπλωματίας

Η Εμπορική διπλωματία περιγράφει το έργο των διπλωματικών αποστολών στην υποστήριξη των επιχειρήσεων της χώρας καταγωγής και τους τομείς της οικονομίας, στην προσπάθειά των αποστολών αυτών, για οικονομική επιτυχία και τους γενικούς στόχους της εκάστοτε χώρας για την επίτευξη εθνικής ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης των εισερχόμενων και εξερχόμενων επενδύσεων καθώς και του εμπορίου. Σημαντικές πτυχές των υποχρεώσεων ενός εμπορικού διπλωμάτη είναι η παροχή πληροφοριών σχετικά με τις εξαγωγές και τις επενδυτικές ευκαιρίες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι εμπορικοί διπλωμάτες μπορούν επίσης να προωθούν τους οικονομικούς δεσμούς με την παροχή συμβουλών και να υποστηρίζουν τόσο τις εγχώριες όσο και τις ξένες εταιρείες για επενδυτικές αποφάσεις.

Αναγνωρίζοντας τη σημασία του διεθνούς εμπορίου στην εθνική οικονομική ανάπτυξη ενός κράτους, οι κυβερνήσεις έχουν εντείνει τις προσπάθειές τους για ενίσχυση της εμπορικής τους εκπροσώπησης στους μείζονες εμπορικούς εταίρους. Οι Εμπορικοί διπλωμάτες λοιπόν προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε αυτό το σημαντικό τομέα της διπλωματίας. Είναι εξίσου δημόσιοι υπάλληλοι αλλά και ειδικά εκπαιδευμένοι διπλωμάτες, ή εκπρόσωποι των εμπορικών επιμελητηρίων ή αποσπασμένοι υπάλληλοι εμπορικών συλλόγων στις εκάστοτε εθνικές πρεσβείες που βρίσκονται σε σημαντικές αγορές του εξωτερικού. Σε αντίθεση με την παραδοσιακή τακτική των εμπορικών ακολούθων, οι παρακρατικές οργανώσεις και οι δημόσιοι οργανισμοί έχουν δώσει εντολές ώστε να επεκτείνουν τις υπηρεσίες τους, την κάλυψη και την παρουσία στο εξωτερικό προκειμένου να υποστηρίξουν την επέκταση του εμπορίου και την διεξαγωγή της εμπορικής διπλωματίας ¹¹.

Μέχρι και τον εικοστό αιώνα, οι διπλωματικές υπηρεσίες θεωρούσαν ότι τα εμπορικά καθήκοντα άνηκαν στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κοινωνικά κατώτερων προξένων ή σε μια αυτόνομη ή ημι-αυτόνομη εμπορική υπηρεσία του εξωτερικού. Μια σημαντική αλλαγή όμως προδιαγράφηκε στη δεκαετία του 1960, όταν εμπορικές χώρες, όπως η Βρετανία, άρχισαν να δείχνουν αυξημένο ενδιαφέρον για την μείωση

¹¹ Saner R.& Yiu Lichia, International economic diplomacy: mutations in post-modern times, Discussion paper no.84, Netherlands-2003, pp. 12-13

των εξαγωγών τους και τη διαφαινόμενη παγκόσμια οικονομική αναταραχή της δεκαετίας του 1970. Έτσι, από εκείνη τη στιγμή και έπειτα το εμπόριο αντιμετωπίστηκε ως υψηλή προτεραιότητα εντός της διπλωματικής υπηρεσίας στο σύνολό της¹². Αυτό είναι αλήθεια ακόμη και για τη Γερμανία, όπου τα ισχυρά εμπορικά επιμελητήρια είχαν κάποτε επωμιστεί το βάρος του προβλήματος μόνα τους. Στη Βρετανία, η πρώτη κύρια μεταπολεμική ώθηση στην εμπορική διπλωματία δόθηκε από την Έκθεση Ντάνκαν το 1969, η οποία συμπέρανε ότι η προώθηση των εξαγωγών « θα έπρεπε να αποσπά περισσότερη προσπάθεια από τις διπλωματικές υπηρεσίες σε σχέση με οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα»¹³.

Χωρίς να συγχέεται με την οικονομική διπλωματία¹⁴, η εμπορική διπλωματία χρησιμοποιεί πόρους των μονίμων αποστολών όχι μόνο για να προωθήσει τις εξαγωγές, αλλά και τις επενδύσεις στο εσωτερικό. Σημαντικά καθήκοντα των εμπορικών τμημάτων των πρεσβειών είναι η παροχή πληροφοριών για την αγορά και προετοιμασία του εδάφους για εμπορικές αποστολές στο εσωτερικό. Εάν η ενδιαφερόμενη χώρα είναι επίσης εξαγωγέας όπλων, οι ακόλουθοι της πρεσβείας αφιερώνουν χρόνο τόσο για την προώθηση των πωλήσεων οπλικών συστημάτων όσο και για τη συγκέντρωση στρατιωτικών πληροφοριών. Όταν ο πελάτης είναι μια ξένη κυβέρνηση σε «κλειστές, απομακρυσμένες και αφιλόξενες», οι πολιτικοί εμπειρογνώμονες της πρεσβείας είναι ιδιαίτερα χρήσιμοι στους επιχειρηματίες¹⁵.

Εάν τα οφέλη της εμπορικής διπλωματίας στο ισοζύγιο πληρωμών επιτυγχάνονται εις βάρος των πολιτικών καθηκόντων των πρεσβειών ή όχι, αυτό είναι ένα επίμαχο ερώτημα. Όσοι το υπερασπίζονται υποστηρίζουν πως τα πολιτικά καθήκοντα των πρεσβειών δεν επηρεάζονται, γιατί αυτό που ζητούν κυρίως οι επιχειρηματίες και οι κεφαλαιούχοι από τους επικεφαλής των αποστολών είναι πολιτικές αναλύσεις και συμβουλές για τοπικές συνθήκες και πρόσωπα. Όμως, ο ειλικρινής απολογισμός του Βρετανού πρεσβευτή στην Τεχεράνη, sir Antony Parsons, για την κατάσταση στο Ιράν κατά τα τελευταία χρόνια του καθεστώτος του σάχη, δεν επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη. «Η πρεσβεία», σημειώνει, «ήταν οργανωμένη σαν μια υπηρεσία

¹² Rana K.S., *Inside Diplomacy*, New Delhi, Manas Publications, 2000, p. 96-97. Αν και το υπουργείο Εμπορίου είναι αυτό που παρέχει ακόμη τους περισσότερους από τους εμπορικούς υπαλλήλους στις αμερικανικές πρεσβείες.

¹³ Review Committee on Overseas Representation, p.68

¹⁴ Berridge Greof R. & Alan James, *A Dictionary of Diplomacy*, Basingstoke, Great Britain, 2005, p.38

¹⁵ Rana K.s., *Bilateral Diplomacy*, Geneva, Diplohandbooks, 2001, p.111

που στόχο της είχε την προώθηση των εξαγωγών και γενικότερα τα εμπορικά και χρηματοοικονομικά συμφέροντά της. Αυτό ήταν γεγονός τόσο για το πολιτικό όσο και για το στρατιωτικό προσωπικό της πρεσβείας, ενώ ακόμη και οι πολιτικοί αξιωματούχοι είχαν ενημερωθεί ώστε να αναζητούν νέες ευκαιρίες και εξαγωγές»¹⁶. Υπήρχαν φυσικά και άλλοι λόγοι για αυτή την αποτυχία στις πολιτικές αναφορές, αλλά ο Parsons υπονοεί ότι το αυξημένο εμπορικό προφίλ της πρεσβείας δεν βοηθούσε καθόλου.

Προκειμένου να συζητήσουμε κατά πόσο η εμπορική διπλωματία έχει αλλάξει είναι απαραίτητο να ορίσουμε κάποιο σημείο αναφοράς για τη καταγραφή των πρόσφατων εξελίξεων. Οι περισσότερες συγκρίσεις γίνονται σήμερα βάση της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (στο εξής GATT) που τέθηκε σε ισχύ το 1947. Επομένως, εάν μελετήσουμε προσεχτικά το χρονικό διάστημα μεταξύ της ίδρυσης της GATT και τα μέσα έως τα τέλη της δεκαετίας του 1980, είμαστε σε θέση να υποστηρίξουμε ότι, ανεξάρτητα από την ορθή αντιμετώπιση των όποιων αλλαγών, οι ευρείες δυνατότητες της διπλωματίας του εμπορίου παραμένουν σχετικά σταθερές.

Ορισμένες παρατηρήσεις που θα μπορούσαν να επισημανθούν :

1. Η ηγεσία των Ηνωμένων Πολιτειών διαμόρφωσε τη GATT, με ολόένα και πιο αυξημένο τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ιδίως από τα μέσα της δεκαετίας του 1970.
2. Το σύστημα της GATT στηρίχθηκε σε αυτό που εν συνεχεία μερικοί αποκάλεσαν ως " συνδεδεμένο φιλελευθερισμό" (embedded liberalism) με άλλα λόγια το σύστημα προώθησε την απελευθέρωση και πάνω από όλα απαιτήθηκε μια διακριτική μεταχείριση, αλλά διατηρήθηκε η εθνική αυτονομία της πολιτικής των συμβαλλομένων μερών της GATT σε σημαντικό βαθμό.
3. Στην εξεταζόμενη περίοδο η εμπορική πολιτική παρέμεινε σχετικά απομονωμένη από πολιτικές πιέσεις.
4. Στην Ευρώπη η εμπορική διπλωματία υπήρξε λιγότερο πολιτικοποιημένη, εν μέρει διότι η πολιτική σε μεγάλο βαθμό διαμορφώνεται από την αλληλεπίδραση μεταξύ των εθνικών αξιωματούχων του εμπορίου και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
5. Η εμπορική πολιτική στην Ευρώπη, όπως και αλλού, διαμορφώθηκε κυρίως από την πολιτική των ομάδων συμφερόντων και όχι από πλειοψηφική

¹⁶ Parsons T., *Politics and Social Structure*, 1969, p.40

πολιτική. Στην Ευρώπη επομένως η εμπορική διπλωματία διατήρησε τον τεχνοκρατικό της χαρακτήρα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, με τις εθνικές γραφειοκρατίες και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο.

6. Στα μέσα της δεκαετίας του 1980, η εμπορική διπλωματία διαμορφώθηκε από περιορισμένο αριθμό ηγετικών μελών της GATT.
7. Τέλος, η εμπορική διπλωματία ήταν επικεντρωμένη στο πολυμερές εμπορικό σύστημα.

Στις μέρες μας, βρισκόμαστε μπροστά σε μια εμβάθυνση και διεύρυνση του διεθνούς εμπορικού συστήματος, κάτι το οποίο έχει επιφέρει μια επίταση της έντασης μεταξύ της δημοκρατικής λογοδοσίας και της αποτελεσματικότητας στην εμπορική διπλωματία. Αυτή η πρόκληση για την εμπορική διπλωματία είναι το αποτέλεσμα της επιτυχίας, τον τελευταίο μισό αιώνα, στην απελευθέρωση του εμπορίου και των επενδύσεων μέσω διαδοχικών γύρων εμπορικών διαπραγματεύσεων. Η εμβάθυνση και η διεύρυνση που προαναφέρθηκε έχει δημιουργήσει πιέσεις, ώστε να καταστεί η εμπορική διπλωματία περισσότερο ειλικρινής και υπεύθυνη, ενώ παράλληλα προϋποθέτει την αποτελεσματική λήψη αποφάσεων σε πολύ περίπλοκες διαπραγματεύσεις. Υπάρχει μια σειρά από επιλογές που θα μπορούσαν να ληφθούν ώστε να παρακαμφθούν αυτές οι πιέσεις ¹⁷:

1. Η επιβράδυνση του ρυθμού των αλλαγών και ως εκ τούτου των πιέσεων στον τομέα της εμπορικής διπλωματίας, συνεπάγεται ένα status quo επιλογής ώστε να διατηρηθούν τα πράγματα έτσι ακριβώς όπως ήταν στο τέλος του Γύρου της Ουρουγουάης.
2. Η αποκατάσταση μιας σαφής δέσμης κριτηρίων για τον προσδιορισμό του πεδίου εφαρμογής του εμπορικού καθεστώτος.
3. Η ενίσχυση της διαφάνειας στη χάραξη πολιτικής.
4. Η θεσμική μεταρρύθμιση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

Όμως κανένα από τα ανωτέρω δεν έχει μεγάλη προοπτική επιτυχίας, εκτός από την συνέχιση της τακτικής, με κάποιες μικρές τροποποιήσεις, της εμπορικής διπλωματίας που μέχρι σήμερα γνωρίζει μεγάλη επιτυχία.

¹⁷ Woolcock S. The Changing Nature of Trade Diplomacy, London School of Economics and Kings College, 2002, p.65

Κεφάλαιο 2: Οργάνωση (φορείς) της Εμπορικής Διπλωματίας

2.1 Κρατικοί

Ως Εμπορική Διπλωματία συνεπώς, και με βάση αυτά που αναφέραμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, μπορεί να οριστεί η προώθηση των εξαγωγών, οι εσωτερικές επενδύσεις και ο τουρισμός, με την υποστήριξη των εμπορικών αποστολών, τη δημιουργία και τη διευκόλυνση των επαφών μεταξύ επιχειρήσεων, συμβάλλοντας στην επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις.

Σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια αυτή έχουν τα Υπουργεία Εξωτερικών σε όλο τον κόσμο, τα οποία συμμετέχουν στην προώθηση των συμφερόντων της πατρίδας τους –και προπαντός της οικονομίας τους – σε συνεργασία με ξένες εταιρίες. Τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες η εμπορική διπλωματία ασκήθηκε λίγο-πολύ αποτελεσματικά τόσο στα πλαίσια διεθνών οικονομικών οργανισμών του ΟΗΕ όσο και των διάφορων οικονομικών ενώσεων. Αργότερα, πολλαπλασιάστηκαν τα φαινόμενα κρίσης στη διεθνή οικονομία (πετρελαϊκές κρίσεις, χρηματοοικονομικές κρίσεις, στασιμοπληθωρισμός κ.λπ.). Η κατάρρευση του Ανατολικού Μπλοκ δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την αποκατάσταση της ενότητας της παγκόσμιας οικονομίας και η παγκοσμιοποίηση αρχίζει και θέτει νέα προβλήματα, τα οποία η εμπορική διπλωματία και οι εκάστοτε κυβερνήσεις των χωρών σε συνεργασία με τα εμπορικά γραφεία, τις εμπορικές αντιπροσωπεΐες και τα εμπλεκόμενα υπουργεία, οφείλουν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά.

Στο σημερινό πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης και των νέων δρώντων και των ευκαιριών στη διεθνή σκηνή, ολόκληρη η διπλωματική δραστηριότητα τείνει προς μια νέα εξέλιξη, βασιζόμενη στις συνέπειες της παγκοσμιοποίησης, η οποία τροποποιεί την ίδια τη φύση των διεθνών σχέσεων. Η παραδοσιακή διπλωματία πρέπει να αντιμετωπίσει τις νέες εξελίξεις, σε έναν κόσμο στον οποίο η αρχηγία της κοινότητας γίνεται προτεραιότητα. Ο ρόλος του διπλωμάτη, ο οποίος γίνεται, ταυτόχρονα, ο "διαχειριστής" της παγκοσμιοποίησης, αποκτά μια νέα έννοια, βάσει της οποίας θα πρέπει να γνωρίζει και να ερμηνεύει τους διαφορετικούς πολιτισμούς και τις νοοτροπίες όλων των εθνών και των πολιτικών ομάδων. Ως εκ τούτου, στην δική μας επιστημονική προσέγγιση, θέτουμε τις προϋποθέσεις πως ακόμα και αν το ζήτημα της

εξουσίας, της επιρροής ή της αρχής ήταν πάντα σημείο ενδιαφέροντος των διεθνών σχέσεων, σήμερα πια δεν αντανάκλαται στην έμμονη τάση των εξοπλιστικών προγραμμάτων όπωρ παρατηρούνταν κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Η σημερινή κυρίαρχη έκφραση της δύναμης είναι καθαρά οικονομική. Αυτός θα μπορούσε να είναι και ο λόγος για τις νέες έννοιες που αποκτάει πλέον η οικονομική¹⁸ και κυρίως η εμπορική διπλωματία.

¹⁸ Θεωρούμενη ως ένα ξεχωριστό τμήμα της διπλωματίας, η οικονομική διπλωματία έγκειται στις δράσεις που αφορούν την εξωτερική πολιτική του κράτους, στις επενδύσεις στο εξωτερικό, και στις διαπραγματεύσεις με διάφορες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς. Παράλληλα, αναφέρεται στις εταιρείες που λειτουργούν σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο, προωθώντας τα οικονομικά τους συμφέροντα. Εκπροσωπώντας τη βάση της ομάδας των G 7 (η Ομάδα των επτά πιο ανεπτυγμένων και εκβιομηχανισμένων χωρών) και του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος, η οικονομική διπλωματία δεν αντικαθιστά την πολιτική. Αν οι διπλωματικές ενέργειες σέβονται τις σχέσεις μεταξύ κρατών, ο κύριος στόχος της οικονομικής διπλωματίας είναι να συμβάλλει στην εθνική οικονομική ανάπτυξη. Δεν μπορούμε όμως να αγνοήσουμε το γεγονός ότι οι εκάστοτε στρατηγικές της οικονομικής διπλωματίας έχουν επιφέρει και πολιτικά αποτελέσματα. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει την άποψη ότι η διαφορά μεταξύ των πολιτικών και οικονομικών στόχων απέχει πολύ από το να είναι απόλυτη. Αν η εκάστοτε διπλωματική ενέργεια κρύβει πάντα μέσα της ένα πολιτικό σχέδιο, αυτό οφείλεται συνήθως στην επερχόμενη εφαρμογή των διαφόρων οικονομικών σχεδίων, που αντιπροσωπεύουν μείζονες διπλωματικούς στόχους. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο αυτό, θεωρούμε ότι η κύρια λειτουργία της οικονομικής διπλωματίας συνίσταται στην αναζήτηση οικονομικών στόχων με διπλωματικά μέτρα, που βασίζονται ή όχι σε οικονομικά μέσα.

Σε μια ανταγωνιστική αγορά, στην οποία οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των εταιρειών πραγματοποιούνται σε περιορισμένο χρόνο και χώρο και στην οποία οι σχέσεις μεταξύ των οικονομικών δρώντων έχουν οδηγήσει σε αύξηση των οικονομικών και πολιτικών δεσμών μεταξύ των διαφόρων χωρών, ο ρόλος της οικονομικής διπλωματίας έχει εξελιχθεί σημαντικά. Λαμβάνοντας υπόψη όλα αυτά που αναφέραμε, θεωρούμε ότι, με τον όρο οικονομική διπλωματία, εννοούμε τη χρήση της πολιτικής επιρροής και των σχέσεων για την προώθηση του διεθνούς εμπορίου και των επενδύσεων, τη βελτίωση της λειτουργίας των αγορών, τη μείωση του κόστους και των κινδύνων των διασυνοριακών συναλλαγών, την επίτευξη διεθνώς αποδεκτών προτύπων, τη διασφάλιση των δικαιωμάτων της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, την ανάπτυξη των διεθνών τηλεπικοινωνιών, των δικτύων ενέργειας και μεταφορών και την καθιέρωση του απαραίτητου πολιτικού κλίματος για τη διευκόλυνση και την προάσπιση όλων αυτών των στόχων.

Οι Υπουργοί Εξωτερικών είναι υπεύθυνοι για το σύνολο της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους και μία από τις ερωτήσεις που δημιουργούνται είναι εκείνη που αναζητά τη νομιμοποίηση εκείνων των άδηλων εξουσιών που κατοχυρώνουν το δικαίωμα υπογραφής-συνομολόγησης μιας διεθνούς συμφωνίας. Τα ζητήματα που τίθενται σχετικά με την εμπορική και οικονομική διπλωματία σε μικροοικονομικό και μακροοικονομικό επίπεδο, είναι πολλαπλά και πολυσχιδέστατα σε σχέση με την αρμοδιότητα του Υπουργείου Εξωτερικών και την καθαυτό διπλωματία.

Η Μακροοικονομική Διπλωματία κατά πάγιο τρόπο υλοποιείται στις Πρεσβείες αλλά το δίκτυό της και η στελέχωση δεν εξαρτάται πάντοτε από το Υπουργείο Εξωτερικών. Για προφανείς λόγους, οι μονάδες που εργάζονται για τις οικονομικές πολιτικές, και εκείνες της χρηματοδότησης του δημοσίου πάντοτε συμπεριλαμβάνονται στις λειτουργίες της Πρεσβείας. Διαχειρίζονται ζητήματα υψηλού επιπέδου, οι δε συνομιλητές τους ανήκουν κατά το σημαντικότερο κομμάτι στη σφαίρα εκείνων που ασκούν δημόσια εξουσία και η πολιτική επίδραση των φακέλων που χειρίζονται είναι σημαντικότερη, τέτοια που επισύρει το άγρυπνο μάτι του Πρέσβη. Ωστόσο, τα οργανογράμματα και η προέλευση των υπαλλήλων διαφοροποιούνται σε πολλές διαφορετικές περιπτώσεις, επίσης κάθε μία χώρα μπορεί γενικά να προσδιορίζει με διαφορετικό τρόπο το μέγεθος μιας διπλωματικής αποστολής στο εξωτερικό αναλόγως του μεγέθους της χώρας.

Καταρχήν όλες οι Πρεσβείες δεν έχουν απεξαρτήσει από τους κόλπους τους τις οικονομικές αρμοδιότητες αλλά υπάρχει μία τάση σε αυτό το πλαίσιο οι υπεύθυνοι των υπηρεσιών να διατηρούν τον τίτλο του πληρεξουσίου υπουργού. Αυτή είναι κατά βάση και η πρακτική που ακολουθείται από τις Πρεσβείες των ΗΠΑ, δεδομένου μάλιστα ότι η χώρα αυτή θεωρεί ως δράσεις της οικονομικής και εμπορικής διπλωματίας και τα ζητήματα του αγροτικού και βιομηχανικού τομέα καθώς επίσης και τα ζητήματα της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και του ξεπλύματος μαύρου χρήματος. Όπως συμβαίνει στην ευρύτερη πλειοψηφία των χωρών, οι αρμόδιοι για αυτού του είδους τη διπλωματία είναι διπλωμάτες καριέρας, καταρχήν χωρίς ειδική εξειδίκευση, αλλά συναντάται και η περίπτωση των αντιπροσώπων που είναι απεσπασμένοι από άλλα υπουργεία. Στις πρεσβείες των ΗΠΑ οι Σύμβουλοι Οικονομικών Υποθέσεων προέρχονται από το Υπουργείο Οικονομικών, την ίδια πρακτική ακολουθεί και ο Καναδάς, ενώ και σε μερικές πρεσβείες της Μ. Βρετανίας συμβαίνει το ίδιο. Οι Σύμβουλοι Οικονομικών Υποθέσεων της Γερμανίας και της Ιταλίας, προέρχονται από την Κεντρική Τράπεζα, κάτι που ήταν στο παρελθόν αδύνατο εκτός για τον Πρόεδρό της. Κατά κάποιο τρόπο αυτές οι θέσεις είναι λίγες, συνήθως κάτω των δώδεκα .

Οι Πρέσβεις της Γαλλίας έχουν τη δυνατότητα να διαχειριστούν δύο τομείς-πόλους δράσης της διπλωματικής προσπάθειας. Υπάρχει σχεδόν παντού μία θέση σε γραφείο Ο.Ε.Υ. (ΡΕΕ- post d' expansion economique) που διευθύνεται από τον Σύμβουλο Οικονομικών Υποθέσεων, μερικές φορές δε και Πληρεξούσιο Υπουργό, το χαρτοφυλάκιο των οποίων περιλαμβάνει τη βιομηχανία, την αγροτική ζωή, τις υπηρεσίες, το διεθνές εμπόριο και τα ζητήματα οικονομικής φύσεως τα οποία αναφέρονται καθώς και όλες τις υποθέσεις της Διευθύνσεως Οικονομικών Υποθέσεων Εξωτερικού του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών. Μέσα σε 15 περίπου αποστολές στο εξωτερικό συναντάται επίσης ένα τμήμα χρηματοοικονομικό, το οποίο στελεχώνεται από μέλη της αντίστοιχης Κεντρικής Υπηρεσίας και ειδικότερα του Γενικού Λογιστηρίου και διευθύνεται από τον Σύμβουλο ή τον πληρεξούσιο υπουργό οικονομικών υποθέσεων. Αυτό το τμήμα απασχολείται με ζητήματα νομισματικά και χρηματοοικονομικά καθώς και με αναλύσεις μακροοικονομικές που απευθύνονται σε αιτήματα της Κεντρικής Υπηρεσίας Τέλος σε 6 πρεσβείες, ΡΕΕ και οικονομική εκπροσώπηση είναι ενοποιημένες και διαμορφώνουν μια αποστολή οικονομική και χρηματοοικονομική (ΜΕΦ).

Σε αυτό το σύστημα οι ΡΕΕ τα γραφεία αντιπροσώπων και οι ΜΕΦ λειτουργούν ως εξωτερικές υπηρεσίες του Υπουργείου και εξακολουθούν να απασχολούνται με όλα τα αντικείμενα που έχουν αλλά τίθενται υπό την εξουσία του Πρέσβη, στον οποίο αναφέρονται ώστε να διασφαλίζεται η συνοχή της διπλωματικής αποστολής της οποίας είναι επικεφαλής. Οι προϋπολογισμοί τους, τα υλικά μέσα και το προσωπικό τους προέρχονται από τα Υπουργεία από τα οποία προέρχονται με προσθήκες ανάλογα με την περίπτωση από το Υπουργείο Γεωργίας, τα Επιμελητήρια και την Τράπεζα της Γαλλίας. Στο επίπεδο των μέσων, ένας σύνδεσμος διυπουργικός έχει εγκατασταθεί από το 1994 με την εγκαθίδρυση της Διυπουργικής Επιτροπής Μέσων του Κράτους για το Εξωτερικό, η οποία υπό την Προεδρεία του Υπ. Εξωτερικών παραβάλει τις μεθόδους, τις διαδικασίες ενέργειας, τους στόχους και τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται στο εξωτερικό από όλα τα Υπουργεία. Μετά από τρία χρόνια ύπαρξης αυτής της Επιτροπής, η λειτουργία της αναδεικνύεται κυρίως με την συλλογή πληροφοριών αλλά όχι και ως μέσο λήψης αποφάσεων.

Η Ισπανία επίσης έχει υιοθετήσει μια οργάνωση που προσεγγίζει το γαλλικό πρότυπο. Οι υπηρεσίες είναι ανεξαρτητοποιημένες, τα γραφεία οικονομικών και εμπορικών υποθέσεων διευθύνονται από τους Συμβούλους Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων που διαμορφώνουν ένα ξεχωριστό σώμα στα πλαίσια της ισπανικής Δημόσιας Διοίκησης που επονομάζεται «Οικονομολόγοι του Κράτους». Προέρχονται από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (Γεν. Γραμματεία

Εμπορίου, Τουρισμού και Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων) που καθορίζει την καριέρα, τους συνεργάτες τους καθώς και τον προϋπολογισμό τους και επικοινωνεί απ' ευθείας μαζί τους. Είναι κατά νόμο οι μόνοι οικονομικοί σύμβουλοι των πρέσβων αλλά μέσα στις μεγάλες πρεσβείες πρέπει να συνυπάρχουν με τους συμβούλους επί των χρηματοοικονομικών ζητημάτων (χωρίς οικονομικές παραμέτρους), βιομηχανικών ή αγροτικών οι οποίοι προέρχονται από τα Υπουργεία τους και δεν είναι υπό τη δικαιοδοσία τους.

Η οργάνωση των μονίμων αντιπροσωπειών ενώπιον των διεθνών ινστιτούτων και θεσμών είναι διαφορετική σε σχέση με την στελέχωσή τους, καθώς παρουσιάζει πολυσυλλεκτικότητα, ανάλογα με τα θέματα δραστηριοτήτων και τα Υπουργεία που μπορεί να έχουν αρμοδιότητα. Πρόκειται κυρίως για την περίπτωση των μονίμων αντιπροσωπειών ενώπιον της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε ένα μικρότερο βαθμό σε εκείνη των Ηνωμένων Εθνών που αποτελούν μικρόκοσμο της οργάνωσης της Δημόσιας Διοίκησης των χωρών και παρουσιάζουν μια μορφή της συσχέτισης ανάμεσα στη εξουσίες που έχουν τα όργανα και οι θεσμοί της Δημόσιας Διοίκησης. Αυτό το μωσαϊκό των εκπροσώπων από πολλές υπηρεσίες της Δημόσιας Διοίκησης καθοδηγείται από το Υπ. Εξωτερικών καθώς ένας Διπλωμάτης είναι επικεφαλής.

Στο εξωτερικό η Διπλωματία της Μικροοικονομίας, δηλαδή η στήριξη των επιχειρήσεων οργανώνεται με εξαιρετικά διαφοροποιημένους τρόπους. Σπανίως εμπλέκεται το Υπ. Εξωτερικών ενώ συνήθως οργανώνονται δίκτυα από άλλα Υπουργεία αλλά και από οργανισμούς που δεν ανήκουν στην Κεντρική Δημόσια Διοίκηση με την στενή έννοια. Τρεις χώρες, η Μ. Βρετανία, ο Καναδάς και η Ολλανδία έχουν υιοθετήσει ένα σύστημα όπου το Υπ. Εξωτερικών εμπλέκεται σε αυτήν τη διαδικασία.

Η Μ. Βρετανία επέλεξε τη δημιουργία μιας επικεντρωμένης οργάνωσης εξ' ολοκλήρου διοικητικής, ενσωματωμένη στο Υπουργείο Εμπορίου και Βιομηχανίας (DTI, Department of Trade and Industry), στα πλαίσια του οποίου λειτουργεί μια Γενική Διεύθυνση που ονομάζεται «Εμπορικής Πολιτικής και Προώθησης των Εξαγωγών», που οριστικοποιεί τη διεθνή εμπορική πολιτική και κατευθύνει την προώθηση των εξαγωγών, η οποία υλοποιείται στο εξωτερικό εξ ολοκλήρου από τους Διπλωμάτες. Αυτοί οι τελευταίοι δεν είναι εξειδικευμένοι στην άσκηση οικονομικής φύσεως πολιτικής, αλλά είναι εξαιρετικά προσανατολισμένοι στην απόκτηση αυτής της εμπειρίας καθώς η υπηρεσία σε ένα πόστο εμπορικού γραφείου είναι προαπαιτούμενο για την προαγωγή τους σε Πρέσβη. Το αρμόδιο Τμήμα του Υπουργείου Εμπορίου και Βιομηχανίας συμμετέχει στις διαδικασίες και την οριοθέτηση

των υπηρεσιών που έχουν εμπορικό χαρακτήρα μέσω της συμμετοχής του σε έναν οργανισμό μικτού χαρακτήρα, την Μικτή Διεύθυνση Εξαγωγών που συναπαρτίζεται από τους δύο Υπουργούς και κατά περίπτωση αποφασίζει την απόσπαση υπαλλήλων για να υπηρετήσουν στα εμπορικά τμήματα των πρεσβειών (όπου εντούτοις τα τρία τέταρτα των υπηρετούντων είναι επιτόπιο προσωπικό).

Ο Καναδάς και η Ολλανδία έχουν μια παρόμοια οργάνωση. Η υποστήριξη στις επιχειρήσεις ανατίθεται συχνότατα σε δίκτυα που εξαρτώνται από ένα άλλο υπουργείο και διατηρούν την ανεξαρτησία ακόμα και εάν λειτουργούν εντός της πρεσβείας. Πρόκειται κυρίως για τις περιπτώσεις της Γαλλίας, της Ισπανίας και των ΗΠΑ.

Τα γραφεία οικονομικών και εμπορικών υποθέσεων της Γαλλίας (PEE) είναι επιφορτισμένα κατά περίπτωση με την υποστήριξη των επιχειρήσεων και με τις υποθέσεις οικονομικού χαρακτήρα της πρεσβείας που σχετίζονται με αυτά. Όπως σημειώθηκε και παραπάνω εξαρτώνται απευθείας από την Γαλλική Υπηρεσία προώθησης των εξαγωγών (DREUX). Για τις αποστολές υποστήριξης των επιχειρήσεων διαθέτουν μια σημαντική θέση στο προσωπικό τους σε διπλωμάτες με διπλώματα εμπορικών σχολών η διοίκησης καθώς και για αρχιτέκτονες που προσλαμβάνονται με συμβάσεις περιορισμένου χρόνου αλλά και για αντιπροσώπους άλλων υπουργείων που απασχολούνται με θέματα αγροτικά ή υπαλλήλους του κέντρου εξωτερικού εμπορίου (Centre Francais du Commerce Exterieur).

Η Ισπανία ακολουθεί ένα μοντέλο που τείνει προς την γαλλική πρακτική. Το Εμπορικό Γραφείο της πρεσβείας διευθύνεται από τον Σύμβουλο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων δεν ανήκει όμως (όπως στην Γαλλία) στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών αλλά σε έναν δημόσιο οργανισμό, το Ισπανικό Ινστιτούτο Εξωτερικού Εμπορίου (ICEX).

Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν εδώ και μερικά χρόνια, υιοθετήσει έναν μηχανισμό παρόμοιο για όλα τα εμπορικά τμήματα των πρεσβειών τους με τέτοιες διαφοροποιήσεις για κάθε περίπτωση που χρειάζεται να υποστηριχθεί η δράση των επιχειρήσεων και δεν επεκτείνεται σε άλλους τομείς τις οικονομικής διπλωματίας. Βρίσκονται υπό την διπλή εποπτεία τόσο του πρέσβη όσο και του Υπουργείου Εμπορίου (ειδικότερα της υπηρεσίας εξωτερικού εμπορίου η οποία είναι μια εκ των συναποτελούντων το TPCC), το προσωπικό της προέρχεται από αυτό το δυναμικό του Υπουργείου και από ευρύ αριθμό προσλήψεων επιτόπιο προσωπικό. Συμπεριλαμβάνει τα γραφεία εξωτερικού αγροτικής πολιτικής, αρμόδια από το

Υπουργείο Γεωργίας από το οποίο και εξαρτώνται, να υποστηρίζουν την εξαγωγή των αγροτικών και δασικών προϊόντων.

Η σημασία που έχει αποκτήσει συνεπώς, η εμπορική διπλωματία έχει υποχρεώσει πολλά κράτη να προχωρήσουν σε μεταβολές της οργάνωσης των Υπουργείων Εξωτερικών. Νέες διευθύνσεις έχουν δημιουργηθεί, ενώ σε πολλές χώρες η εμπορική διπλωματία που σε πολλές περιπτώσεις ήταν αρμοδιότητας διαφορετικών Υπουργείων, άρχισαν να συγχωνεύονται με τα Υπουργεία Εξωτερικών. Αυτές οι μεταβολές αποδείχθηκε ότι ούτε ήταν εύκολες ούτε ότι απέβησαν σε όλες τις περιπτώσεις επιτυχημένες. Δεν ήταν εύκολες καθώς συνάντησαν την αντίδραση όχι λίγων διπλωματών που θεώρησαν ότι "η αυξανόμενη ενασχόληση των διπλωματών στην εμπορική διπλωματία θα τους μεταβάλει σε ένα είδος «εμπορικών ατζέντηδων» προωθώντας στο εξωτερικό κάλτσες και ντοματάκια της χώρας τους, υποβαθμίζοντας έτσι ακόμα περισσότερο τη θέση των διπλωματών. Ήδη ο ρόλος των διπλωματών έχει περιοριστεί από τις ραγδαίες αλλαγές στις μεταφορές και στις επικοινωνίες, την αυξανόμενη σημασία της διπλωματίας κορυφής, καθιστώντας το ρόλο των διπλωματών σε επίπεδο υψηλόβαθμου διαχειριστικού υπαλλήλου"¹⁹.

2.2 Επαγγελματικοί-Ιδιωτικοί

Η ένταξη των επιχειρήσεων στο διεθνή καταμερισμό εργασίας σημαίνει ότι πρέπει να εξέλθουν από το σχετικά ενιαίο οικονομικό και θεσμικό πλαίσιο της εθνικής οικονομίας και να εισέλθουν σε ένα διαφορετικό περιβάλλον των ξένων οικονομιών. Οι επιχειρήσεις και οι διάφορες ενώσεις επιχειρήσεων μεταμορφώνονται ποιοτικά, διανύοντας ολόκληρη την αναπτυξιακή πορεία από την έμμεση εξαγωγή μέχρι την εγκατάσταση στο εξωτερικό δικού τους καταστήματος(με τη μορφή θυγατρικής εταιρίας κλπ). Έτσι, από μια εγχώρια, απομονωμένη επιχείρηση μετατρέπεται σε δικτυωμένη στο εξωτερικό εταιρία ή επιχείρηση, η οποία δημιουργεί ένα παγκόσμιο οργανισμό εξωτερικών οικονομικών σχέσεων και ενοποιεί την εγχώρια με τη διεθνή στρατηγική. Η κατάκτηση, η διατήρηση της ξένης αγοράς και οι άμεσες επενδύσεις στο εξωτερικό παίζουν καθοριστικό ρόλο στη θέση μιας επιχείρησης και κατά συνέπεια στην θέση της χώρας προέλευσης (της επιχείρησης αυτής), στο διεθνή καταμερισμό εργασίας.

¹⁹ Κουλουμπής Θεόδωρος, Διεθνείς Σχέσεις, Εξουσία και Δικαιοσύνη, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1995, σελ. 117.

Στην εμπορική διπλωματία λοιπόν, πέραν των επιχειρηματικών ενώσεων και των μεμονωμένων επιχειρήσεων, ως φορείς που υπάγονται στο επαγγελματικό-ιδιωτικό επίπεδο οργάνωσής της, διακρίνουμε επίσης και τις «διεθνικές εταιρίες». Η αρμόδια Επιτροπή του ΟΗΕ χρησιμοποιεί τον όρο «διεθνικές εταιρίες» και δίνει τον εξής ορισμό: «Ο όρος «διεθνική εταιρία» σημαίνει μια επιχείρηση που περιλαμβάνει μονάδες σε δύο ή περισσότερες χώρες, ανεξάρτητα από τη νομική μορφή και τους τομείς της δραστηριότητας αυτών των μονάδων, που λειτουργεί κάτω από ένα σύστημα λήψης αποφάσεων, το οποίο επιτρέπει συνεκτικές πολιτικές και κοινή στρατηγική μέσα από ένα ή περισσότερα κέντρα λήψης αποφάσεων, στο οποίο οι μονάδες είναι κατά τέτοιο τρόπο συνδεδεμένες μέσω της ιδιοκτησίας ή άλλων τρόπων ώστε μια ή περισσότερες από αυτές (τις μονάδες) να είναι σε θέση να ασκήσουν σημαντική επίδραση πάνω στις δραστηριότητες των άλλων (μονάδων) και, ιδιαίτερα να μοιραστούν με τις άλλες τις γνώσεις, τους πόρους και τις ευθύνες».²⁰ Η διεθνική επιχείρηση μπορεί να έχει δημόσια, ατομική ή μικτή ιδιοκτησία. Ο όρος «μονάδες» αφορά τόσο τις μητρικές εταιρίες – δηλαδή τις μονάδες που έχουν τη μεγαλύτερη επίδραση πάνω στις άλλες – όσο και τις άλλες μονάδες, δηλαδή τις θυγατρικές εταιρίες.

Ουσιαστικό στοιχείο της έννοιας των πολυεθνικών επιχειρήσεων είναι ότι η μητρική εταιρία και οι θυγατρικές της εταιρίες έχουν κοινή ιδιοκτησία, χρησιμοποιούν κοινούς πόρους και συντελεστές παραγωγής, πραγματοποιούν συμπαραγωγή και κοινές πωλήσεις και λειτουργούν με μια κοινή στρατηγική.

Συναφής είναι η έννοια της πολυεθνικοποίησης που σημαίνει τη διεθνή μεταβίβαση κεφαλαίων, εργατικού δυναμικού και άλλων πόρων κατά τρόπο ώστε μια εταιρία που λειτουργεί στο πλαίσιο μια χώρας, μετεξελίσσεται σε εταιρία που εξελέγχει και διοικεί άμεσα το σύστημα παραγωγής και πωλήσεων μιας άλλης χώρας ή πολλών άλλων χωρών και συμμετέχει στο σύστημα διανομής των εισοδημάτων τους. Για τη μέτρηση της πολυεθνικοποίησης των χωρών και των επιχειρήσεων χρησιμοποιούνται οι εξής δείκτες :

- 1) Το ποσοστό των ξένων επενδύσεων σε σύγκριση με τις εγχώριες επενδύσεις,
- 2) Το ποσοστό του ξένου τομέα στην παραγωγή και την απασχόληση,
- 3) Η συμμετοχή του ξένου τομέα στις ερευνητικές δραστηριότητες,
- 4) Η συμμετοχή του ξένου τομέα στις εξαγωγές,
- 5) Η συμμετοχή των ξένων επιχειρήσεων στις χρηματιστηριακές πράξεις.

²⁰ The United Nations Code of Conduct on Transnational Corporations UN, N.York, September 1986, p.29

Σε αντίθεση με τα όσα αναφέραμε στο προηγούμενο υποκεφάλαιο, υπάρχει και μια άλλη κατηγορία, αρκετά διαδεδομένη, που αποτελείται από χώρες οι οποίες αναθέτουν την υποστήριξη των επιχειρήσεων σε οργανισμούς που ανήκουν στο ευρύτερο δημόσιο ή ακόμα και σε ιδιωτικούς φορείς. Σε κάθε περίπτωση πρόκειται για γραφεία που λειτουργούν εκτός της διπλωματικής αποστολής.

Η Γερμανία είναι μια τέτοια περίπτωση. Έχει αναθέσει την τρέχουσα υποστήριξη των επιχειρήσεων σε ένα δίκτυο Εμπορικών Επιμελητηρίων Εξωτερικού ειδικώς επιφορτισμένο με αυτή την αποστολή υψηλού συμφέροντος που ονομάζεται Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Πληροφόρησης για το Εξωτερικό Εμπόριο. Αυτή η υπηρεσία, εντελώς ανεξάρτητη από το δημόσιο, δεν συσχετίζεται διόλου με τις πρεσβείες που δεν παρεμβαίνουν καθόλου στην δραστηριότητά τους, ούτε στον προγραμματισμό τους. Στη Βόννη ωστόσο τράπεζες εργασίας αναλαμβάνουν να εκπονήσουν την παγκόσμια στρατηγική σε παγκόσμιο επίπεδο για την προώθηση των εξωτερικών συναλλαγών.

Η Φινλανδία γενικώς διατηρεί μια ιδιωτικού τύπου οργάνωση, την Φινλανδική Ομοσπονδία Εξωτερικού Εμπορίου, που διευθύνει τους συμβούλους και εμπορικούς ακολούθους καθώς και τα κέντρα φινλανδικού εμπορίου στο εξωτερικό.

Η Ιταλία, η Ιαπωνία, η Αυστραλία και το Βέλγιο έχουν εμπιστευτεί την υποστήριξη των επιχειρήσεών τους στο εξωτερικό σε δημόσιους οργανισμούς αλλά εργάζονται ανεξάρτητα από τις πρεσβείες τους, χωρίς καμία ιεραρχική σχέση με εκείνες και χωρίς διπλωματικό στάτους. Πρόκειται για το ιταλικό ICE, το ιαπωνικό JETRO, το αυστραλιανό Austrade και για το Βέλγιο τρεις διαφορετικοί οργανισμοί: L' Office Flamand du Commerce Exterieur (Export Vlanderen), l' Agence Wallone a l' exportation (AWEX) και le Service du Commerce Exterieur de la region Bruxelles-Capitale (SCE/RBC) που λειτουργούν με χωροταξικά κριτήρια.

Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις δεν υπάρχουν εμπορικοί σύμβουλοι στις πρεσβείες και δεν αφορά τις εμπορικές υποθέσεις παρά μόνον τις οικονομικές τους επιδράσεις παγκοσμίως, τις πολιτικές εκφάνσεις και το ενδεχόμενο των επισήμων διαβημάτων που του είναι απαραίτητα για να είναι αποτελεσματικό.

Η Πορτογαλία υιοθέτησε μια παραλλαγή αυτής της περίπτωσης. Ο εμπορικός σύμβουλος καθορίζεται από το Υπουργείο Εξωτερικών αλλά σε θέση πληρεξουσίου υπουργού ο οποίος έχει την κηδεμονία του εξωτερικού εμπορίου και μπορεί να μην

είναι μόνιμος υπάλληλος, ανήκει στην πρεσβεία αλλά διευθύνει την αντιπροσωπεία του Ινστιτούτου Εξωτερικού Εμπορίου της Πορτογαλίας (ICEP), η οποία δεν εντάσσεται στην πρεσβεία, ούτε ανήκει σε αυτήν κατά καμία μορφή.

Η πλειοψηφία των δομών αυτών είναι πολύπλοκη και ποικίλει ανάλογα με την χώρα και τη δράση διαφόρων οργανισμών. Οι τοπικοί συνεταιρισμοί είναι δραστήριοι εντός των χωρών με ομοσπονδιακή δομή ή είναι αποκεντρωμένα, (Γερμανία, Βέλγιο, Ισπανία), αλλά επίσης και στη Γαλλία και την Ολλανδία. Στην άλλη πλευρά, βρίσκουμε γενικά εμπορικά γραφεία και «ακτίνες» ομοσπονδιακών επαγγελματιών.

Σε αυτό το στάδιο, παρατηρούμε ξεκάθαρα ότι η εμπορική διπλωματία και η διπλωματία γενικά δεν υλοποιείται μονάχα από το Υπουργείο Εξωτερικών και ότι εκείνοι που έχουν το στάτους του διπλωμάτη μέσα στις πρεσβείες δεν είναι όλοι διπλωματικοί υπάλληλοι καριέρας. Επιπροσθέτως ο ρόλος και οι ευθύνες εκείνων που ακολουθούν τη διπλωματική καριέρα θεωρεί ότι εκ παραλλήλου η πολιτική διαχείριση και η εκπληκτική επέκταση της εμπορικής διπλωματίας είναι συναμφοτέρα ζητήματα στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής.

Συνοψίζοντας τις παρατηρήσεις που έχουν αναφερθεί παραπάνω καταλήγουμε σε μερικά συμπεράσματα. Η στήριξη στις επιχειρήσεις δεν είναι υπόθεση για *urbi et orbi* διπλωμάτες, γιατί πρόκειται για ένα επάγγελμα μάρκετινγκ, τεχνικών εμπορίου και χρηματοδότησης, γνωριμίας των αγορών, προσόντα δηλαδή που δεν υπάρχουν ως συνηθισμένα εφόδια για διπλωμάτες καριέρας. Κάθε κανόνας που καταργεί τις εξαιρέσεις, της μεγάλης κλίμακας μεγέθους είναι πραγματικός, καθώς εν προκειμένω έχουμε το βρετανικό παράδειγμα. Ίσως πρέπει να καταγραφεί η πορεία αυτής της αλυσυτέλειας μεταξύ των μεθόδων της βρετανικής διπλωματίας και εκείνων του εμπορίου που έθεσε ο Harold Nicolson. Σε αυτήν τη χώρα οι αντιπρόσωποι του Υπουργείου Εξωτερικών δεν είναι επιφορτισμένοι μοναχά με την άσκηση γενικής πολιτικής διπλωματίας, όχι μόνον εξασκούν τη μακροοικονομική διπλωματία αλλά περιβάλλουν και την μικροοικονομική διπλωματία, δηλαδή την υποστήριξη των επιχειρήσεων. Σε κάθε περίπτωση το ζητούμενο είναι η μεταφορά των φιλοδοξιών της επιχείρησης από τη θεωρία στην πράξη μέσω ενός σχεδιασμού που θα λαμβάνει υπόψη του το στρατηγικό μοντέλο, την πρόθεση, την οικονομική κουλτούρα για ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της οικονομίας μιας χώρας και συνάμα την εξυπηρέτηση των δομικών επιλογών της πολιτικής διπλωματίας.

Είναι γεγονός ότι ζούμε σε μια εποχή η οποία συνεπάγεται τεράστιες αλλαγές στην παγκόσμια αγορά. Αυτό συνεπάγεται τεράστια κέρδη για κάποιες επιχειρήσεις και αναπόφευκτο αφανισμό για κάποιες άλλες. Γίνεται επομένως αντιληπτό ότι στόχος

κάθε επιχείρησης θα πρέπει να είναι η ενεργή συμμετοχή σε ότι θα συμβεί στο χώρο της αγοράς της και η αποφυγή του περιορισμού του ρόλου της. Στόχος δηλαδή κάθε επιχείρησης θα πρέπει να είναι να οραματισθεί και να δημιουργήσει το μέλλον πιο γρήγορα και καλύτερα από τους ανταγωνιστές της.

Ο ανταγωνισμός στα πλαίσια του αύριο διαφέρει κατά πολύ από τον ανταγωνισμό υπό τις συνθήκες της αγοράς του σήμερα. Αυτό συμβαίνει γιατί οι συνθήκες και τα δεδομένα του επιχειρησιακού πλαισίου του σήμερα, είναι σε μεγάλο βαθμό γνωστά σε όλους. Όλες οι επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε ένα κοινό πλαίσιο. Όμως σκοπός τους πρέπει να είναι η ανατροπή και η διαμόρφωση του πλαισίου αυτού προς όφελός τους (δηλαδή οι επιχειρήσεις ανταγωνιζόμενες στις συνθήκες του σήμερα προσπαθούν να αλλάξουν την διαπραγματευτική δύναμη των πέντε δυνάμεων του Porter προς όφελός τους).

Αντίθετα η κυριαρχία και η απόκτηση στρατηγικού πλεονεκτήματος στις αγορές του μέλλοντος είναι κάτι το τελείως διαφορετικό, για τον απλούστατο λόγο ότι οι αγορές αυτές δεν υπάρχουν ακόμα. Η επιχείρηση πρέπει από τώρα να οριοθετήσει και να αποκτήσει στρατηγικό πλεονέκτημα σε αγορές-περιοχές που ακόμα δεν έχουν επίσημα υπάρξει καν.

Βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα της μελλοντικής αγοράς, θα είναι η αστάθεια και η γρήγορη ανατροπή των συνθηκών. Μέσα σε αυτό το ασταθές πλαίσιο η επιχείρηση θα πρέπει να οργανώσει την ισχυρή στρατηγική δομή που θα της επιτρέψει ν' αποκτήσει ικανότητες που θα συνιστούν στρατηγικό πλεονέκτημα. Στόχος της επιχείρησης δεν θα πρέπει να είναι ο καιροσκοπισμός αλλά η δημιουργία ενός μακροχρόνιου σχεδίου δράσης που θα την φέρει για χρόνια στην κορυφή. Η σωστή και μελετημένη καινοτομία, η συνοχή της προσπάθειας για διαφοροποίηση και η περιβολή της από ένα οπτιμιστικό πνεύμα, δεν αρκούν στο διεθνές μεταβαλλόμενο περιβάλλον για να εξασφαλίσουν την διεξόδυση στις ξένες αγορές.

Η εμπορική οικονομική διπλωματία σήμερα και οι όποιες εκφάνσεις της όπως παρατηρούνται από τις ηγέτιδες χώρες του διεθνούς οικονομικού ανταγωνισμού, είναι η εμπροσθοφυλακή των επιχειρήσεων. Ανοίγει τις προοπτικές για διεξόδυση με ευνοϊκούς όρους, διαμορφώνοντας θεσμικά πλαίσια και συμμαχίες κάθε είδους, που συμπεριλαμβάνουν την συνεννόηση με τους θεσμικούς εκπροσώπους των επιτόπιων κυβερνήσεων-κοινοτήτων. Σε αυτό το επίπεδο, μόνο οι ηγέτιδες επιχειρήσεις, οι πολυεθνικού χαρακτήρα επιχειρήσεις έχουν προνομιακή πρόσβαση καθώς τα μεγέθη τους και μόνο τις καθιστούν περιζήτητους συνομιλητές κάθε επιχείρησης.

Δεδομένου ότι η εκπνοή του Ψυχρού Πολέμου το 1989-1990 δε σηματοδότησε μόνο τον τερματισμό της διπολικής σύγκρουσης ανάμεσα στον δυτικό και τον ανατολικό συνασπισμό στην πολιτική, οικονομική και ιδεολογική σφαίρα αλλά και το τέλος της μεγάλης ιστορικής φάσης της πυρηνικής εποχής που ξεκίνησε στο τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, προέκυψε προβληματισμός για τον προσδιορισμό της στρατηγικής θεωρίας και πράξης. Σημείο αναφοράς πλέον ήταν η οικονομία και οι πρωταγωνιστές της : οι επιχειρήσεις.

Η αντικατάσταση του περιχαρακωμένου σχεδόν πλαισίου των διεθνών σχέσεων (πολιτικών-οικονομικών-πολιτιστικών κ.α.), από ένα ρευστό διεθνές περιβάλλον μετά το 1989-90 οδήγησε στην αναβάθμιση της ανάλυσης που ήθελε τη διάχυση των σφαιρών εξουσίας και επιρροής να συνταυτίζεται με την οικονομική διείσδυση και εξάρτηση. Τα παλαιά μοντέλα ερμηνείας των διεθνών σχέσεων με βάση το μοντέλο του διπολισμού, δεν άντεξαν στην καινοφανή ιδεολογία της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας που κατά βάση οριοθετεί τις πολιτικές εξελίξεις.

Ο αμερικάνικος ρεαλισμός (Χάμιλτον) εισήγαγε στην εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ την έμφαση στις εμπορικές και στις οικονομικές σχέσεις, οι οποίες πρέπει σύμφωνα με την ανάλυση ευρύτατου κομματιού του υπερατλαντικού κατεστημένου, να αποτελούν τον καθοριστικό παράγοντα διαμόρφωσης της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Η σχολή αυτή είναι ρεαλιστική γιατί πιστεύει ότι η αμερικανική εξωτερική πολιτική πρέπει να διαμορφώνεται με γνώμονα το εθνικό συμφέρον και τις δυνατότητες των ΗΠΑ, αλλά ορίζει το εθνικό συμφέρον με βάση οικονομικά κριτήρια.

Οι προσεγγίσεις ανάλυσης της παγκόσμιας τάξης, όσο ποτέ άλλοτε επιβεβαιώνουν σήμερα ότι ο Homo Economicus αναγνωρίζεται πάντα ως καρικατούρα του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι ορίζουν τη συμπεριφορά των κοινοτήτων που διαμορφώνουν. Όταν ο H.J. Morgenthau²¹ έλεγε “οι άνδρες δεν πολεμούν επειδή έχουν όπλα. Έχουν όπλα επειδή το κρίνουν αναγκαίο να πολεμούν ” δεν είχε προφανώς υπόψη του τη διεθνή πραγματικότητα της παγκοσμιοποίησης που θα άκουγε ως απαίτηση των καιρών να διατυπώνεται η άποψη που εν πολλοίς θα τον παράφραζε : δεν εφευρέθηκε η εμπορική διπλωματία επειδή υπάρχει εμπόριο, αλλά επειδή είναι αναγκαίο να υπάρξει διπλωματία που θα φέρνει κοντά τα κράτη και τις επιχειρήσεις τους μέσα από τον εμπλουτισμό των διεθνών σχέσεων.

²¹ Αμερικανός Πολιτειολόγος γεν. 1904 στη Γερμανία. Δίδαξε Διεθνές Δίκαιο σε Πανεπιστήμιο Γενεύης και Μαδρίτης και τέλος καθηγητής Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Σικάγου. Σημαντικά έργα του "Η διεθνής δικαιοδοσία - φύσις και όρια" και "Διλήμματα Πολιτικής".

Κεφάλαιο 3: Επίπεδα άσκησης Εμπορικής Διπλωματίας

3.1 Πολυμερές/Διεθνές

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η εμπορική διπλωματία στο σύγχρονο μεταψυχροπολεμικό διεθνές σύστημα διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο. Είναι γεγονός άλλωστε πως με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, ένα μεγάλο μέρος του εμπορικού ενδιαφέροντος και της προσοχής της εξωτερικής πολιτικής των κρατών στρέφεται ολοένα και περισσότερο στην ικανοποίηση των οικονομικών και εμπορικών τους συμφερόντων. Αποτέλεσμα είναι τα οικονομικά και εμπορικά ζητήματα να απασχολούν έντονα τη διπλωματική δραστηριότητα. Για το λόγο αυτό έχει καταστεί κατανοητό, ότι στη σημερινή διεθνή πραγματικότητα, η διαπραγματευτική δύναμη μιας χώρας προσδιορίζεται ολοένα και περισσότερο από την οικονομική της ισχύ και ότι μια δυναμική οικονομία αποτελεί σημαντική βάση πάνω στην οποία θα στηρίζεται η διαμόρφωση μιας αποτελεσματικής εξωτερικής πολιτικής²².

Από τη σκοπιά της ανάλυσης της Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας[ΔΠΟ] και των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, το τέλος της δεύτερης χιλιετίας και η έλευση της τρίτης χαρακτηρίζονται από 2 παράλληλες διεργασίες τεράστιας σημασίας. Μέσα σε μια δεκαετία, είχαμε την επιτυχή ολοκλήρωση του πλέον φιλόδοξου ως προς τους σκοπούς του Γύρου πολυμερών εμπορικών διαπραγματεύσεων στην ιστορία και την εκκίνηση των διαπραγματεύσεων ενός νέου Γύρου που καλείται να αντιμετωπίσει τα αναπτυξιακά προβλήματα στα οποία συνέβαλε ο ασύμμετρος χαρακτήρας με τον οποίο προωθήθηκε μέχρι σήμερα ο στόχος της απελευθέρωσης των εμπορικών συναλλαγών. Την ίδια στιγμή, παρατηρείται μια πρωτοφανής εξάπλωση ενός μεγάλου αριθμού Περιφερειακών Εμπορικών Συσπειρώσεων [ΠΕΣ] για πρώτη φορά στην ιστορία. Αυτές οι παράλληλες διεργασίες, σχηματίζουν μια αρχική εντύπωση παραδοξότητας και αυτό γιατί από τη μια πλευρά, η αρχή της μη-διάκρισης αποτελεί το βάθρο του πολυμερούς εμπορικού συστήματος ενώ από την άλλη όλα πλην δύο μεταξύ των 140 και άνω μελών του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου[ΠΟΕ], αποτελούν ταυτόχρονα μέλη σε τουλάχιστον μία εκ των συνολικά 26 ΠΕΣ, οι οποίες εξ ορισμού παρέχουν προνομιακή μεταχείριση σε κάποια από τα μέλη του ΠΟΕ και διακριτική μεταχείριση σε κάποια άλλα. Το εύλογο ερώτημα που προκύπτει λοιπόν

²² Χαράλαμπος Τσαρδανίδης, Εισήγηση στο Γ' Πανελλήνιο Συνέδριο Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας, Αθήνα Μάιος 2008

είναι αν το εμπόριο στο περιφερειακό επίπεδο συμβάλει ή όχι στην καλύτερη λειτουργία του πολυμερούς εμπορικού συστήματος. Το ερώτημα αυτό προέκυψε επιτακτικά κατά τη διάρκεια του Γύρου εμπορικών διαπραγματεύσεων της Ουρουγουάης. Το φαινόμενο της ραγδαίας εξάπλωσης των ΠΕΣ εξηγήθηκε τότε στη βάση των αμφιβολιών από τα περισσότερα συμβαλλόμενα μέλη της τότε Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου [GATT] ως προς το κατά πόσον οι διαπραγματεύσεις θα τελεσφορούσαν και της επιθυμίας των αμφισβητούντων όπως διασφαλιστούν με ένα “δίχτυ ασφαλείας” από μια ανεπιθύμητη αποτυχία των διαπραγματεύσεων. Η εναλλακτική άποψη ήταν ότι οι ΠΕΣ πολλαπλασιάζονταν λόγω του «momentum» που είχε ήδη δημιουργηθεί στο πολυμερές επίπεδο με διαδοχικούς Γύρους διαπραγματεύσεων που είχαν μειώσει το μέσο επίπεδο δασμών και κάποια μη-δασμολογικά εμπόδια και λόγω της επιθυμίας και της προθυμίας κάποιων μελών της GATT να απελευθερώσουν σε περιφερειακό επίπεδο γρηγορότερα κάποιους τομείς ιδιαίτερης πολιτικής και οικονομικής σημασίας γι’ αυτά.

Παρά την επιτυχή ολοκλήρωση του Γύρου της Ουρουγουάης, ωστόσο, και αντίθετα με τις εκτιμήσεις ότι η επιτυχία αυτή θα επιβράδυνε ή θα σταματούσε την εξάπλωση των ΠΕΣ, οι ΠΕΣ πολλαπλασιάστηκαν και μαζί και τα ερωτήματα για τα κίνητρά τους και τις επιπτώσεις τους στο πολυμερές εμπορικό σύστημα.

Η πολυπλοκότητα αυτού του ζητήματος κατέστη έτι μεγαλύτερη από το γεγονός ότι συν τω χρόνω οι περισσότερες από αυτές τις ΠΕΣ μετεβλήθησαν σε χαρακτήρα και περιεχόμενο και επομένως η ανάλυση τους δεν θα ήταν πλέον επαρκής μόνο με συμβατικούς όρους οικονομικής ανάλυσης (σημ: Regulatory Studies). Αυτό σημαίνει ότι ενώ μέχρι πρόσφατα, η ανάλυση των ΠΕΣ βασιζόταν κυρίως στην αναζήτηση των επιδράσεων της κατάργησης του προστατευτισμού σε όρους καθαρής αξίας συναλλαγών, τώρα η ανάλυση των ΠΕΣ θα πρέπει επίσης να λαμβάνει υπόψη τις κανονιστικές δομές των μερών της Συμφωνίας, τη γεωγραφική τους θέση, τα πολιτικά και ευρύτερα εθνικά και επιχειρηματικά συμφέροντα που εμπλέκονται στις διαπραγματεύσεις και στην υλοποίηση των Συμφωνιών κ.α. Για παράδειγμα, στην Ε.Ε. η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς έχει φθάσει σε τέτοιο επίπεδο ώστε οι συμφωνίες δεν αναφέρονται μόνο σε συνοριακά μέτρα που επηρεάζουν το εμπόριο αλλά και σε ζητήματα αμοιβαίας αναγνώρισης, εναρμόνισης νομοθεσιών αλλά και δημιουργίας ειδικών επιτροπών τυποποίησης, πιστοποίησης και δημιουργίας προδιαγραφών οι οποίες όχι απλώς επηρεάζουν

αλλά και καθορίζουν τους όρους με τους οποίους πραγματοποιούνται οι συναλλαγές αλλά και την κλίμακα τους.

Όλες αυτές οι εξελίξεις δημιουργούν αναμφίβολα νέο ενδιαφέρον διότι μεταλλάσσουν όλο το σκηνικό μέσα στο οποίο αναπτύσσονται οι Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις και στην περίπτωση μας οι εμπορικές συναλλαγές. Νέα ζητήματα, όπως η προστασία του περιβάλλοντος και των καταναλωτών, η προστασία του ανταγωνισμού, η προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων και της δημόσιας υγείας, η πνευματική ιδιοκτησία και μέτρα για τις επενδύσεις που επηρεάζουν το εμπόριο, επηρεάζουν όλο και περισσότερο τις εμπορικές συναλλαγές κυρίως σε περιφερειακό επίπεδο αλλά και επισύρουν την απειλή ενός νέου κύματος προστατευτικών ρυθμίσεων με κανονιστικό και τεχνικό περισσότερο παρά με δασμολογικό περιεχόμενο. Ο ΠΟΕ δεν έχει καταφέρει ακόμη να απαντήσει αποτελεσματικά και αξιόπιστα σε αυτές τις προκλήσεις όπως και στη νέα πολύ μεγάλη πρόκληση της τρίτης χιλιετίας, το πρόβλημα της υπανάπτυξης και της φτώχειας, ιδίως στις περιοχές του Τρίτου κόσμου. Σε αυτήν ακριβώς τη βάση εξηγείται καλύτερα η εξάπλωση των ΠΕΣ και τα τελευταία χρόνια των δια-περιφερειακών συνεργασιών (βλέπε την περίπτωση της Συμφωνίας Κοτονου²³), τα οποία φιλοδοξούν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τις μεγάλες προκλήσεις που αναφέραμε χωρίς αυτό όμως να σημαίνει ότι προσπάθειες δεν γίνονται και στο πολυμερές επίπεδο.

²³ Η συμφωνία του Κοτονου παρέχει πλαίσιο στις σχέσεις συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) υπέρ της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ΑΚΕ). Η συμφωνία του Κοτονου βασίζεται στην ισότητα των εταίρων και την αυτοδιάθεση των αναπτυξιακών στρατηγικών. Υπογράφηκε στις 23 Ιουνίου 2000, με διάρκεια 20 χρόνια, και δυνατότητα αναθεώρησης κάθε πέντε χρόνια. Η συμφωνία συμμορφώνεται προς τους κανόνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) και επιτρέπει στα κράτη ΑΚΕ να συμμετέχουν πλήρως στο διεθνές εμπόριο. Προβλέπει τη διαπραγμάτευση περιφερειακών συμφωνιών εταιρικής συνεργασίας με στόχο την ελευθέρωση των εμπορικών συναλλαγών. Η συμφωνία υπογραμμίζει την ευπαθή κατάσταση των χωρών ΑΚΕ, τη σημασία της συνεργασίας και της βοήθειας για το εμπόριο. Υπό αυτήν την έννοια, η συνεργασία σε εμπορικά θέματα δεν περιορίζεται μόνο στις εμπορικές πρακτικές, επεκτείνεται επίσης στην προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ή το σεβασμό των διεθνών κανόνων εργασίας. (ΠΗΓΗ: <http://europa.eu>)

Εξάλλου, αφενός η συντελούμενη παγκοσμιοποίηση των αγορών και αφετέρου η ραγδαία αύξηση των περιφερειακών οικονομικών συνεργασιών διανοίγει νέες θετικές προοπτικές για μια επέκταση του διεθνούς εμπορίου, των άμεσων ξένων επενδύσεων και των χρηματο-οικονομικών συναλλαγών. Η εμπορική διπλωματία όμως δεν αφορά μόνο την ανάπτυξη των διμερών οικονομικών και εμπορικών σχέσεων, αλλά εξίσου αν όχι περισσότερο και τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις, όπως εκείνες που διεξάγονται στα πλαίσια του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου [ΠΟΕ], της Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη [UNCTAD], του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών [ΟΗΕ], του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης [ΟΟΣΑ], της ομάδας των G8 και των G20 ή και τις διαπραγματεύσεις σύναψης περιφερειακού χαρακτήρα συνεργασιών στα πλαίσια ιδιαίτερα της "νέας" περιφερειακής συνεργασίας. Αναλυτικά:

3.1.1. Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου [ΠΟΕ] συστάθηκε το 1995, ύστερα από ένα μαραθώνιο διαπραγματεύσεων που διεξήχθη μεταξύ διαφόρων κρατών κατά την περίοδο 1986-1994. Ο ΠΟΕ είναι η συνέχεια και εξέλιξη της παλαιότερης Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου [GATT] η οποία αποτελούσε μία δέσμη κανόνων παγκόσμιας ισχύος και καθόριζε το πλαίσιο διεξαγωγής του εμπορίου αγαθών. Την περίοδο που διεξάγονταν οι διαπραγματεύσεις για τη σύσταση του ΠΟΕ, η GATT ήδη μετρούσε 50 χρόνια ζωής. Ο ΠΟΕ είναι ουσιαστικά ένα άλλο όνομα για αυτό που γνωρίζουμε σαν "πολυμερές σύστημα εμπορίου", δεδομένου ότι καθορίζει το νομικό πλαίσιο που διέπει τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ κρατών. Τη στιγμή αυτή, ο ΠΟΕ αριθμεί 146 κράτη-μέλη.

Ο ΠΟΕ θεμελιώθηκε πάνω σε μία σειρά συμφωνιών. Ενσωματώνει την παλαιά GATT, καλύπτοντας ταυτόχρονα ένα πολύ ευρύτερο πεδίο. Ενώ η GATT εστίαζε αποκλειστικά την προσοχή της στο εμπόριο αγαθών, ο ΠΟΕ θέτει κανόνες για πολλούς άλλους τομείς όπως η αγορά υπηρεσιών, η γεωργία και η υφαντουργία. Ο ΠΟΕ έχει καταστεί πολύ ισχυρός εξαιτίας και του γεγονότος ότι διαθέτει ένα σύστημα διακανονισμών διαιτησίας που είναι νομικά δεσμευτικοί και επιτρέπουν σε μία χώρα να επιβάλει τεράστιες οικονομικές κυρώσεις σε μία άλλη, σε περίπτωση που αποδειχθεί ότι η δεύτερη έχει παραβιάσει κάποιον κανόνα του ΠΟΕ.

Αξίζει να σημειωθεί πως σε καμιά από τις υπάρχουσες διεθνείς νομοθεσίες για το περιβάλλον δεν υπάρχει κάποιο σύστημα διακανονισμών διαιτησίας που να μπορεί να ανταγωνιστεί το αντίστοιχο του ΠΟΕ. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα κάποιες χώρες

να προτιμούν να προσφεύγουν στον ΠΟΕ προκειμένου να διευθετήσουν πάσης φύσεως διαφορές αντί να ακολουθούν άλλους - πολλές φορές ορθότερους - δρόμους. Για παράδειγμα, κάποιες από τις διαφορές που έχουν επιλυθεί μέσω του ΠΟΕ αφορούσαν σε περιβαλλοντικά θέματα αλλά και σε θέματα που επηρεάζουν την ανθρώπινη υγεία. Συνεπώς, ο ΠΟΕ γίνεται ολοένα και πιο ισχυρός, με αρμοδιότητες σε πολλούς τομείς και μεγάλη δύναμη επιβολής.

Ο ΠΟΕ είναι ο μοναδικός διεθνής οικονομικός οργανισμός που ασχολείται σε παγκόσμιο επίπεδο με τους κανόνες εμπορίου μεταξύ των κρατών, με την υποστήριξη των δραστηριοτήτων των εξαγωγέων και εισαγωγέων. Η δραστηριότητα του αποβλέπει στην επεξεργασία, τήρηση και έλεγχο των διεθνών εμπορικών συμφωνιών που περιλαμβάνουν τους κανόνες εμπορίου καθώς και την διευθέτηση των διαφορών που προκύπτουν. Η δραστηριότητα του έχει τρεις βασικούς σκοπούς: 1) Η προώθηση του διεθνούς ελεύθερου εμπορίου με την άρση των εμποδίων που υπάρχουν στην ελεύθερη διακίνηση των αγαθών και υπηρεσιών σε διεθνές επίπεδο 2) Η διεξαγωγή των διεθνών εμπορικών διαπραγματεύσεων. Στο διεθνές εμπόριο υπάρχουν διάφοροι κανόνες και διαφορετικές ερμηνείες για τους κανόνες. Υπάρχουν ακόμα "εμπορικοί πόλεμοι" όπως ήταν το 2002 ο εμπορικός πόλεμος του χάλυβα μεταξύ ΗΠΑ και Ε.Ε. Η αποστολή του ΠΟΕ είναι η πρόληψη αυτών των αρνητικών φαινομένων και 3) Η διευθέτηση των εμπορικών διαφωνιών, που προέρχονται από τα διαφορετικά συμφέροντα και τις διαφορετικές πρακτικές των κρατών και των επιχειρήσεων τους καθώς και από διαφορετικές ερμηνείες των εμπορικών συμφωνιών και κανόνων. Ο καλύτερος τρόπος επίλυσης των διαφορών είναι η επιλογή μιας ουδέτερης, επαγγελματικής διαδικασίας που στηρίζεται σε σταθερούς διεθνείς νομικούς κανόνες. Η διαδικασία αυτή εξασφαλίζεται από το μηχανισμό διευθέτησης των διαφορών του ΠΟΕ.

Τα κυριότερα προβλήματα που απασχολούν και θα απασχολήσουν στο μέλλον την εμπορική διπλωματία είναι η υλοποίηση των παρακάτω συμφωνιών και μέτρων:

- i. Η επέκταση των κανόνων και των αρχών του εμπορίου των αγαθών στις υπηρεσίες με την εφαρμογή της Γενικής Συμφωνίας του Εμπορίου Υπηρεσιών [GATS]
- ii. Η επέκταση των κανόνων της GATT στους κλάδους της υφαντουργίας και των ενδυμάτων καθώς επίσης και
- iii. Στα γεωργικά προϊόντα με την εισαγωγή σταθερών δασμών εισαγωγής σε αντικατάσταση των μη δασμολογικών μέτρων και με την προβλεπόμενη σταδιακή μείωση των δασμών και την υποχρέωση μείωσης των εξαγωγικών επιδοτήσεων

- iv. Η περαιτέρω μείωση των δασμών στα βιομηχανικά προϊόντα κατά μέσο όρο 40%
- v. Η λήψη μέτρων για επενδύσεις σε σχέση με το διεθνές εμπόριο (Trade Related Investment Measures-TRIMs)
- vi. Η προστασία της ιδιοκτησίας των πνευματικών δικαιωμάτων σε σχέση με το διεθνές εμπόριο (Trade Related aspects of Intellectual Property Rights-TRIPs)
- vii. Η προστασία του περιβάλλοντος σε σχέση με το διεθνές εμπόριο.

3.1.2. Η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη

Η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD) είναι το επίκεντρο στο πλαίσιο του ΟΗΕ για την ανάπτυξη και άλλων συναφών ζητημάτων στους τομείς του εμπορίου, της οικονομίας, της τεχνολογίας, των επενδύσεων και της αειφόρου ανάπτυξης. Ιδρύθηκε το 1964, ανήκει στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών με έδρα τη Γενεύη και δεν αποτελεί αυτοτελή Οργανισμό. Σύμφωνα με το καταστατικό οι σκοποί της είναι η προώθηση του διεθνούς εμπορίου, με ιδιαίτερη έμφαση στα συμφέροντα των αναπτυσσόμενων χωρών, η επεξεργασία βασικών αρχών για το διεθνές εμπόριο και τα συναφή αναπτυξιακά προβλήματα, η υποβολή προτάσεων για την υλοποίηση αυτών των βασικών αρχών και κατευθύνσεων, η παρακολούθηση και προώθηση του συντονισμού μεταξύ των άλλων οργανισμών και ιδρυμάτων του ΟΗΕ που λειτουργούν στον τομέα του διεθνούς εμπορίου και της οικονομικής ανάπτυξης και τέλος, σε συνεργασία με τον ΟΗΕ προβαίνει σε ενέργειες που αποβλέπουν στην επεξεργασία και αποδοχή πολυμερών συμφωνιών στο διεθνές εμπόριο.

Οι δραστηριότητες της UNCTAD δέχονται πολλές επικρίσεις λόγω της περιορισμένης αποτελεσματικότητας, της υπερβολικής γραφειοκρατίας, της αδιαφάνειας και των υπερβολικών προσωπικών δαπανών. Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων αποφασίστηκε η μεταρρύθμιση της.

Η μελλοντική εμπορική και οικονομική διπλωματία της UNCTAD καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τη Δέσμευση Cartagena (Cartagena Commitment) που εγκρίθηκε το 1992 και περιλαμβάνει νέες προσεγγίσεις. Καθορίζει ως κύριο στόχο την επεξεργασία εθνικών αναπτυξιακών προγραμμάτων, με τα οποία μπορεί να βελτιωθεί και η διεθνής εμπορική συνεργασία. Νέα στοιχεία αποτελούν ακόμα η καλή οικονομική διαχείριση, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, η καταπολέμηση της φτώχειας κατά τρόπο που να προωθεί και το διεθνές εμπόριο, η σπουδαιότητα της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην οικονομική ανάπτυξη.

3.1.3.Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών [Ο.Η.Ε.] ή Ηνωμένα Έθνη [Η.Ε.] είναι ένας διεθνής οργανισμός - συνασπισμός μεταξύ των κρατών του κόσμου με σκοπό την συνεργασία στο Διεθνές Δίκαιο, την ασφάλεια, την οικονομική ανάπτυξη και την πολιτική ισότητα. Πρόδρομός του θεωρείται η Κοινωνία των Εθνών [ΚΤΕ] που αποτέλεσε απαίτηση των Εθνών για τη διεθνή ειρήνη μετά από τις θηριωδίες του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Ιδρύθηκε το 1945 από τις χώρες που νίκησαν στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και αρχικά είχε 51 μέλη. Το 2009 περιλαμβάνει 192 κράτη μέλη, σχεδόν όλα τα διεθνώς αναγνωρισμένα ανεξάρτητα έθνη.

3.1.4.Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης [Ο.Ο.Σ.Α.], ιδρύθηκε το 1961 από τις αναπτυγμένες χώρες. Σήμερα αποτελείται από 34 κράτη-μέλη τα οποία παράγουν τα 2/3 του παγκόσμιου όγκου των προϊόντων και των υπηρεσιών²⁴. Ο ΟΟΣΑ είναι περισσότερο γνωστός για τις μελέτες που εκπονεί για την ανάπτυξη και εφαρμογή πολιτικών σε διάφορους τομείς, καθώς και για τις στατιστικές μελέτες του. Λόγω της εγκυρότητάς τους, οι μελέτες και στατιστικές του ΟΟΣΑ αποτελούν συχνά, ακόμη και αρκετά χρόνια μετά την εκπόνησή τους, σοβαρή βάση για την ανάληψη αλλά και κριτική της αποτελεσματικότητας στρατηγικών και μέτρων πολιτικής. Συνολικά, το ιδιαίτερο βάρος του ΟΟΣΑ έγκειται στο ότι παρέχει στις χώρες μέλη του το πλαίσιο για τη συζήτηση και ανάπτυξη οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών που καθορίζουν την εξέλιξη διάφορων κείριων τομέων σε παγκόσμιο επίπεδο και με μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα. Τα κράτη-μέλη του αναπτύσσουν πολύπλευρες σχέσεις συνεργασίας με όλες τις χώρες του κόσμου.

Οι βασικοί σκοποί του ΟΟΣΑ καθορίζονται από το καταστατικό του και μπορούν να συνοψιστούν ως εξής: 1) Σύμφωνα με το άρθρο 1 του καταστατικού ο ΟΟΣΑ λειτουργεί με σκοπό την επίτευξη της όσο το δυνατό ταχύτερης οικονομικής μεγέθυνσης, απασχόλησης και αύξησης του βιοτικού επιπέδου. Οι παραπάνω σκοποί πρέπει να επιτευχθούν σε συνθήκες χρηματοοικονομικής σταθερότητας σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Το ίδιο άρθρο απαιτεί από τα κράτη-μέλη να

²⁴ ΠΗΓΗ: www.oecd.org

συμβάλουν στην χωρίς περιορισμούς και διακρίσεις ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου

2) Σύμφωνα με το άρθρο 2 του καταστατικού τα κράτη-μέλη οφείλουν να προωθούν την οικονομική μεγέθυνση, την εσωτερική και διεθνή οικονομική σταθερότητα, να περιορίζουν τα εμπόδια του διεθνούς εμπορίου, να απελευθερώνουν την διεθνή κίνηση των κεφαλαίων και να συμβάλλουν στην οικονομική άνοδο όλων των χωρών του κόσμου. Υποχρέωση των κρατών-μελών αποτελεί ακόμα η ενημέρωση του ΟΟΣΑ για τα εθνικά και διεθνή στατιστικά δεδομένα και 3) Σκοπό του ΟΟΣΑ αποτελεί η ανάπτυξη των οικονομικών σχέσεων με τρίτες χώρες, η προώθηση της οικονομικής ολοκλήρωσης μεταξύ των χωρών του κόσμου, η μετάδοση των αναπτυξιακών εμπειριών των κρατών-μελών του ΟΟΣΑ στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Ο ΟΟΣΑ ασκεί πολυμερή εμπορική διπλωματία εκ μέρους των αναπτυγμένων κρατών-μελών του. Η διπλωματία αυτή αποβλέπει στην αύξηση του διεθνούς εμπορίου, στον περιορισμό των διακρίσεων και των εμποδίων, στην ελεύθερη διεθνή κίνηση κεφαλαίων και στην προώθηση της οικονομικής ενοποίησης μεταξύ των χωρών του κόσμου.

3.2 Περιφερειακό

Μια άλλη τάση που λαμβάνει χώρα στο διεθνές περιβάλλον και που μεταβάλλει την παραδοσιακή μορφή της εμπορικής διπλωματίας και της διπλωματίας γενικότερα είναι εκείνη της παγκοσμιοποίησης καθώς και εκείνη των περιφερειακών συνεργασιών και ολοκληρώσεων. Αναφορικά με την παγκοσμιοποίηση παρατηρούμε ότι αυξάνεται, εξ αιτίας της εμφάνισης νέων υπερεθνικών παικτών και εξ αιτίας της διεύρυνσης των διεθνικών σχέσεων, ο αριθμός των εσωτερικών παικτών που δρουν σε υπερεθνικό επίπεδο. Επιπρόσθετα, ο Ευστράτιος Αλμπάνης θεωρεί ότι η παγκοσμιοποίηση, ανάμεσα σε άλλες επιπτώσεις τόσο στην εξωτερική πολιτική όσο και στον τομέα της διπλωματίας -σημειώνω εγώ- έχει επιφέρει και μια σημαντική ποιοτική μεταβολή²⁵. Η εξωτερική πολιτική σήμερα δε μπορεί παρά να αρθρώνεται και να υλοποιείται στο χώρο της παγκόσμιας κλίμακας και όχι απλά σε διμερές ή περιορισμένα πολυμερές επίπεδο. Πρέπει η εξωτερική πολιτική να έχει «παγκόσμια στόχευση και οπτική και να είναι υποχρεωμένη να λαμβάνει υπόψη σημαντικές υπερεθνικές παραμέτρους. Οι διμερείς σχέσεις, ακόμα και με την υπερδύναμη,

²⁵ Αλμπάνης Ευστράτιος, «Ελλάδα και παγκοσμιοποίηση», Αθήνα: Εκδόσεις Libro , 2005,σελ.17

παρέχουν περιορισμένες δυνατότητες αν δεν προσδιορίζονται με παγκόσμια οπτική και δεν εντάσσονται σε μια παγκόσμια ή τουλάχιστον περιφερειακή στρατηγική, το ίδιο δε ισχύει και για τις πολυμερείς σχέσεις, οι οποίες έχουν άλλωστε από μόνες τους αυξημένη παγκόσμια αναφορά»²⁶.

Αναφορικά με τις περιφερειακές συνεργασίες παρατηρείται το φαινόμενο ότι το νέο κύμα περιφερειακών συνεργασιών που λαμβάνει χώρα κατά την τελευταία δεκαετία να μην πραγματοποιείται μόνο από καθαρώς διακυβερνητικά σχήματα, αλλά και από τη «βάση», όπου οι διεθνικές διαδράσεις διαδραματίζουν σημαντικό πλέον ρόλο. Οι κύριοι πρωταγωνιστές για την ανάπτυξη των περιφερειακών συνεργασιών δεν είναι μόνο τα κράτη, αλλά ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός φορέων της κοινωνίας των πολιτών, όπως επιχειρηματικές ελίτ, οικολογικά κινήματα, οργανώσεις προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και άλλοι, όπου ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη συνεργατικών τάσεων και αλληλεξάρτησης. Η διαχείριση αυτών των συνεργατικών τάσεων απαιτεί συλλογικές συμπεριφορές που δομούνται μέσα από τους ίδιους τους αναπτυσσόμενους περιφερειακούς θεσμούς οι οποίοι δημιουργούν συλλογικούς κώδικες συμπεριφοράς, συμβάλλοντας αποφασιστικά με αυτόν τον τρόπο στη θεμελίωση της παγκόσμιας διακυβέρνησης²⁷.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι Περιφερειακές Εμπορικές Συσπειρώσεις [ΠΕΣ], που την τελευταία δεκαετία προβληματίζουν έντονα μερίδα της πολιτικής και ακαδημαϊκής κοινότητας σε ολόκληρο τον κόσμο. Ο προβληματισμός έγκειται κυρίως στην ανησυχία για τους κινδύνους αποδυνάμωσης του Πολυμερούς Εμπορικού Συστήματος και υπονόμησης του στόχου της Ανάπτυξης που εύλογα ελλοχεύουν σε μια τέτοια εξέλιξη. Ο προβληματισμός αυτός, ωστόσο, παρακάμπτεται από αντίστοιχη ομάδα αισιόδοξων πολιτικών και ακαδημαϊκών, οι οποίοι αντιτάσσουν ότι η Περιφερειακή Ολοκλήρωση αποτελεί Δομικό στοιχείο (Building Block) της διαδικασίας απελευθέρωσης του Παγκοσμίου Εμπορίου.

Προτού όμως διερευνήσουμε τον ρόλο των ΠΕΣ στο πολυμερές εμπορικό σύστημα, θα πρέπει να εξηγήσουμε τους κύριους παράγοντες οι οποίοι οδήγησαν σε αυτήν την

²⁶ Αλμπάνης Ευστράτιος, «Ελλάδα και παγκοσμιοποίηση», Αθήνα: Εκδόσεις Libro , 2005, σελ.25

²⁷ Τσαρδανίδης Χαράλαμπος, «Το σύστημα λήψης αποφάσεων στην εξωτερική πολιτική. Θεωρητικές προσεγγίσεις για το εσωτερικό και το διεθνές περιβάλλον», Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2005,σελ.52

ραγδαία αλλά και σταθερή τα τελευταία χρόνια αύξηση των ΠΕΣ. Αυτοί είναι συνοπτικά οι εξής:

- i. Η παρακμή του συστήματος του κεντρικού σχεδιασμού. Η κατάρρευση του κομμουνισμού επέτρεψε σταδιακά στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης [ΚΑΕ] να αποδεχθούν ως λύτρωση το πολιτικό σύστημα της δημοκρατίας και το οικονομικό σύστημα της ελεύθερης αγοράς. Η σύναψη ΠΕΣ με Δυτικοευρωπαϊκές χώρες θεωρήθηκαν ως εργαλείο επιτάχυνσης και θεμελίωσης σε σταθερές βάσεις της μετάβασης σε μια οικονομία της αγοράς.
- ii. Η μεταβολή της στάσης των ΗΠΑ, έναντι της περιφερειακής οικονομικής ολοκλήρωσης. Οι ΗΠΑ μετέβησαν από μια ενεργητική εχθρότητα έναντι των ΠΕΣ σε έναν πρωτοφανή ενθουσιασμό υπέρ τους προς τα τέλη της δεκαετίας του 1980, πολλώ δε μάλλον στις αρχές της δεκαετίας του 1990, ο οποίος εξηγείται κυρίως από τη δυσaréσκεια της χώρας αυτής έναντι του εξαιρετικά βραδέως ρυθμού απελευθέρωσης του εμπορίου στο πολυμερές επίπεδο. Επίσης, σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου το οποίο ελάττωσε την προθυμία των ΗΠΑ να συνάπτουν προτιμησιακές, διμερούς χαρακτήρα, συμφωνίες οι οποίες υπαγορεύονταν κυρίως από κριτήρια πολιτικά, εις βάρος περιφερειακών συμφωνιών που θα τους εξασφάλιζαν καλύτερη και πιο προνομιακή πρόσβαση στις αγορές.
- iii. Επιπτώσεις domino: Από τη στιγμή που μεγάλες εμπορικές δυνάμεις άρχισαν να δημιουργούν ΠΕΣ, αυξήθηκαν και οι πιέσεις σε άλλες πιο απρόθυμες χώρες να ακολουθήσουν διότι αύξανε δυσανάλογα και το κόστος της μη συμμετοχής σε αυτές. Το φαινόμενο αυτό είναι γνωστό στην διεθνή βιβλιογραφία ως "domino regionalism".
- iv. Παγκοσμιοποίηση: Η ολοένα αυξανόμενη διεθνοποίηση των αγορών ασκεί πιέσεις στις επιχειρήσεις, και μέσω αυτών, στις κυβερνήσεις να αναζητούν αποδοτικότητα μέσα από τη συμμετοχή σε μεγάλες αγορές και επομένως σε προνομιακή πρόσβαση σε ξένες τεχνολογίες, τεχνογνωσία και προσέλκυση ή διενέργεια επενδύσεων. Η Παγκοσμιοποίηση οδήγησε τις επιχειρήσεις στη δημιουργία των γνωστών lobbies με στόχο να πιέσουν τις κυβερνήσεις να απορυθμίσουν τις αγορές ώστε να μειωθεί το κόστος των εμπορικών συναλλαγών και να διευκολυνθεί η διενέργεια επενδύσεων.
- v. Αξιοπιστία: ορισμένες κυβερνήσεις είδαν τις ΠΕΣ ως αποτελεσματικό μηχανισμό κλειδώματος πολιτικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων που θα εξασφάλιζαν τις εγγυήσεις και τις δεσμεύσεις που είναι απαραίτητες για να προσελκύσουν μεγαλύτερο αριθμό εγχώριων και ξένων επενδυτών.

- vi. Πολιτικοί λόγοι: η σύσταση ΠΕΣ συχνά υπαγορεύεται από τις προτεραιότητες της εξωτερικής πολιτικής μιας χώρας και τα ιδιαίτερα διλήμματα ασφαλείας μιας χώρας. Έτσι, πολλές φορές το οικονομικό κόστος της συμμετοχής σε μια ΠΕΣ παραβλέπεται χάριν της προσπάθειας προώθησης μη-οικονομικών στόχων. Κάποια προβλήματα μπορεί να είναι κοινά για ένα αριθμό, συνήθως γειτονικών, χωρών και επομένως κρίνεται σκόπιμο να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά σε περιφερειακό αντί σε πολυμερές επίπεδο. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της περίπτωσης αντιπροσωπεύει το εγχείρημα της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, το οποίο δεν αρκείται μόνο στην ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής αγοράς και την υιοθέτηση ενιαίου νομίσματος και νομισματικής πολιτικής αλλά επιδιώκει και την επίτευξη της πολιτικής ένωσης (βλέπε Συνθήκη της Λισαβόνας).

Οι ΠΕΣ χωρίζονται σε διαφορετικές κατηγορίες ανάλογα με τα επίπεδα ενσωμάτωσης σε αυτές των εθνικών οικονομιών που τις απαρτίζουν: 1) Οι Ζώνες Ελευθέρων Συναλλαγών [ΖΕΣ] συνιστούν Συμφωνίες στις οποίες οι δασμοί και άλλα μη δασμολογικά εμπόδια στο εμπόριο μεταξύ των μελών τους αποσύρονται, αλλά το κάθε μέλος διατηρεί μια σειρά διαδικασιών Anti-Dumping και εθνικών περιορισμών, καθώς επίσης και δικό του εξωτερικό δασμολόγιο και εμπορική πολιτική σε σχέση με μη-μέλη, 2) Η Τελωνειακή Ένωση συνιστά μια ΖΕΣ στην οποία τα εξωτερικά δασμολόγια και άλλα εμπόδια στις εισαγωγές από μη-μέλη ενοποιούνται, δηλαδή όλα τα μέλη της ΠΕΣ διατηρούν τους ίδιους περιορισμούς στις εισαγωγές από μη-μέλη, 3) Η Κοινή Αγορά αποτελεί τελωνειακή ένωση εντός της οποίας έχουμε ελεύθερη κινητικότητα προϊόντων, εργασίας και κεφαλαίου, 4) Η Οικονομική Ένωση αποτελεί τελωνειακή ένωση στην οποία τα μέλη υιοθετούν κοινή δημοσιονομική πολιτική και ενιαίο νόμισμα.

Επειδή ορισμένα εμπόδια καταργούνται και άλλα παραμένουν, το μέσο επίπεδο δασμών παγκοσμίως μειώνεται, το εμπόριο απελευθερώνεται και η Οικονομική αποδοτικότητα αυξάνεται. Ωστόσο, η προτιμησιακή φύση των ΠΕΣ αποτελεί ταυτόχρονα και απομάκρυνση από την βέλτιστη κατανομή των πόρων που θα υφίστατο σε συνθήκες ελεύθερου εμπορίου και επομένως δύναται να μειώσει την Οικονομική αποδοτικότητα. Αυτό που καθορίζει τί από τα δύο συμβαίνει είναι ο αντίκτυπος της ΠΕΣ στο εμπόριο γενικά. Αυτός κατανοείται σε συνάρτηση με δύο έννοιες: 1) Τη "Δημιουργία Εμπορίου" (trade creation), η οποία εκδηλώνεται όταν η εγχώρια παραγωγή υποκαθίσταται από φθηνότερες εισαγωγές από χώρα-μέλος και 2) Τη "Εκτροπή Εμπορίου" (trade diversion), η οποία εκδηλώνεται όταν οι

φθηνότερες εισαγωγές από μη-μέλος υποκαθίστανται από ακριβότερες εισαγωγές από χώρα-μέλος.

Στην πρώτη περίπτωση, η κάθε χώρα-μέλος εξειδικεύεται στην παραγωγή αγαθών βάσει συγκριτικού πλεονεκτήματος και εισάγει φθηνότερα τα προϊόντα στα οποία έχει συγκριτικό μειονέκτημα από άλλες χώρες-μέλη. Η κατάργηση των μεταξύ τους εμποδίων σε συνδυασμό με περιφερειακή ανα-ρύθμιση (π.χ. εσωτερική αγορά E.E), αποτελεί κλειδί στην επίτευξη Οικονομιών κλίμακας, δηλαδή την πτώση του μέσου κόστους παραγωγής ενώ η παραγωγή αυξάνεται. Επομένως οι περιφερειακές επιχειρήσεις γίνονται πιο ανταγωνιστικές διεθνώς. Στη δεύτερη περίπτωση, τα μη-μέλη μίας ΠΕΣ αντιμετωπίζουν την προοπτική της χειροτέρευσης των όρων εμπορίου τους λόγω της απώλειας κερδών από τις εξαγωγές τους σε λιγότερο αποδοτικούς παραγωγούς στη χώρα-μέλος. Αυτό αποτελεί ιδιαίτερα δυσοίωνα προοπτική για τις αναπτυσσόμενες χώρες που δεν μπορούν να εκμεταλλευτούν το συγκριτικό τους πλεονέκτημα διεθνώς(π.χ. αγροτικά προϊόντα). Επιπλέον, αυτό έχει ως αποτέλεσμα την μείωση της αποδοτικότητας και σε παγκόσμιο επίπεδο. Επομένως, καταφεύγουν και οι αναπτυσσόμενες χώρες στη δημιουργία ΠΕΣ, διασπώντας τη συνοχή του πολυμερούς εμπορικού συστήματος.

Στην περίπτωση της εκτροπής εμπορίου, αν μια χώρα-μέλος μιας ΠΕΣ θεωρεί ότι η ΠΕΣ στην οποία συμμετέχει εκτρέπει περισσότερο παρά δημιουργεί εμπόριο και επομένως χάνει περισσότερα από όσα κερδίζει, δύναται να μειώσει τους δασμούς της σε τέτοιο επίπεδο ώστε να αντισταθμίσει τις απώλειες από την εκτροπή εμπορίου. Αυτό όμως, όπως είδαμε παραπάνω μπορεί να συμβεί μόνο στην περίπτωση της ΖΕΣ και όχι στην περίπτωση μιας τελωνειακής ένωσης. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος που οι αναπτυσσόμενες χώρες συμμετέχουν κυρίως σε ΖΕΣ ή άλλα χαλαρότερα σχήματα παρά σε τελωνειακές ενώσεις.

Ο κύριος λόγος συνεπώς, για τον οποίο οι ΠΕΣ αυξάνονται συνεχώς είναι η επιθυμία χωρών με κοινά συμφέροντα να καταστήσουν τη απελευθέρωση του εμπορίου ευρύτερη, βαθύτερη και ταχύτερη απ' ότι στην περίπτωση του ΠΟΕ, όπου οι διαπραγματευτικές διαδικασίες είναι χρονοβόρες και περιλαμβάνουν πάνω από 140 χώρες με διαφορετικά συμφέροντα. Επιπλέον καμία χώρα δεν είναι διατεθειμένη να ανεχθεί ένα μόνιμο μειονέκτημα σε σημαντικές αγορές. Από την άλλη πλευρά όμως, μια ανεξέλεγκτη απελευθέρωση που παραβλέπει τις Αναπτυξιακές προοπτικές του ΠΟΕ και τις ανάγκες των

Αναπτυσσομένων χωρών που αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία σε αυτόν μπορεί να έχει ολέθρια αποτελέσματα για το διεθνές σύστημα. Επί αιώνες οι Ανεπτυγμένες χώρες στήριξαν σημαντικό μέρος της ανάπτυξής τους σε εισροές πόρων από τις Αναπτυσσόμενες χώρες συνεπώς μία περιφρόνηση των αναγκών των Αναπτυσσομένων χωρών θα πλήξει την ανάπτυξη τόσο στις Ανεπτυγμένες όσο και στις Αναπτυσσόμενες χώρες, ενώ δύναται να αποτελέσει μακροπρόθεσμα και απειλή για την παγκόσμια σταθερότητα (π.χ. τρομοκρατικό χτύπημα 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001).

Συμπερασματικά, το περιβάλλον του πολυμερούς εμπορικού συστήματος σήμερα εμφανίζεται διχασμένο. Από τη μία πλευρά, μολονότι οι αναπτυξιακές προοπτικές λαμβάνονται από όλους σοβαρά υπόψιν, οι δομικές αδυναμίες και τα αντικρουόμενα συμφέροντα στον ΠΟΕ αναδεικνύουν τις ΠΕΣ ως βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις πιο ευέλικτης και αποτελεσματικής απελευθέρωσης του εμπορίου. Από τη στιγμή που κάποια χώρα γίνεται μέλος μιας ΠΕΣ, η δύναμή της να επηρεάζει την αγορά και η δυνατότητα βελτίωσης των όρων εμπορίου της αυξάνονται δραματικά. Από την άλλη πλευρά, η εξάπλωση των ΠΕΣ ανά τον κόσμο αποτελεί ορατή απειλή για τους στόχους της Ανάπτυξης και της συνεκτικότητας του συστήματος. Η διαδικασία της Παγκοσμιοποίησης αναπόφευκτα δημιουργεί νικητές και ηττημένους στο παγκόσμιο εμπόριο. Μια αποτελεσματική αντιμετώπιση των διλημάτων αυτών επιτάσσει τη χρήση των διεθνών θεσμών ως οχήματος ελέγχου της Παγκοσμιοποίησης και όχι διαιώνισης των ανισοτήτων. Ο ρόλος που καλείται να διαδραματίσει ο ΠΟΕ σε αυτή τη διαδικασία είναι αποφασιστικός αλλά όχι ακόμη ορατός.

Στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη οικονομική πραγματικότητα, η διακίνηση ανθρώπων, αγαθών, κεφαλαίων και πληροφορίας τέμνει τα εθνικά σύνορα και συνεχίζει να αυξάνει ολοένα και περισσότερο. Οι εθνικές κυβερνήσεις δεν μπορούν να αποφασίσουν με την ευκολία που το έκαναν στο παρελθόν, ποιες και πόσες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στο έδαφός τους. Οι επιχειρήσεις σήμερα επιλέγουν τα έθνη με το ευνοϊκότερο επιχειρηματικό περιβάλλον στο οποίο μπορούν να μεταφέρουν τις δραστηριότητές τους. Ως αποτέλεσμα, ο ανταγωνισμός εντείνεται και το κάθε έθνος προσπαθεί να αναπτύξει καλύτερο επιχειρηματικό περιβάλλον με όσο το δυνατόν λιγότερους κινδύνους. Η πηγή του πλούτου δεν είναι μόνο οι φυσικοί πόροι που διαθέτει ένα έθνος αλλά το πώς αυτοί αξιοποιούνται για να παράγουν προστιθέμενη αξία. Μια αποδοτική και

ευέλικτη αγορά που μπορεί να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες είναι απαραίτητη. Η ένταξη σε ευρύτερους σχηματισμούς, όπως οι ΠΕΣ είναι επομένως αναγκαία.

3.3 Διμερές

Η εμπορική διπλωματία που ασκείται σε διμερές επίπεδο, αποβλέπει στην προώθηση των εμπορικών συμφερόντων δύο κρατών, με βάση την αρχή της αμοιβαιότητας. Τα συμφέροντα μπορεί να συνδέονται με τις παραδοσιακές μορφές διεθνούς συνεργασίας, όπως είναι οι εμπορικές συναλλαγές, ή με σύγχρονες μορφές σταθερής συνεργασίας, όπως είναι π.χ. οι άμεσες ξένες επενδύσεις. Η διμερής εμπορική διπλωματία ασκείται από τις κυβερνήσεις, τα υπουργεία και άλλους εξειδικευμένους οργανισμούς. Εμπορική διπλωματία ασκούν κατά κάποιον τρόπο οι επιχειρήσεις και άλλοι φορείς. Καθοριστικό ρόλο στην άσκηση της εμπορικής διπλωματίας παίζουν οι πρεσβείες, τα Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων στο εξωτερικό, οι Εμπορικοί και Οικονομικοί Ακόλουθοι και Σύμβουλοι, οι εμπορικές αντιπροσωπείες και οι Εμπορικοί Αντιπρόσωποι.

Σπουδαίο ρόλο παίζουν επίσης, οι διμερείς διαπραγματεύσεις και οι διμερείς συμφωνίες, συμβάσεις, συμβόλαια και γενικότερα οι εμπορικές πράξεις. Διακρίνουμε τις εξής διμερείς συμφωνίες: α) Μακροχρόνιες Συμφωνίες Οικονομικής, Βιομηχανικής και Τεχνολογικής Συνεργασίας β) Συμφωνίες Προστασίας Ξένων Επενδύσεων και γ) Συμφωνίες Αποφυγής Διπλής Φορολογίας.

Το πλέγμα των διμερών σχέσεων μιας χώρας αποτελεί το παραδοσιακό μέρος της διπλωματίας και της εξωτερικής πολιτικής της. Η σημερινή εποχή, γνωστή ως εποχή της οικονομικής κρίσης, είναι μια καλή χρονική συγκυρία ώστε τα κράτη να αναπτύξουν τις διμερείς τους εμπορικές σχέσεις και να ξεκινήσουν μια περίοδο συνεργασίας σε διάφορους τομείς, όπως η ναυτιλία, τα τρόφιμα, τα φάρμακα, τα αμυντικά συστήματα, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ) κτλ. Οι επιχειρηματικές δυνατότητες είναι πολλές και πρέπει να αξιοποιηθούν. Το πεδίο δράσης είναι ευρύ. Η θέληση αλλά και οι βάσεις συνεργασίας υπάρχουν πλέον στις περισσότερες χώρες και πρέπει να αξιοποιηθούν με τον μέγιστο τρόπο έτσι ώστε να συμβάλουν αποτελεσματικά στην περαιτέρω ενίσχυση και ανάπτυξη των διμερών σχέσεων, προς όφελος κυρίως των κρατών που τη δεδομένη χρονική στιγμή πλήττονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης.

3.4 Στο εσωτερικό άλλων χωρών

Η άσκηση εμπορικής διπλωματίας στο εσωτερικό άλλων χωρών αφορά κυρίως στην άσκηση επιρροής των επιχειρηματικών συνδέσμων και οργανώσεων, ώστε να υποστηρίξουν τους στόχους της εμπορικής διπλωματίας της χώρας προέλευσης τους.

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα ανάδειξης αυτού του είδους διπλωματίας είναι οι διαπραγματεύσεις κυβερνήσεων και πολυεθνικών επιχειρήσεων [ΠΕΕ]. Είναι αναμφισβήτητη η ισχύς που έχουν αποκτήσει στον 21^ο αιώνα οι ΠΕΕ. Οι ΠΕΕ λειτουργούν ως ατμομηχανές και ο ρόλος τους είναι καταλυτικής σημασίας για την οικονομική ανάπτυξη, στα πλαίσια της διεθνοποιημένης οικονομίας. Μέσω των πολυεθνικών μεταφέρονται, από τις ανεπτυγμένες σε υπανάπτυκτες και αναπτυσσόμενες χώρες, τεχνολογία, τεχνογνωσία (know-how), κεφάλαια και Management, με σκοπό την δημιουργία νέων επενδύσεων και την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους. Έτσι εκσυγχρονίζονται οι κλάδοι της μεταποίησης και της προσφοράς υπηρεσιών στις χώρες αυτές, με αποτέλεσμα αύξηση της εγχώριας παραγωγής, περιορισμό των εισαγωγών, αύξηση των εξαγωγών, αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος και βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και του επιπέδου ζωής των λαών τους.

Πολλές, από τις δραστηριοποιούμενες σε παραγωγικούς τομείς (μεταποίηση), διαθέτουν πλήρη κάθετη οργάνωση, από την πρώτη ύλη μέχρι την διάθεση των προϊόντων, και αυτοματοποίηση για μεγάλη και τυποποιημένη μαζική παραγωγή εν σειρά. Έτσι επιτυγχάνουν οικονομίες κλίμακας, (λόγω κατανομής των σταθερών εξόδων σε μεγάλο αριθμό μονάδων προϊόντων), χαμηλό λειτουργικό κόστος, (προμήθειες πρώτων υλών, παραγωγής και διάθεσης προϊόντων), και ικανοποιητικά περιθώρια κέρδους. Στις τρίτες χώρες εγκαθιστούν παραγωγικές μονάδες ή υποκαταστήματα παροχής υπηρεσιών, απευθείας ή μέσω ιδρυόμενων θυγατρικών εταιρειών. Είναι οι καλούμενες Άμεσες Ξένες Επενδύσεις [ΑΞΕ]. Σύμφωνα με τον ορισμό της UNCTAD, η ουσία των ΑΞΕ συνίσταται στην απόκτηση σταθερής συμμετοχής ή συμφερόντων από μια εταιρία που εδρεύει σε μια χώρα σε μια εταιρία που λειτουργεί σε άλλη χώρα. Η σταθερή συμμετοχή σημαίνει μια μακρόχρονη σχέση συνεργασίας και κοινότητα συμφερόντων μεταξύ του άμεσου ξένου επενδυτή και της επιχείρησης της χώρας υποδοχής που επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τη διοίκηση της επιχείρησης. Η άμεση ξένη επένδυση μπορεί να πραγματοποιηθεί με τρεις τρόπους: α) Με την αγορά του μετοχικού κεφαλαίου ή μεριδίου του, με την αγορά

αξιόγραφων, με νέες επενδύσεις, με συγχωνεύσεις και εξαγορές β) Με την επένδυση ή επανεπένδυση κερδών σε ξένη επιχείρηση γ) Με την πώληση αδειών παραγωγής, μηχανημάτων, εξοπλισμού. Η αύξηση της ξένης συμμετοχής μπορεί να γίνει με βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα δάνεια από κεφαλαιαγορές του εξωτερικού ή των χωρών υποδοχής.

Οι κυβερνήσεις συνεπώς, έχοντας στη διάθεσή τους την εκτελεστική και τη νομοθετική εξουσία ως βασικό τους στόχο έχουν να υπερασπιστούν τα συμφέροντα της παραγωγικής τους βάσης και επιπλέον, έχουν κάθε συμφέρον να προσελκύσουν τις πιο συμφέρουσες ΑΞΕ. Οι ΠΕΕ από την πλευρά τους, απαιτούν, τόσο από το κράτος προέλευσης όσο και από το κράτος εγκατάστασης, ελευθερία κινήσεων για να προχωρήσουν στη βελτίωση της λειτουργίας τους, στη μείωση του κόστους, στη βελτίωση της ποιότητας και στην αύξηση του κέρδους. Και όλα αυτά χάριν του βασικού τους διαπραγματευτικού τους όπλου που είναι η δυνατότητα τους να επενδύουν αλλού καθώς και ότι οι περισσότερες έχουν την οικονομική και την πολιτική ισχύ να επηρεάζουν τοπικές πολιτικές²⁸. Οι περισσότερες χώρες έχουν επίγνωση του γεγονότος ότι για να διατηρήσουν και να ενισχύσουν τη θέση τους στο διεθνή καταμερισμό εργασίας θα πρέπει να κατορθώσουν να προσελκύσουν ΑΞΕ²⁹.

Σήμερα, μια χώρα, ιδιαίτερα αναπτυσσόμενη, εάν δεν υιοθετεί μια πολιτική προσέλκυσης ΑΞΕ, κινδυνεύει να βρεθεί απομακρυσμένη από τα δίκτυα των ΠΕΕ. Ως εκ τούτου, μπορεί να περιέλθει σε μειονεκτική θέση όσον αφορά την πρόσβαση της όχι μόνο στην διεθνή χρηματοοικονομική και τεχνολογική αγορά αλλά και στο διεθνές εμπόριο, καθώς ένα μεγάλο μέρος σήμερα του διεθνούς εμπορίου είναι ενδοεπιχειρησιακό και διεξάγεται μέσω των ΑΞΕ που έχουν πραγματοποιήσει οι ΠΕΕ³⁰.

Συμπερασματικά, οι ΠΕΕ κυριαρχούν στο παγκόσμιο εμπόριο και στο πεδίο των διεθνών επενδύσεων και για το λόγο αυτό συχνά χαρακτηρίζονται ως οι κύριοι φορείς σημαντικών μεταβολών που λαμβάνουν χώρα στην παγκόσμια πολιτική και οικονομική τάξη πραγμάτων. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι ΠΕΕ σε πολλές

²⁸ Πατρινός Δημήτριος , «Διεθνές και Εξαγωγικό Marketing στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης», Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2002, σελ.316.

²⁹ Κινωτάκης Νίκος και Κόντης Αντώνης, «Πολυεθνική επιχείρηση ως φορέας παγκοσμιοποιημένης οικονομικής δράσης», Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2005, σελ.285.

³⁰ Gilpin Robert, «Η πρόκληση του παγκόσμιου καπιταλισμού. Η παγκόσμια οικονομία στον 21^ο αιώνα», Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα 2002, σελ.214-215.

περιπτώσεις έχουν επηρεάσει όχι μόνον την εξωτερική πολιτική και την πολιτική εμπορίου αλλά και τις εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις πολλών χωρών.

Κεφάλαιο 4: Το εξωτερικό εμπόριο και τα εμπορικά συμφέροντα της Ελλάδας

4.1 Τομεακή και γεωγραφική διάρθρωση του ελληνικού εξωτερικού εμπορίου

Στα πρώτα χρόνια της διαδικασίας μεταβάσεως στην οικονομία της αγοράς όλες οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης αντιμετώπισαν μια ραγδαία μείωση των εξαγωγών και εισαγωγών, καθώς και έναν αξιοσημείωτο γεωγραφικό επαναπροσδιορισμό του εξωτερικού τους εμπορίου με κατεύθυνση τις αναπτυσσόμενες οικονομίες και ιδιαιτέρως την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η σύνθεση του εμπορίου μεταξύ των χωρών της πρώην ΚΟΜΕΚΟΝ καθώς και η σύνθεση του εμπορίου τους με την Δύση έχει επίσης αλλάξει σημαντικά, ιδίως σε σχέση με τα καύσιμα, τα μηχανήματα και τα χημικά προϊόντα. Πρέπει να σημειωθεί ότι εκτός από αυτά τα κοινά χαρακτηριστικά, όλες οι οικονομίες σε μετάβαση δεν έχουν γνωρίσει τον ίδιο βαθμό εμπορικής ολοκλήρωσης με τη Δύση και ειδικότερα με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αυτό ισχύει και στην περίπτωση του εμπορίου των χωρών της Βαλκανικής με την Ελλάδα. Με δεδομένη την εγγύτητα καθώς και τους ιστορικούς και πολιτισμικούς δεσμούς, η Νοτιοανατολική Ευρώπη αποτελεί για την Ελλάδα μια σημαντική και δυναμική αγορά με σημαντικότερες ευκαιρίες. Ταυτόχρονα, το μέγεθος των εθνικών πολιτικών και οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σήμερα αυτές οι χώρες τόσο στο εθνικό όσο και στο διεθνές περιβάλλον συμβάλλουν στο κλίμα αστάθειας. Αυτό συμβαίνει, γιατί η κατάσταση στην χερσόνησο της Βαλκανικής τα τελευταία 14 χρόνια μεταβάλλεται διαρκώς.

Το 1989 η Βοσνία και Ερζεγοβίνη, η Κροατία, τα Σκόπια, η Σλοβενία και η ΟΔ της Γιουγκοσλαβίας ήταν ενωμένες. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία ήταν μέλη της ΚΟΜΕΚΟΝ και η Αλβανία ήταν η πλέον κλειστή και απομονωμένη οικονομία στην Ευρώπη. Πρόσφατες οικονομικές δυσκολίες σε συνδυασμό με το άνοιγμα νέων αγορών δημιουργούν προβλήματα στην προσπάθεια των χωρών αυτών να επιτύχουν σταθερή ανάπτυξη.

Η πλειοψηφία των χωρών αυτών είναι σε ένα στάδιο μεταβάσεως προς την εγκαθίδρυση της οικονομίας της αγοράς και τη δημιουργία μίας βάσεως για την αυτοτροφοδοτούμενη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Ακόμα και η Βουλγαρία και η Ρουμανία, χώρες οι οποίες θα αποτελέσουν μέλη της Ε.Ε. έχουν να επιλύσουν ένα σημαντικό αριθμό πρακτικών, εθνικών, οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων. Οι βιομηχανίες τους χρειάζονται επείγοντως σύγχρονες τεχνολογίες, αποτελεσματικότερη διοίκηση και περισσότερη ευελιξία, έτσι ώστε στο μέλλον τα προϊόντα τους να ανταγωνίζονται με επιτυχία ανταγωνιστικά προϊόντα στις διεθνείς αγορές.

Η Ελλάδα, ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιπροσωπεύει για τις βαλκανικές χώρες σε μετάβαση έναν σημαντικό εμπορικό εταίρο, που μπορεί να συμβάλλει θετικά στον μετασχηματισμό τους σε οικονομία της αγοράς. Συνεπώς η οικονομική συνεργασία και η εμπορική ολοκλήρωση ανάμεσα στην Ελλάδα και τις χώρες της Βαλκανικής μπορεί να είναι αμοιβαία επωφελής.

4.2 Το θεσμικό πλαίσιο του ελληνικού εξωτερικού εμπορίου

Ο Β 'Παγκόσμιος Πόλεμος στα Βαλκάνια άφησε 3,5 εκατομμύρια νεκρούς και κατέστρεψε ίσως το ήμισυ όλων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και των βιομηχανιών. Στα σοβιετικά κράτη, η εθνική οικονομική ανάκαμψη καθοδηγήθηκε από κομμουνιστικές ιδεολογικές προτιμήσεις για βαριά βιομηχανία, και από τις προσπάθειες της Ρωσίας στην οικοδόμηση μιας ενοποιημένης περιφερειακής οικονομίας για την υποστήριξη του σοσιαλισμού, αλλά κυρίως για την υποστήριξη των αναγκών της μεταπολεμικής ρωσικής οικονομίας. Με την έλευση του κομμουνισμού, κάθε κράτος ακολούθησε το Σοβιετικό πρότυπο: εθνικοποίηση των μεγάλων επιχειρήσεων, χάραξη κατεύθυνσης των επενδύσεων και της παραγωγής μέσω ενός πενταετούς πλάνου, έμφαση στη βαριά βιομηχανία και την κολεκτιβοποίηση της γεωργίας. Οι Προ-κομμουνιστικές τάσεις άνοιξαν το δρόμο για τα μέτρα αυτά.

Η Ελλάδα, φυσικά, ακολούθησε μια εντελώς διαφορετική πορεία. Κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου το 1947-49, οι πόροι προορίζονταν στο στρατό. Μετά το 1950, το Σχέδιο Μάρσαλ για την ενίσχυση επέτρεψε στη βιομηχανική παραγωγή να διπλασιαστεί μέχρι το 1955. Χωρίς καμία κεντρική κατεύθυνση να πιέζει για τη ανάπτυξη της βαριάς βιομηχανίας, η ελαφρά βιομηχανία εξακολουθούσε να κυριαρχεί. Το 1953 βιομηχανίες, όπως εκείνες της μεταποίησης τροφίμων και ειδών

ένδυσης αντιπροσώπευαν πάνω από το 61% της βιομηχανικής παραγωγής. Το 1979 το μερίδιό τους ήταν ακόμη στο 46 %. Μεγάλες χαλυβουργικές μονάδες, χημικά εργοστάσια και εγκαταστάσεις πετρελαίου αντιπροσώπευαν μόνο το 6% της ελληνικής βιομηχανικής παραγωγής και τα περισσότερα εξ αυτών ελέγχονταν από ξένες εταιρείες. Οι οικονομολόγοι περιέγραψαν τη βιομηχανική ανάπτυξη στην Ελλάδα σαν μια αποτυχημένη "απογείωση"(a failed take-off) στην οποία οι βιομηχανίες παρέμειναν μικρές, αδύναμες και εξαρτημένες από πολιτικές προστατευτισμού.

Στα σοσιαλιστικά κράτη, η γεωργική κολεκτιβοποίηση ως μια θεραπεία για τις μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις και την καθυστερημένη αγροτική ανάπτυξη ήταν ένα από τα πρώτα μέτρα που έλαβαν οι μεταπολεμικές σοσιαλιστικές κυβερνήσεις.

Στην Ελλάδα, η κρατική δράση επικεντρώνεται στην βοήθεια των μικρών αγροτών. Το μέσο μέγεθος των ελληνικών αγροτικών εκμεταλλεύσεων παρέμεινε περίπου στα 9 στρέμματα, συνήθως σε πολλά διάσπαρτα οικόπεδα. Επιτυχημένα μεσοπολεμικά προγράμματα συνεχίστηκαν και μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, όπως η στήριξη των τιμών για το σιτάρι. Η Ελλάδα προτιμά να είναι αυτόνομη όσον αφορά το σιτάρι: για την ενίσχυση της έκτασης που αφιερώνεται στην καλλιέργεια αυτή, το κράτος έχει καταβάλει μια εγγυημένη τιμή για το σιτάρι από το 1927. Μέχρι τη δεκαετία του 1950, οι εγχώριοι αγρότες αυξήθηκαν σε ποσοστό 100% από ότι η χώρα χρειαζονταν. Ένας ακόμα λόγος ενίσχυσης της προσπάθειας αυτής ήταν και η προσφορά δανείων από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, τα οποία χρησίμευαν στην λειτουργία διάφορων συνεταιρισμών και στην αγορά κατάλληλου εξοπλισμού. Όταν η Ελλάδα προσχώρησε στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα το 1981, οι αδυναμίες της ελληνικής γεωργίας έγιναν εμφανής.

Η Ελληνική αγροτική παραγωγικότητα είναι περίπου η μισή από αυτή των αγροτών της Δυτικής Ευρώπης, γεγονός που συνεπάγεται μείωση του ρόλου της γεωργίας στην οικονομία του έθνους. Ωστόσο, οι επιδοτήσεις που υποστηρίζουν αναποτελεσματικές αγροτικές εκμεταλλεύσεις είναι κοινές σε πολλά κράτη ΕΟΚ για πολιτικούς λόγους: δεν υπάρχει λόγος να πιστεύουμε ότι η Ελλάδα θα αποκλίνει από το καθιερωμένο πρότυπο.

Μέχρι και την είσοδο της Ελλάδας στον μηχανισμό στήριξης του Δ.Ν.Τ. , η χώρα μας παρουσίασε μια θετική εικόνα ανάμεσα σε πολλές από τις νέες και ταχέως αναπτυσσόμενες αγορές. Πρώτον, το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι μία από τις λίγες εξωστρεφείς ευρωπαϊκές χώρες, χωρίς κάποιο αποικιοκρατικό παρελθόν είναι ένα

σημαντικό στοιχείο. Δεύτερον, η ελληνική διασπορά υπήρξε πάντα ένας κρίσιμος παράγοντας για την οικοδόμηση γεφυρών επικοινωνίας και την προώθηση των καλών σχέσεων με τις χώρες σε όλο τον κόσμο. Τρίτον, η Ελλάδα διαθέτει ένα εκτεταμένο διεθνές δίκτυο πρεσβειών και προξενείων τα οποία, ενώ έχουν δημιουργηθεί για διαφορετικούς λόγους, σήμερα παίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική διπλωματία σε τοπικό επίπεδο.

Η κατάσταση που επικρατούσε στη Νότιο-Ανατολική Ευρώπη της δεκαετίας του 1990 ώθησε την Ελλάδα να επαναπροσδιορίσει την εξωτερική της πολιτική έναντι των βαλκανικών χωρών σταδιακά, αλλά ριζικά, από μια καθαρά πολιτική προσέγγιση σε μια πολιτικοοικονομική προσέγγιση. Αυτή η αλλαγή πολιτικής οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, μεταξύ των οποίων θα μπορούσαμε να αναφέρουμε:

1. τα οικονομικά προβλήματα στην περιοχή των Βαλκανίων, την εισροή παράνομων μεταναστών, την αύξηση του οργανωμένου εγκλήματος και την ανανεωμένη εθνική σύγκρουση στην πρώην Γιουγκοσλαβία,
2. το γεγονός ότι, προκειμένου να αποφευχθεί η απομόνωση, η Ελλάδα χρειάστηκε να εμβαθύνει και να διευρύνει τους δεσμούς με το ΝΑΤΟ και την ΕΕ,
3. το εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδας προς την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη αυξήθηκε κατά την περίοδο 1990-1995 κατά 275%.

Η Ελληνική Οικονομική και Εμπορική διπλωματία στα Βαλκάνια την τελευταία δεκαετία, περιλαμβάνει δύο βασικούς στρατηγικούς στόχους :

1. Τη σταθερή βελτίωση των διμερών οικονομικών σχέσεων με όλες τις βαλκανικές χώρες και
2. την ταχεία οικονομική ανασυγκρότηση της περιοχής, μέσω επενδύσεων σε υποδομές, την εφαρμογή ενός σχεδίου βοήθειας, την προώθηση της διαπεριφερειακής συνεργασίας ως μέσο για την προώθηση της σταθερότητας και της ευημερίας στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και τη σταδιακή ενσωμάτωση της Νοτιοανατολικής Ευρώπης στην νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική.

4.3 Τα βασικά εμπορικά συμφέροντα της Ελλάδας

Η Ελλάδα διαθέτει κάποια συγκριτικά πλεονεκτήματα, τα οποία εκλείπουν από τις γειτονικές της χώρες ή άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ. Είναι όμως ικανά να συμβάλλουν στην αλλαγή της θέσης της διεθνώς τόσο σε πολιτικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο. Ειδικότερα:

α) Δεν επιδιώκει την πολιτική της διείσδυση μέσω της οικονομικής συνεργασίας. Αυτό το στοιχείο, που της δίνει το πράσινο φως για την οικονομική της επέκταση στις τρεις βασικές γεωγραφικές ζώνες της περιοχής μας (των Βαλκανίων, του Εύξεινου Πόντου και των Αραβικών κρατών) και την Κίνα, είναι ένα σημαντικό ανεκμετάλλευτο πλεονέκτημα. Η ιστορία της χώρας παίζει συχνά ενδιαφέροντα ρόλο στο πλαίσιο της προσέγγισης αυτής.

Β) Ως το παλαιότερο κράτος-μέλος της ΕΕ στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό σύνδεσμο όλων των κρατών των τριών προαναφερθεισών ζωνών με την ΕΕ και την διεθνή ξένη επενδυτική δραστηριότητα.

Τα δυο αυτά στοιχεία σε συνδυασμό με μια εθνική πολιτική εξωστρέφειας είναι δυνατό:

1) να συμβάλλουν στην ενίσχυση της πολιτικής της θέσης στις ανωτέρω ζώνες. (Αρμοδιότητα του Υπ. Εξωτερικών και του Υπ. Οικονομίας και Οικονομικών),

2) να αλλάξουν το οικονομικό προφίλ της χώρας, να οδηγήσουν στην αύξηση των εξαγωγών της, να προσελκύσουν ξένους επενδυτές που θα την θεωρούν ως 'ορμητήριο' για τις τρεις προαναφερθείσες ζώνες. Το τελευταίο θα την μετατρέψει σε ένα οικονομικό κέντρο. (Αρμοδιότητα του Υπ. Ανάπτυξης και του Υπ. Οικονομίας και Οικονομικών). Η Κίνα εντάσσεται μόνο στην πολιτική εκείνη που αφορά στην ανάπτυξη των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών (τουρισμού, ναυτιλίας).

Για το σκοπό αυτό χρειάζεται, μια συστηματική ανάπτυξη των πολιτικών της σχέσεων με τις προαναφερθείσες χώρες μέσω:

- α) της *οικονομικής διπλωματίας* και
- β) μιας *νέα πολιτική εξωστρέφειας υπέρ των ελληνικών επιχειρήσεων*:

4.3.1 Οικονομική Διπλωματία

Ως προς το πρώτο σκέλος, οι ακόλουθες ενέργειες θα μπορούσαν να εξυπηρετήσουν τους στόχους της οικονομικής διπλωματίας. Αναλυτικότερα:

- 1) Ενδείκνυται η συστηματική και συνεχής προσπάθεια με σκοπό την όλο και μεγαλύτερη σύσφιξη των πολιτικών σχέσεων Ελλάδας και των χωρών αυτών (των εν λόγω ζωνών και της Κίνας) μέσω της οικονομικής διπλωματίας. Έτσι π.χ μπορεί να οργανώνονται ετήσιες συναντήσεις ανά ζώνη (Βαλκάνια, Παρευξινίες χώρες και Αραβικές) επιχειρηματιών και πολιτικών στην Ελλάδα, με σκοπό τη διεύρυνση των εμπορικών σχέσεων και την όλο και μεγαλύτερη πολιτική προσέγγιση. Αυτές οι συναντήσεις μπορούν να συνδυάζονται με συζητήσεις για θέματα πολιτικού περιεχομένου (διμερών διενέξεων των εν λόγω χωρών) με προτάσεις για περαιτέρω συνεργασία ΕΕ και των ζωνών αυτών, με κλαδικές εκθέσεις προϊόντων κ.ά. Μια τέτοια δράση, θα μπορούσε να οδηγήσει στην πρόσφατη προσέγγιση Ισραήλ-Συρίας μέσω της Ελλάδας και όχι μέσω της Τουρκίας. Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής μπορούμε να αξιοποιήσουμε τις επιλογές της Κίνας, κατά τις οποίες η Ελλάδα θεωρείται σταθμός των δικών της προϊόντων.
- 2) Στο πλαίσιο της προσπάθειας αυτής θα ενταχθούν και οι επισκέψεις του Προέδρου της Δημοκρατίας στις εν λόγω χώρες. Οι τελευταίες θα οδηγούν στην υπογραφή πρωτοκόλλων συνεργασίας Ελλάδας – χωρών των τριών ζωνών. Το ζητούμενο βέβαια στην περίπτωση αυτή είναι η συνέχιση των όσων θα προβλέπονται από τις εν λόγω συμφωνίες, γεγονός στο οποίο η χώρα παρουσιάζει ένα κενό. Οι ανωτέρω ετήσιες συναντήσεις μπορούν αν συμβάλλουν τόσο στη διαμόρφωση αυτών των πρωτοκόλλων συνεργασίας όσο και στην εφαρμογή τους (το δεύτερο είναι το πιο σημαντικό).
- 3) Να μετατραπούν διάφορα λιμάνια της χώρας σε μεγάλα κέντρα Logistics³¹, (που θα εξυπηρετούν τις εγχώριες εξαγωγικές επιχειρήσεις και τους ξένους επενδυτές) ή σε χώρους φρεσκαρίσματος των εξαγομένων προϊόντων των χωρών των τριών αυτών ζωνών προς την ΕΕ εξυπηρετώντας έτσι όλη την περιοχή των Βαλκανίων-Εύξεινου Πόντου, τις Αραβικές χώρες και την Άπω Ανατολή.

³¹ Αλλαγή προγραμμάτων που οδηγούν σε υψηλότερη αποδοτικότητα των οχημάτων μεταφορών, με σκοπό τη μείωση των χιλ. αποστάσεων, καυσίμων κλπ.

Οι τρεις αυτές ενέργειες, σε συνδυασμό με άλλα μέτρα υπέρ μιας πολιτικής εξωστρέφειας (βλ ακολούθως), είναι δυνατό να προσελκύσουν ξένες επενδύσεις στην παραγωγή και στις υπηρεσίες. Αυτό θα γίνει αν πειστούν οι ξένοι επενδυτές ότι η Ελλάδα είναι ένας πολιτικά ασφαλής δίαυλος προς τις χώρες των τριών αυτών ζωνών, οπότε αξίζει να επενδύσουν εδώ διακινώντας έτσι τα εμπορεύματά τους μέσα από τη χώρας μας.

4.3.2 Πολιτική Εξωστρέφειας Υπέρ των Ελληνικών Επιχειρήσεων

Η πολιτική της εξωστρέφειας οφείλει να είναι ο πρώτος στρατηγικός στόχος της οικονομικής πολιτικής της χώρας. Ένα σύνολο μέρων υπέρ μιας σύγχρονης πολιτικής της εξωστρέφειας αφορά στο Υπ. Ανάπτυξης και ειδικότερα το Επιχειρησιακό πρόγραμμα «ανταγωνιστικότητα».

Είναι γεγονός πως τα τελευταία χρόνια, ιδίως μετά τις οικονομικοπολιτικές ανατροπές που σημειώθηκαν στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, η παρουσία των ελληνικών επιχειρήσεων στις εν λόγω αγορές είναι ιδιαίτερως έντονη.

Η διαδικασία μετασχηματισμού από την κεντρικά σχεδιαζόμενη οικονομία στη «λειτουργούσα οικονομία της αγοράς» (κριτήριο της Κοπεγχάγης)³² με τη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου, τις εκτεταμένες ιδιωτικοποιήσεις, την αποδιάρθρωση της αγοράς εργασίας συνοδεύτηκε από την προσπάθεια των ελληνικών κυβερνήσεων να ενισχύσουν την παρουσία των Ελλήνων επιχειρηματιών σε αυτές τις χώρες, αναβαθμίζοντας το ρόλο της Ελλάδας ως «δεύτερης γενεάς» καπιταλιστική χώρα στην περιοχή της ΝΑ Ευρώπης³³.

Χωρίς καμία αμφιβολία, η έντονη παρουσία των Ελλήνων επιχειρηματιών στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης δε θα είχε επιτευχθεί εάν το ίδιο το ελληνικό κράτος δεν έθετε ως κύριο στόχο τη λεγόμενη «διείσδυση στα Βαλκάνια», η οποία δεν ήταν τίποτα άλλο παρά η εξασφάλιση διαρκώς αυξανόμενων ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης μέσω της εξαγωγικής – επενδυτικής εξωστρέφειας, η οποία

³² Βλ. European Commission (1995) “Fischer Report”, Madrid European Council.

³³ Θεοδωράκης Ι.(2007) “Μετεγκατάσταση ελληνικών επιχειρήσεων στα Βαλκάνια – Προσδιοριστικοί παράγοντες”, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα, Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, ΟΠΑ.

ευνοήθηκε σημαντικά – εκτός από τον παράγοντα της γειννίαςης – και από τη νευραλγική γεωγραφική θέση της Ελλάδας ως ανερχόμενη δύναμη στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης³⁴. Αυτό άρχισε να διαφαίνεται ήδη από πολύ νωρίς (πριν το 1989-1990), με την Ελλάδα να ενισχύει σταθερά την προσπάθεια εκδουτικοποίησης και διαρθρωτικού πολιτικοοικονομικού μετασχηματισμού των συγκεκριμένων χωρών με όχημα τόσο τη συμμετοχή στους διεθνείς οργανισμούς³⁵ (κυρίως την ΕΕ), όσο και την εμβάθυνση των παραδοσιακά ισχυρών διμερών πολιτικών και οικονομικών σχέσεων με αυτές τις χώρες.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η διαδικασία μετασχηματισμού εξασφαλίστηκε με τις μεταρρυθμίσεις που σημειώθηκαν στα πλαίσια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και των διαπραγματεύσεων για την πλήρη ένταξη των χωρών στην ΕΕ, ενώ σε διμερές επίπεδο, με τη σύναψη οικονομικών συμφωνιών, αλλά και με την προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας (Σύμφωνο Σταθερότητας της ΝΑ Ευρώπης, Πρωτοβουλία Συνεργασίας ΝΑ Ευρώπης, Διαδικασία Συνεργασίας Χωρών ΝΑ Ευρώπης κλπ.), όπου επετεύχθη ουσιαστικά η περαιτέρω συνεργασία σε κρίσιμους οικονομικούς τομείς. Σε αυτό το πλαίσιο λειτούργησε και το Ελληνικό Σχέδιο για την Οικονομική Ανασυγκρότηση των Βαλκανίων (ανήλθε στα 586,10 εκ.δολ.), το οποίο λειτούργησε συμπληρωματικά με τα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά πακέτα που δόθηκαν στις χώρες της μετάβασης³⁶ (Phare, ISPA, SAPARD κλπ.).

³⁴ Βάσκου Μ.(2006) “Ο στρατηγικός σχεδιασμός επέκτασης και οι άμεσες ξένες επενδύσεις των ελληνικών επιχειρήσεων στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης”, Τμήμα Διεθνούς Εμπορίου, ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας.

³⁵ Βλ. Friis L., Murphy A.(1999) “The European Union and Central and Eastern Europe: Governance and Boundaries”, *Journal of Common Market Studies*, vol.37., No.2, p.p.211-32. Hildebrandt P.V.(2002) “Central and Eastern Europe in Transition: Economic and Institutional Aspects”, dissertation, University of Berlin.

³⁶ Βλ.. European Commission (2004) “A financial package for the accession negotiations with Bulgaria and Romania”, Communication from the Commission.

4.4 Στρατηγικές επιδιώξεις της Ελληνικής εξωτερικής εμπορικής πολιτικής

Το Υπουργείο Εξωτερικών έχει επεξεργασθεί και υλοποιεί ένα στοχευμένο και πολύπλευρο πρόγραμμα δράσεων εμπορικής διπλωματίας, το οποίο έχει σχεδιασθεί με γνώμονα τη θέση που επιδιώκει να καταλάβει πλέον η Ελλάδα στο παγκόσμιο διεθνές οικονομικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με τις συνεχείς και ραγδαίες εξελίξεις στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα και τη σοβαρή δημοσιονομική κρίση που πλήττει ένα συνεχώς αυξανόμενο αριθμό οικονομιών παγκοσμίως, αλλά παράλληλα και τις ευκαιρίες για ενίσχυση και προώθηση της οικονομικής, εμπορικής και επιχειρηματικής συνεργασίας που διανοίγονται σε διεθνές επίπεδο. Το πρόγραμμα δράσεως της ελληνικής εξωτερικής εμπορικής πολιτικής έχει ως κύριους άξονες την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας μας, την αποτελεσματικότερη και ουσιαστικότερη προώθηση των ελληνικών συμφερόντων και την ενίσχυση της εξωστρέφειας των ελληνικών επιχειρήσεων και την πραγματοποίηση νέων προσοδοφόρων και καινοτόμων επενδύσεων. Η ελληνική εμπορική διπλωματία, με έμφαση στην πράσινη ανάπτυξη και σε συνδυασμό με τον ενεργειακό και αναπτυξιακό προσανατολισμό, αποτελεί κεντρική συνισταμένη της ασκούμενης από το Υπουργείο Εξωτερικών εξωτερικής εμπορικής πολιτικής.

Τα βασικά σημεία στρατηγικής είναι τα παρακάτω³⁷. Πρώτον, χρειάζεται από την πλευρά του Υπουργείου Εξωτερικών και με τη βοήθεια των ΟΕΥ – Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων- να επιτευχθεί μία στοχευμένη προσπάθεια, ώστε να λάβουμε γνώση σε ποιους κλάδους θα ενταθούν και θα αυξηθούν οι προσπάθειες της Ελληνικής Κυβέρνησης και ποιες είναι οι αγορές, οι χώρες ή οι περιοχές, που θα πρέπει να το επιδιώξει. Και αυτό γιατί, αν η προσπάθεια αυτή δεν είναι στοχευμένη, δε θα υπάρχει δυνατότητα επίτευξης σπουδαίων αποτελεσμάτων, καθώς είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθούν αξιολογα αποτελέσματα παντού. Οι δέκα σημαντικότεροι κλάδοι, είναι τα τρόφιμα, πολλές μορφές βέβαια, η ενέργεια (ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και πράσινες τεχνολογίες), τα δομικά υλικά, οι κατασκευές, ο τουρισμός, η υγεία (φαρμακευτικά προϊόντα και ιατρικός εξοπλισμός), οι συσκευές (μηχανολογικός και βιομηχανικός εξοπλισμός), οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, τα ποτά (αλκοολούχα και μη) και τα

³⁷ Παρουσίαση Πεπραγμένων Οικονομικής Διπλωματίας 2010 και Προγραμματισμού 2011(ΥΠΕΞ, 31.01.11)

καλλυντικά. «Αυτοί είναι οι δέκα πρωταθλητές του εξαγωγικού εμπορίου της Ελλάδας και πάνω σε αυτούς πρέπει να χτίσουμε, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν μπορεί κάποιος άλλος τομέας να αναδειχθεί σε έναν εξίσου δυναμικό»³⁸. Όσον αφορά τις περιοχές στις οποίες υπάρχει ενδιαφέρον, αυτές είναι οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Βορείου Αμερικής και Αυστραλία, δεύτερη είναι τα Βαλκάνια, χωρίς σειρά προτεραιότητας, τρίτη η Μέση Ανατολή και η Βόρεια Αφρική, τέταρτη ο Εύξεινος Πόντος και ο Καύκασος, πέμπτη η Ασία και η Άπω Ανατολή, έκτη η Λατινική Αμερική και έβδομη η Υποσαχαρική Αφρική.

Το Υπουργείο Εξωτερικών έχει κάνει αξιολόγηση για τους πέντε δυναμικότερους κλάδους στην κάθε μια από αυτές τις περιοχές και το αποτέλεσμα είναι το εξής³⁹: στην Ευρώπη, τη Βόρειο Αμερική και την Αυστραλία ξεχωρίζουν τα τρόφιμα, η ενέργεια, οι ΑΠΕ, οι πράσινες τεχνολογίες, ο τουρισμός, η υγεία και οι τεχνολογίες πληροφορικής. Αντίστοιχα, στα Βαλκάνια τα στοιχεία στα οποία δείχνει το μεγαλύτερο δυναμισμό είναι η ενέργεια, τα τρόφιμα, οι κατασκευές, η υγεία και δομικά υλικά. Στη Μέση Ανατολή τα τρόφιμα, η ενέργεια, οι κατασκευές, οι συσκευές, ο μηχανολογικός εξοπλισμός και δομικά υλικά. Στον Εύξεινο Πόντο και τον Καύκασο είναι τα τρόφιμα, οι κατασκευές, η ενέργεια, τα ποτά και το real estate. Στην Ασία είναι τα τρόφιμα, η ενέργεια, τα δομικά υλικά, ο τουρισμός και οι κατασκευές. Στη Λατινική Αμερική έχουμε τα τρόφιμα, την ενέργεια, τα ποτά, τις συσκευές και τη ναυτιλία. Και στην Υποσαχαρική Αφρική έχουμε την υγεία, τις συσκευές, τα δομικά υλικά, τα έπιπλα και τρόφιμα.

Δεύτερον, θα πρέπει από την πλευρά της Ελληνικής Κυβέρνησης να υπάρξει η βέλτιστη αξιοποίηση του δυναμικού όχι μόνο των ΟΕΥ και των διάφορων αρχών που την αντιπροσωπεύουν στο εξωτερικό, τα οποία είναι το σημείο επαφής με την πραγματική αγορά και επομένως έχουν μια ιδιαίτερη σημασία, αλλά υπάρχουν και οι υπόλοιπες δομές του κρατικού μηχανισμού, όπως είναι ο ΟΠΕ⁴⁰ - Ελληνικός

³⁸ Σπύρος Κουβέλης (ΥΦΥΠΕΞ) από την ομιλία του σε εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στο αμφιθέατρο "Γ. Κρασιδιώτης" του Υπουργείου Εξωτερικών: "Οι άξονες της οικονομικής διπλωματίας για το 2011 και ο απολογισμός των πεπραγμένων του 2010".

³⁹ <http://www1.mfa.gr/>

⁴⁰ Ο Ελληνικός Οργανισμός Εξωτερικού Εμπορίου (ΟΠΕ) Α.Ε., είναι μη κερδοσκοπικός Οργανισμός που λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος, εποπτεύεται από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών και έχει ως αποστολή: Την υλοποίηση της Εθνικής Πολιτικής για τις εξαγωγές και το εξαγωγικό εμπόριο γενικότερα, την ανάπτυξη και προώθηση των εξαγωγών προϊόντων και υπηρεσιών και τον προσανατολισμό, την ενθάρρυνση και την

Οργανισμός Εξωτερικού Εμπορίου- ή το Invest in Greece⁴¹ , κλπ. Το δυναμικό αυτό,

καθοδήγηση της εξαγωγικής δράσης των ελληνικών επιχειρήσεων. Ο Ελληνικός Οργανισμός Εξωτερικού Εμπορίου περιλαμβάνει στην στρατηγική του: Τη δημιουργία εικόνας (image) για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες της χώρας, την προβολή και προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών, την πληροφόρηση - υποστήριξη των επιχειρήσεων, την καλλιέργεια εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, την ανάπτυξη των ελληνικών εξαγωγών σε νέες αγορές.

Ο Ελληνικός Οργανισμός Εξωτερικού Εμπορίου με ένα μίγμα δραστηριοτήτων που μεθοδολογικά, αναπτύσσεται γύρω από τους πόλους Προϊόν-Επιχείρηση-Αγορά, ανταποκρίνεται στον αναπτυξιακό του ρόλο και διευρύνει τους ορίζοντες της επιχειρηματικής δράσης των ελληνικών εταιρειών.

Με πελατοκεντρικό προσανατολισμό, σύγχρονα εργαλεία marketing, ολοκληρωμένη προσέγγιση των αγορών – στόχων και αξιοποίηση όλων των μεθόδων προβολής και προώθησης, βοηθά τις ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις να προωθήσουν το προϊόν τους μέχρι τον πιο μακρινό πελάτη και τελικό καταναλωτή. Παρέχει στις δυναμικές ελληνικές επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους, την ώθηση που θα τις στρέψει στις διεθνείς αγορές και τις υποστηρίζουμε, ώστε να αναδείξουν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των προϊόντων και των υπηρεσιών τους. Εκπαιδεύει τη νέα γενιά εξαγωγικών στελεχών στις σύγχρονες πρακτικές του marketing εξαγωγών, ώστε να αποκτήσουν την τεχνογνωσία και να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται στις διεθνείς αγορές. (ΠΗΓΗ:www.hepo.gr)

⁴¹ Ο Οργανισμός **"Επενδύστε στην Ελλάδα Α.Ε."** είναι ο αρμόδιος εθνικός φορέας για την προώθηση, προσέλκυση και υποστήριξη των άμεσων επενδύσεων στην Ελλάδα καθώς και για την υλοποίηση της διαδικασίας «Επιτάχυνση και διαφάνεια υλοποίησης Στρατηγικών Επενδύσεων». Ο Οργανισμός "Επενδύστε στην Ελλάδα Α.Ε." εντοπίζει επενδυτικές ευκαιρίες και παρέχει στους επενδυτές πληροφόρηση, αναλύσεις και υποστήριξη σε όλα τα στάδια της επένδυσης, τόσο σε νέα επενδυτικά έργα καθώς και σε όσα βρίσκονται σε εξέλιξη ή σε σχέδια επέκτασης. Ο Οργανισμός εντοπίζει δυνητικούς εταίρους, βοηθά στην ανεύρεση χώρων εγκατάστασης, λειτουργεί υποστηρικτικά στις νομικές και αδειοδοτικές διαδικασίες, αναλύει επενδυτικές προτάσεις, παρέχει τη σχετική πληροφόρηση και ενημερώνει σφαιρικά τους επενδυτές για τα διαθέσιμα κίνητρα.

Βασική αποστολή του Οργανισμού είναι να προβάλλει και να προωθεί σε επιχειρηματίες σε ολόκληρο τον κόσμο τις πολυάριθμες επενδυτικές δυνατότητες στην Ελλάδα, της χώρας που αποτελεί την πύλη για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη και την Ανατολική Μεσόγειο και να λειτουργεί ως ένα one-stop-shop για τις Στρατηγικές Επενδύσεις στη χώρα. (ΠΗΓΗ:www.investingreece.gov.gr)

οι αρχές εξωτερικού και τα γραφεία ΟΕΥ, είναι πάρα πολύ σημαντικό, αλλά χρειάζεται ακόμα μεγαλύτερη προσπάθεια. Η προσπάθεια αυτή είναι ο συντονισμός, η κατανομή και η αξιοποίηση του δυναμικού των αρχών εξωτερικού, με τη συνεργασία των διάφορων εξαγωγικών φορέων και τέλος η συσπείρωση της προσπάθειας γύρω από αυτούς τους πόλους. Για να πραγματοποιηθεί όμως αυτό, χρειάζεται ένας εξαιρετικά μεγάλος συντονισμός απ' όλα τα Υπουργεία που έχουν να κάνουν με την εξωστρέφεια της Ελληνικής Οικονομίας και αυτά είναι όχι μόνο το Υπουργείο Ανάπτυξης, το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, αλλά είναι και το Υπουργείο Ενέργειας, το Υπουργείο Τουρισμού και Πολιτισμού, το Υπουργείο Γεωργίας κ.λπ.

Τρίτον, η ελληνική εξωτερική εμπορική πολιτική πρέπει να αντιμετωπίσει με σοβαρότητα και ειλικρίνεια τα εμπόδια και τα αντικίνητρα που υπάρχουν στο εξαγωγικό εμπόριο στην Ελλάδα. Είναι γεγονός μάλιστα, πως τα εμπόδια αυτά είναι πολλά, αλλά δεν επαρκεί μόνο να αναγνωριστούν από την ελληνική πλευρά, θα πρέπει να βρεθεί και ένας τρόπος να αντιμετωπιστούν, κάποια είναι θεσμικά, κάποια είναι οργανωτικά, κλπ. Η διατήρηση και ενίσχυση της εξωστρέφειας στις νέες συνθήκες της παγκοσμιοποίησης, επιδιώκοντας τη μεγιστοποίηση των ωφελειών και την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων πρέπει να αποτελέσει σκοπό της ελληνικής εμπορικής διπλωματίας.

Τέταρτο σημείο, στη στρατηγική για την εξωστρέφεια είναι η πληροφόρηση και η εκπαίδευση. Είναι αναγκαίο να «γνωρίζουμε τί, να έχουμε τα εργαλεία που μας δίνουν τη γνώση και επίσης να εκπαιδεύσουμε τους ανθρώπους, οι οποίοι συμμετέχουν σε αυτή την προσπάθεια, είτε είναι άνθρωποι του Δημοσίου είτε είναι ιδιωτικοί φορείς»⁴².

Πέμπτο σημείο είναι μία συνεχής αξιολόγηση των πεπραγμένων της εξωτερικής εμπορικής πολιτικής, ώστε να διορθώνονται τα λάθη και οι παραλήψεις και να υπάρχει μια συνεχής βελτίωση των προσπαθειών και αν είναι δυνατόν, η εξάλειψη μη επιθυμητών αποτελεσμάτων και εμποδίων, τα οποία λειτουργούν κατασταλτικά στις ελληνικές προσπάθειες ανάκαμψης του εξωτερικού εμπορίου.

Τέλος, και πιο σημαντικό, θα πρέπει να επιτευχθεί και ο συντονισμός όλων των κρατικών υπηρεσιών σε μια προσπάθεια πραγματοποίησης των ανωτέρω σκοπών,

⁴²Σπύρος Κουβέλης (ΥΦΥΠΕΞ) από την ομιλία του σε εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στο αμφιθέατρο "Γ. Κρανιδιώτης" του Υπουργείου Εξωτερικών: "Οι άξονες της οικονομικής διπλωματίας για το 2011 και ο απολογισμός των πεπραγμένων του 2010".

επομένως η ελληνική εμπορική διπλωματία να αξιοποιήσει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Ελλάδας και τα μέσα που έχει στη διάθεσή της. Συγκριτικά πλεονεκτήματα έχει η Ελλάδα ως χώρα συνάντησης τριών ηπείρων και ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών. Συγκριτικά πλεονεκτήματα διαθέτει στους τομείς του τουρισμού, της ναυτιλίας, των τραπεζών, του εμπορίου και των τηλεπικοινωνιών. Συγκριτικό πλεονέκτημα αποτελούν επίσης για την Ελλάδα τα περίπου 7 εκατομμύρια του Απόδημου Ελληνισμού⁴³, που έχουν εγκατασταθεί κυρίως σε αναπτυσσόμενες χώρες και μπορούν να συμβάλουν στην υλοποίηση των σκοπών της ελληνικής εμπορικής διπλωματίας. Η επίτευξη των σκοπών απαιτεί και τη δημιουργία νέων, δυναμικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων, που συνδέονται με τις νέες τεχνολογίες και καινοτομίες.

⁴³ ΠΗΓΗ: www.ggae.gr

Κεφάλαιο 5: Η οργάνωση της Ελληνικής Εμπορικής Διπλωματίας

5.1 Η Εμπορική Διπλωματία του ΥΠΕΞ

Η εξωτερική εμπορική πολιτική αναφέρεται σε όλες εκείνες τις ενέργειες μιας κυβέρνησης που αποσκοπεί στην προώθηση και την υπεράσπιση των εμπορικών και οικονομικών συμφερόντων της χώρας στο διεθνές σύστημα. Η εμπορική διπλωματία αποτελεί αναμφίβολα το σημαντικότερο όργανο άσκησης εξωτερικής εμπορικής πολιτικής ενός κράτους. Η εμπορική διπλωματία ενός κράτους πιο συγκεκριμένα στα πλαίσια της εξωτερικής εμπορικής πολιτικής στοχεύει:

Πρώτον, στην αύξηση των εξαγωγών της χώρας. Υλοποιεί, δηλαδή, στην ουσία την εξαγωγική πολιτική που βασικός της σκοπός είναι η αύξηση των εξαγωγών και οι δυνατότητες των προϊόντων που εξάγονται. Για τον λόγο αυτό έχουν διευρυνθεί οι συνθήκες που επικρατούν στις διεθνείς αγορές.

Δεύτερον, στην προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στη χώρα, η οποία θεωρείται ως μια από τις σημαντικότερες ενασχολήσεις της εμπορικής διπλωματίας.

Τρίτον, στην υπεράσπιση και προώθηση των θέσεων που έχει διαμορφώσει η κυβέρνηση της χώρας σε όλους τους πολυμερείς οικονομικούς οργανισμούς, όπως λόγου χάρη ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου και περιφερειακούς οργανισμούς και συνεργασίες που τυχόν είναι μέλος, όπως λόγου χάρη η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Με μοχλό την Εμπορική διπλωματία το Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών επιδιώκει, εξωστρέφεια των ελληνικών επιχειρήσεων, βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας ελληνικών επιχειρήσεων, προϊόντων και υπηρεσιών, αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ελληνικής οικονομίας, αύξηση των εξαγωγών μας, προσέλκυση ξένων επενδύσεων, στήριξη της διεθνούς επιχειρηματικότητας των Ελλήνων με στόχο τα ανταποδοτικά οφέλη για την εθνική οικονομία και την εξωτερική πολιτική της χώρας μας, την αναβάθμιση του ρόλου της Ελλάδας στο πεδίο της ενέργειας, την ενίσχυση της εικόνας της Ελλάδας ως μιας παραγωγικής, δημιουργικής και καινοτόμας χώρας.

Παράλληλα έχει προχωρήσει στον συντονισμό με όλα τα άλλα συναρμόδια Υπουργεία (Τουρισμού, Ενέργειας, Αγροτικής Ανάπτυξης, Εμπορικής Ναυτιλίας) και τους φορείς (ΕΛΚΕ, ΟΠΕ, κ.α.) για την διευκόλυνση και προώθηση των Ελληνικών

εξαγωγών, την παροχή βοήθειας στις ελληνικές επιχειρήσεις να κατακτήσουν τις διεθνείς αγορές και την προσέλκυση ξένων επενδύσεων στη χώρα μας.

Στο πλαίσιο της Εμπορικής διπλωματίας, η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Εξωτερικών έχει αναλάβει θεσμικές μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες και έχει ξεκινήσει πολιτικές δράσεις, επιδιώκοντας την εξωστρέφεια, αξιοποιώντας τις νέες τεχνολογίες και αναδιαρθρώνοντας τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Εξωτερικών.

Συγκεκριμένα, η Εμπορική διπλωματία του Υπουργείου εξωτερικών, "ασκείται" από την Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Αναπτυξιακής Συνεργασίας [ΓΓ ΔΟΣ & ΑΣ], τη Β' Γενική Διεύθυνση οικονομικών σχέσεων και από τα Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων [Ο.Ε.Υ.].

5.1.1. Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Αναπτυξιακής Συνεργασίας

Η Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Αναπτυξιακής Συνεργασίας (ΓΓ ΔΟΣ&ΑΣ) συστήθηκε με το Π.Δ. 159/2002. Ο Γενικός Γραμματέας Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Αναπτυξιακής Συνεργασίας του Υπουργείου Εξωτερικών προΐσταται της Β' Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Σχέσεων, των Διευθύνσεων και λοιπών οργανικών μονάδων που υπάγονται σε αυτή, καθώς και της Γενικής Διεύθυνσης Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας [ΥΔΑΣ - Hellenic Aid].

Εκτιμώντας ότι η χώρα μας βρίσκεται στο κέντρο μιας μεγάλης αγοράς 340 εκατ., με τεράστιες επιχειρηματικές ευκαιρίες για τους Έλληνες επιχειρηματίες, η Γ.Γ. ΔΟΣ&ΑΣ επικέντρωσε την στρατηγική της σε τέσσερα μεγάλα ανοίγματα, από τα οποία μερικά έχουν ήδη ολοκληρωθεί και άλλα σύντομα ολοκληρώνονται: (1) στα Βαλκάνια, (2) στις χώρες του Ευξείνου Πόντου και της Κασπίας, (3) στην Τουρκία και (4) στην Μεσόγειο, την Μέση Ανατολή και τον Αραβικό Κόσμο. Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, προχώρησε σε μια σειρά ενεργειών, όπως:

- i. η αναδιοργάνωση των δομών και των υπηρεσιών άσκησης της οικονομικής και εμπορικής διπλωματίας του Υπουργείου Εξωτερικών,
- ii. η χάραξη μιας ενιαίας και συντονισμένης εθνικής πολιτικής και
- iii. η οργάνωση Μεικτών Διυπουργικών Επιτροπών, επιχειρηματικών αποστολών και διεθνών οικονομικών συνεδρίων, κατά προτεραιότητα στην περιοχή των Βαλκανίων, της Παρευξείνιας Ζώνης και των χωρών της

Μεσογειακής Λεκάνης, αλλά και σε επιλεγμένες διεθνείς αγορές στρατηγικής για την χώρα μας σημασίας.

Στον χώρο των Βαλκανίων, ιδιαίτερος, η Ελλάδα, έχοντας καταστεί μία από τις πρώτες επενδυτικές δυνάμεις στις περισσότερες χώρες της χερσονήσου, έχει αρχίσει την υλοποίηση ενός σημαντικού σχεδίου διμερούς οικονομικής βοήθειας. Στο πλαίσιο αυτό, καταρτίστηκε το Ελληνικό Σχέδιο για την Οικονομική Ανασυγκρότηση των Βαλκανίων [ΕΣΟΑΒ] για την περίοδο 2002-2006 (Ν. 2996/2002). Κρίθηκε όμως απαραίτητος ο καθορισμός νέου χρονικού ορίζοντα του ΕΣΟΑΒ, συνολικής πλέον διάρκειας δέκα ετών, 2002-2011 (Ν. 3530/2007), με σκοπό να δοθεί η δυνατότητα στις χώρες-λήπτριες να αξιοποιήσουν περισσότερο τους πόρους του Σχεδίου που τους αναλογούν.

Το Ελληνικό Σχέδιο για την Οικονομική Ανασυγκρότηση των Βαλκανίων [ΕΣΟΑΒ], συνολικού ύψους 550 εκατ. ευρώ, αποσκοπεί στην πραγματοποίηση μεγάλων έργων υποδομής και στην ενδυνάμωση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και συνεργασίας μεταξύ των χωρών της περιοχής μας (δηλαδή την Αλβανία, την Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Βουλγαρία, το Μαυροβούνιο, την Π.Γ.Δ.Μ., την Ρουμανία και την Σερβία), για την υλοποίηση επενδύσεων, μελετών, δραστηριοτήτων και δράσεων που εξυπηρετούν τους στόχους του Σχεδίου, μέσω του οποίου χρηματοδοτούνται τα σχετικά έργα. Οι επτά χώρες-λήπτριες αποτελούν όχι μόνον εμπορικούς εταίρους της χώρας μας αλλά, συχνά, και οδούς επικοινωνίας που συνδέουν την Ελλάδα με την υπόλοιπη Ευρώπη και την ευρύτερη αγορά της.

Στο χώρο του Ευξείνου Πόντου η χώρα μας αποτελεί ιδρυτικό μέλος του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου [Ο.Σ.Ε.Π.], ο οποίος ξεκίνησε το 1992 ως άτυπη «Διακυβερνητική Οικονομική Συνεργασία Ευξείνου Πόντου» και μετετράπη σε διεθνή οικονομικό οργανισμό (BSEC-Black Sea Economic Cooperation) την 1η Μαΐου 1999, ημερομηνία κατά την οποία ετέθη σε ισχύ ο Καταστατικός Χάρτης του Οργανισμού που είχε υπογραφεί τον Ιούνιο του 1998 στην Γιάλτα. Στον Οργανισμό, έδρα του οποίου είναι η Κωνσταντινούπολη, μετέχουν δώδεκα χώρες, η Αλβανία, η Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν, η Βουλγαρία, η Γεωργία, η Ελλάδα, η Μολδαβία, η Ρουμανία, η Ρωσική Ομοσπονδία, η Σερβία, η Τουρκία και η Ουκρανία.

5.1.2 Β' Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Σχέσεων

Οι αρμοδιότητες της Β' Γενικής Διευθύνσεως (Διεθνών) Οικονομικών Σχέσεων του ΥΠΕΞ ρυθμίζονται, κυρίως, στο ΠΔ 25/10.2.2006. Όταν ανατρέξουμε στις σελίδες του

διαβάζουμε, μεταξύ άλλων, ότι ασκεί γενική εποπτεία της προώθησης των διακρατικών οικονομικών σχέσεων και της εξωτερικής οικονομικής και εμπορικής πολιτικής, όπως επίσης την διαπραγμάτευση των διμερών συμβάσεων και συμφωνιών και τον συντονισμό και αξιολόγηση των Γραφείων ΟΕΥ (στο εξωτερικό).

Στην Β' Γενική Διεύθυνση υπάγονται οκτώ Διευθύνσεις, οι τέσσερις εκ των οποίων (B2, B3, B4, B5) έχουν γεωγραφικό προσδιορισμό του αντικείμενου τους, ενώ οι λοιπές έχουν ως αντικείμενο των εργασιών τους τον Στρατηγικό Σχεδιασμό, τους Διεθνείς Οικονομικούς Οργανισμούς, τα Διεθνή Ενεργειακά Θέματα και την Επιχειρηματική Ανάπτυξη.

Στα ανωτέρω αντικείμενα προστίθενται ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου [ΟΣΕΠ] και η Πρωτοβουλία Αδριατικής και Ιονίου [ΠΑΙ].

Επομένως γίνεται αντιληπτή η σημασία του έργου των Διευθύνσεων της Β' Γενικής, ιδιαίτερα στο παρόν στάδιο των διεθνών σχέσεων, που επηρεάζονται απολύτως από την οικονομία και τις οικονομικές διακρατικές σχέσεις, ενώ θα πρέπει να μην λησμονείται ότι η Ελλάδα, ως χώρα εκ των υπερμάχων του διεθνούς δικαίου, αναζητά διαρκώς την συμπλήρωση των διμερών οικονομικών της σχέσεων με άλλα κράτη, μέσω της υπογραφής σημαντικών συμφωνιών, όπως λ.χ. εκείνες της αποφυγής διπλής φορολογίας και προστασίας των επενδύσεων.

Εξ αυτών οι οκτώ επί μέρους Διευθύνσεις της είναι ιδιαίτερα δραστήριες στην επιδίωξη του σκοπού της ειρηνικής τέχνης της διπλωματίας στο πεδίο των διεθνών οικονομικών σχέσεων, διμερών και πολυμερών. Αναλυτικά οι αρμοδιότητες και τα χαρακτηριστικά των Διευθύνσεων αυτών παρατίθενται παρακάτω:

1. Β1 Δ/ση - Στρατηγικού σχεδιασμού, ηλεκτρονικής διαχείρισης πληροφοριών, Σχεδίων Δράσης οικονομικής διπλωματίας και Συντονισμού Γραφείων ΟΕΥ

Οι βασικές προτεραιότητες της Β1 Διεύθυνσης είναι η Διαχείριση της Διαδικτυακής Πύλης «AGORA» για σύνολο πλέον των 58 Γραφείων ΟΕΥ, η βελτιστοποίηση της μορφής και λειτουργίας της, ο εμπλουτισμός της με καινούργια στοιχεία (π.χ. από τις Β' Διευθύνσεις, όπως θεσμικά πλαίσια, στατιστικά, επενδύσεις, Μ.Δ.Ε., επιχειρηματικές αποστολές κλπ). Η παρακολούθηση της ενημέρωσης της πύλης από τα Γραφεία ΟΕΥ, καθώς και η οργάνωση της εκπαίδευσης υπαλλήλων ΟΕΥ, τόσο

των Αρχών Εξωτερικού όσο και της Κεντρικής Υπηρεσίας, στην λειτουργία και στην τροφοδότηση της Δικτυακής Πύλης. Ο συντονισμός της διοργάνωσης εκδηλώσεων απευθυνόμενων στους σημαντικότερους οικονομικούς εταίρους των ελληνικών επιχειρήσεων στο εξωτερικό. Ο προγραμματισμός Δράσεων των Γραφείων ΟΕΥ για το 2011 και η παρακολούθηση υλοποίησής τους, σε συνεργασία με την Β8 Διεύθυνση και τέλος, η συμβολή στην εφαρμογή Συστήματος Διαχείρισης Ποιότητας (ISO) σε όλα τα Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, σε συνεργασία με την Β8 Διεύθυνση.

Τα Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων [Γραφεία ΟΕΥ] των ανά τον κόσμο διπλωματικών Αρχών της χώρας μας αποτελούν ένα δίκτυο που σκοπό έχει την προώθηση των ελληνικών οικονομικών συμφερόντων στο εξωτερικό, με επί μέρους δραστηριότητες που περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών, την προσέλκυση επενδύσεων, την οικονομική και τεχνολογική συνεργασία μεταξύ των ημεδαπών και των αλλοδαπών επιχειρήσεων, την παροχή οικονομικών πληροφοριών για τις περιοχές αρμοδιότητας τους κ.λπ.

2. Β2 Δ/νση - Οικονομικών σχέσεων με χώρες Βαλκανικής, Ρωσίας και λοιπές χώρες ΚΑΚ, παρακολούθησης ΟΣΕΠ και ΠΑΙ

Η Β2 Διεύθυνση είναι αρμόδια για τις σχέσεις με τις χώρες της Βαλκανικής, τη Ρωσία, τις λοιπές χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Χωρών [Κ.Α.Κ.] και την παρακολούθηση του Ο.Σ.Ε.Π. Η Διεύθυνση έχει ως αρμοδιότητες:

- Τη μελέτη και την υποβολή προτάσεων με σκοπό την ανάπτυξη των διμερών οικονομικών σχέσεων με τις εν λόγω χώρες
- Τη διαμόρφωση του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου οικονομικής συνεργασίας δια μέσου της σύναψης συμφωνιών
- Την παρακολούθηση και το χειρισμό θεμάτων εμπορικής, οικονομικής και τεχνικής συνεργασίας
- Την προπαρασκευή των εργασιών των διακρατικών επιτροπών και την ευθύνη των διμερών διαπραγματεύσεων
- Την παρακολούθηση και το χειρισμό διασυνοριακών θεμάτων σε συνεργασία με τους καθ' ύλη συναρμόδιους φορείς
- Την παρακολούθηση της εξέλιξης των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων σε συνεργασία με τις πρεσβευτικές και προξενικές αρχές και τα Γραφεία

Ο.Ε.Υ., άλλα Υπουργεία ή Υπηρεσίες και ιδιωτικούς ή δημόσιους φορείς. Την εισήγηση προτάσεων προς τη Β1 Διεύθυνση για την εκπόνηση Σ.Σ.Δ. και Ε.Σ.Δ.

Η Β2 Διεύθυνση περιλαμβάνει δύο τμήματα. Η αρμοδιότητα κατά Τμήμα της Β2 Διεύθυνσης κατανέμεται ως ακολούθως:

I. Τμήμα Οικονομικών Σχέσεων με χώρες Βαλκανικής

Το Τμήμα έχει τις κάτωθι αρμοδιότητες:

- Την προώθηση των διμερών οικονομικών σχέσεων με τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων (Αλβανία, Βοσνία - Ερζεγοβίνη, Κροατία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Σερβία και Μαυροβούνιο), Βουλγαρία, Ρουμανία και Τουρκία
- Την παρακολούθηση όλων των ευρωπαϊκών ή διεθνών χρηματοδοτικών και αναπτυξιακών προγραμμάτων, που αναπτύσσονται στις χώρες ευθύνης τους.
- Την παρακολούθηση της υλοποίησης του Εθνικού Σχεδίου Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων (Ε.Σ.Ο.Α.Β.)
- Την παρακολούθηση και συμμετοχή στην Πρωτοβουλία Αδριατικής και Ιονίου
- Την παρακολούθηση του Συμφώνου Σταθερότητας.

II. Τμήμα Οικονομικών Σχέσεων με Ρωσία, λοιπές χώρες Κ.Α.Κ. και παρακολούθησης Ο.Σ.Ε.Π.

Το Τμήμα έχει τις κάτωθι αρμοδιότητες:

- Την προώθηση των διμερών οικονομικών σχέσεων με τη Ρωσία και λοιπές χώρες Κ.Α.Κ. (Αζερμπαϊτζάν, Αρμενία, Γεωργία, Καζακστάν, Κιργισία, Λευκορωσία, Μολδαβία, Ουζμπεκιστάν, Ουκρανία, Ρωσία, Τατζικιστάν, Τουρκμενιστάν)
- Την παρακολούθηση των εργασιών του Ο.Σ.Ε.Π. και την εκπροσώπηση στις συναντήσεις/επιτροπές
- Την παρακολούθηση της Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) για τη Νέα Γειτονία

- Την παρακολούθηση όλων των ευρωπαϊκών ή διεθνών χρηματοδοτικών και αναπτυξιακών προγραμμάτων, που αναπτύσσονται στις χώρες ευθύνης τους.

3. Β3 Δ/ση - Οικονομικών σχέσεων με χώρες Β. Αφρικής, Μ. Ανατολής και χώρες Κόλπου

Η Β3 Διεύθυνση είναι αρμόδια για τις οικονομικές μας σχέσεις με τις χώρες της Βόρειας Αφρικής, της Μέσης Ανατολής και του Κόλπου. Κύριες αρμοδιότητες της διεύθυνσης είναι η μελέτη και η υποβολή προτάσεων με σκοπό την ανάπτυξη των διμερών οικονομικών σχέσεων με τις εν λόγω χώρες, η διαμόρφωση του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου οικονομικής συνεργασίας δια μέσου της σύναψης συμφωνιών, η παρακολούθηση και ο χειρισμός θεμάτων εμπορικής, οικονομικής και τεχνικής συνεργασίας, η προπαρασκευή των εργασιών των διακρατικών επιτροπών, η ευθύνη των διμερών διαπραγματεύσεων και η παρακολούθηση των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων με τις ως άνω χώρες σε συνεργασία με τις Πρεσβείες και τα Γραφεία Ο.Ε.Υ., άλλα Υπουργεία ή Υπηρεσίες και ιδιωτικούς ή δημόσιους φορείς. Η Β3 Διεύθυνση περιλαμβάνει δύο τμήματα:

- I. Τμήμα Οικονομικών Σχέσεων με χώρες Μασρέκ και Μαγκρέμπ (Μαρόκο, Αλγερία, Τυνησία, Λιβύη, Αίγυπτο, Ιορδανία, Συρία, Λίβανο, Ισραήλ, Παλαιστινιακή Αρχή)
- II. Τμήμα Οικονομικών Σχέσεων με χώρες Μέσης Ανατολής και Κόλπου (Μπαχρέιν, Κουβέιτ, Ομάν, Κατάρ, Σαουδική Αραβία και Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (Η.Α.Ε.)).

4. Β4 Δ/ση - Οικονομικών σχέσεων με χώρες Ευρωπαϊκής Ένωσης, Β. Αμερικής, ΕΟΧ, Ωκεανίας, Ιαπωνίας και Ελβετίας

Η Β4 Διεύθυνση έχει ως αντικείμενο την παρακολούθηση των διμερών οικονομικών & εμπορικών σχέσεων με τις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία, την Ιαπωνία, την Ελβετία, καθώς επίσης και τις χώρες Ευρωπαϊκής Ένωσης και ΕΟΧ (Νορβηγία, Ισλανδία, Λιχτενστάιν). Οι δραστηριότητές της περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων :

- παρακολούθηση των εξελίξεων στις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις, συμπεριλαμβανομένων των συνομιλιών που γίνονται στην Ελλάδα και στο εξωτερικό
- χειρισμό θεμάτων εμπορικής, οικονομικής και τεχνικής συνεργασίας
- προπαρασκευή της σύναψης συμφωνιών
- διατύπωση εισηγήσεων για την ανάπτυξη διμερών οικονομικών σχέσεων για τη σκοπιμότητα και την επιλογή των στόχων, όταν αντιμετωπίζεται η διοργάνωση αποστολών και επιχειρηματικών εκδηλώσεων
- εκπόνηση και τήρηση διαρκώς ενημερωμένων σημειωμάτων σχετικά με τις ανωτέρω χώρες, για χρήση του ΥΠΕΞ και άλλων Υπουργείων
- επικοινωνία και συνεργασία με τις Πρεσβείες και Γραφεία ΟΕΥ στο εξωτερικό, τα άλλα εμπλεκόμενα Υπουργεία και φορείς στην Ελλάδα, καθώς και με τις εδώ ξένες Πρεσβείες
- συμβολή στις δράσεις προώθησης εξαγωγών για τις χώρες αρμοδιότητάς μας.

5. Β5 Δ/ση- Οικονομικών σχέσεων με χώρες Κεντρικής και Νότιας Αμερικής, Υποσαχαρικής Αφρικής και Ασίας

Η Β5 Διεύθυνση είναι αρμόδια για τις οικονομικές σχέσεις της Ελλάδος με τις χώρες της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής, της Υποσαχαρικής Αφρικής και της Ασίας. Κύριες αρμοδιότητες της Διεύθυνσης είναι οι εξής:

- η μελέτη και η υποβολή προτάσεων με σκοπό την ανάπτυξη των διμερών οικονομικών σχέσεων με τις εν λόγω χώρες
- η διαμόρφωση του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου οικονομικής συνεργασίας δια μέσου της σύναψης συμφωνιών
- η παρακολούθηση και ο χειρισμός θεμάτων εμπορικής, οικονομικής και τεχνικής συνεργασίας
- η προπαρασκευή των εργασιών των διακρατικών επιτροπών και η ευθύνη των διμερών διαπραγματεύσεων
- η παρακολούθηση των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων με τις ως άνω χώρες σε συνεργασία με τις ελληνικές Πρεσβείες και τα Γραφεία Οικονομικών & Εμπορικών Υποθέσεων, άλλα Υπουργεία ή Υπηρεσίες και ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς στην Ελλάδα καθώς και με τις εδώ ξένες Πρεσβείες.

6. Β6 Δ/ση - Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών, Νομισματικών Υποθέσεων, Αποζημιώσεων & Ειδικών Θεμάτων

Η Β6 Δ/ση είναι αρμόδια για τις σχέσεις της χώρας μας με τους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς, για νομισματικές υποθέσεις, για θέματα αποζημιώσεων και άλλα ειδικά θέματα. Στις αρμοδιότητες της Β6 Δ/σης περιλαμβάνονται:

- Η διαχείριση θεμάτων που αφορούν διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς και η εκπροσώπηση της χώρας μας σε αυτούς
- Οι πολυμερείς οικονομικές συμβάσεις και συμφωνίες, καθώς και κάθε είδους οικονομικά συνέδρια ή διασκέψεις
- Η συγκέντρωση, επεξεργασία, μελέτη και αξιοποίηση πληροφοριών που αναφέρονται στις δραστηριότητες διεθνών οικονομικών οργανισμών
- Υποψηφιότητες σε διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς
- Η ενημέρωση των άλλων υπουργείων και των διαφόρων υπηρεσιών ή οργανισμών για θέματα που αφορούν σε διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς
- Η παρακολούθηση της δραστηριότητας του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ)
- Η παρακολούθηση των δραστηριοτήτων του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού, σε συνεργασία με το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας
- Απαιτήσεις Ελλήνων υπηκόων από ξένες κυβερνήσεις για αποζημιώσεις που προκύπτουν από ζημιές που υπέστησαν, λόγω ενεργειών ή μέτρων τους
- Κληροδοτήματα, δωρεές και εισφορές υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου από Έλληνες του εξωτερικού
- Θέματα κοινωνικής ασφάλισης ελλήνων του εξωτερικού.

7. Β7 Δ/ση - Διεθνών Ενεργειακών Θεμάτων

ΔΙΕΘΝΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Με άξονα το ενδιαφέρον με το οποίο παρακολουθούνται παγκοσμίως τα ζητήματα διεθνούς ενεργειακής πολιτικής στον 21ο αιώνα, και θεωρώντας ότι οι οδεύσεις των πετρελαιογαγωγών και αγωγών φυσικού αερίου αποτελούν προτεραιότητα εξωτερικής πολιτικής της χώρας μας, συστήθηκε και λειτουργεί στο ΥΠΕΞ η Διεύθυνση Διεθνών Ενεργειακών Θεμάτων (Β7 Διεύθυνση). Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, η Β7 Διεύθυνση παρακολουθεί τα διεθνή ενεργειακά ζητήματα και ιδιαίτερα τις ενεργειακές

εξελίξεις στον τομέα των πετρελαιοαγωγών, των αγωγών φυσικού αερίου, των ηλεκτρικών δικτύων και της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής καθώς και τις εξελίξεις στον Καύκασο και στην περιοχή της Κασπίας. Παρακολουθεί, επίσης, τα ενεργειακά ζητήματα στην περιοχή της Μεσογείου και ιδιαίτερα της Ν.Α. Ευρώπης. Παράλληλα υποβοηθά το έργο του καθ' ύλην αρμοδίου Υπουργείου Ανάπτυξης.

Ιδιαίτερη έμφαση, όπως είναι φυσικό, δίδεται στους τρόπους διοχетеύσεως των μεγάλων ενεργειακών αποθεμάτων πετρελαίου & φυσικού αερίου που έχουν ανακαλυφθεί στην περιοχή της Κασπίας προς στις διεθνείς αγορές και την εμπλοκή της χώρας μας σε αυτή τη μεταφορά. Ειδικότερα :

Στον **Πετρελαϊκό τομέα**, η Β7 Διεύθυνση παρακολούθησε ενεργά τις εξελίξεις της προώθησης του σχεδίου κατασκευής του πετρελαιοαγωγού Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη (Burgas - Alexandroupolis Pipeline / BAP), σχέδιο το οποίο θα προσδώσει σημαντική ώθηση στην περαιτέρω ανάπτυξη της Θράκης, αλλά και όλης της περιοχής της Ν.Α. Ευρώπης, δίδοντας διέξοδο προς την Μεσόγειο σε ποσότητες αργού πετρελαίου από την περιοχή της Κασπίας θαλάσσης. Ο Αγωγός Πετρελαίου Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολης θα έχει συνολικό μήκος 280 χλμ, εκ των οποίων 135 χλμ, σε ελληνικό έδαφος. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου, έχει υπολογισθεί, με στοιχεία 2005, σε 750-800 εκ. € και θα έχει δυνατότητα μεταφοράς 35 έως 50 εκατ. τόνων αργού πετρελαίου ετησίως.

Μετά την υπογραφή της συμφωνίας των μετόχων του έργου εκ μέρους των αρμοδίων Υπουργών της Ρωσίας, της Ελλάδος και της Βουλγαρίας στις 18.01.08 στη Σόφια, στα πλαίσια της επίσημης επίσκεψης εκεί του Προέδρου Β. Πούτιν, και την ολοκλήρωση των διαδικασιών για τη σύσταση της Διεθνούς Εταιρείας Έργου, ιδρύθηκε η κοινοπραξία κατασκευής και εκμετάλλευσης του αγωγού με την επωνυμία «Burgas-Alexandroupolis Pipeline Consortium» με έδρα το Ρότερνταμ της Ολλανδίας.

Αναμένεται ότι περί τα τέλη του τρέχοντος έτους θα οριστικοποιηθεί η οικονομοτεχνική μελέτη του έργου και θα υπογραφούν οι συμφωνίες διέλευσης του αγωγού, μεταξύ της κοινοπραξίας και των δύο συμβαλλομένων χωρών. Στις εν λόγω συμφωνίες θα προσδιορίζονται οι όροι συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών, οι υποχρεώσεις τους, ιδίως σε θέματα φορολογίας και προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και το ύψος του τιμήματος που θα καταβάλει η κοινοπραξία στην Ελλάδα και τη Βουλγαρία ως αντάλλαγμα για τη διέλευση του αγωγού από τα εδάφη τους.

Αναμένεται επίσης από την διεθνή εταιρεία η συμβολαιοποίηση (δέσμευση ποσοτήτων με μακροχρόνια συμβόλαια) των ποσοτήτων αργού πετρελαίου που θα διέλθουν μέσω του αγωγού ώστε να προχωρήσει και η διαδικασία του αναγκαίου τραπεζικού δανεισμού για την χρηματοδότηση της κατασκευής του.

Η Διεθνής Εταιρεία Έργου θα αναλάβει επίσης την σύνταξη των διαφόρων αναγκαίων μελετών (σκοπιμότητας, περιβαλλοντολογικών επιπτώσεων) και κατόπιν θα προχωρήσει στην υπογραφή των συμφωνιών διέλευσης και στην κατασκευή και εκμετάλλευση του αγωγού ο οποίος αποτελεί ιδιοκτησία της. Για τις ανάγκες του αγωγού θα δημιουργηθούν αποθηκευτικές εγκαταστάσεις στον λιμένα της Αλεξανδρούπολης συνολικής χωρητικότητας 650.000 μετρικών τόνων (μ.τ.) και ειδικών υποδομών για πλωτές εξέδρες φόρτωσης δεξαμενοπλοίων μέχρι 300.000 τόνων κενού βάρους.

Στον τομέα του φυσικού αερίου, η Ελλάδα προτίθεται να καταστεί σημαντικό κομβικό σημείο για τη διέλευση αζερικού φυσικού αερίου προς τις μεγάλες Ευρωπαϊκές αγορές. Αγωγός φυσικού αερίου θα διασχίζει την Τουρκία προερχόμενος από το Αζερμπαϊτζάν και θα ενωθεί με τον αγωγό, ο οποίος θα διασχίσει τη Βόρεια Ελλάδα σε άξονα Ανατολής-Δύσης, με κατάληξη τον Σταυρολιμένα Ηγουμενίτσας και από εκεί, υποθαλάσσια, θα καταλήγει στο Οτράντο της Ιταλίας. Σημειώνεται ότι η προβλεπόμενη δυνατότητα μεταφοράς του θα είναι

της τάξης των 11,6δισ μ3 φυσικού αερίου ετησίως. Το τμήμα του έργου από το Καρατσαμπέ της Τουρκίας μέχρι την Κομοτηνή στην Ελλάδα αποπερατώθηκε ενώ παράλληλα το τμήμα Ελλάδος –Ιταλίας βρίσκεται στην φάση σύνταξης μελέτης σκοπιμότητας και έρευνας του βυθού. Με τον τρόπο αυτό θα συνδεθεί το Ελληνικό με το Τουρκικό σύστημα αγωγών και θα υλοποιηθεί ένα τεράστιας σημασίας γεωπολιτικό έργο, ο Νότιος Ενεργειακός Διάδρομος, για την διαμετακόμιση φυσικού αερίου προς την Δ. Ευρώπη μέσω Ιταλίας.

Ιδιαίτερης σημασίας τόσο από ενεργειακής όσο και γεωπολιτικής σημασίας είναι και ο αγωγός South Stream. Ο σχεδιαζόμενος αγωγός προβλέπεται να ξεκινά από την τοποθεσία Beregonaya στη ρωσική ακτή της Μαύρης Θάλασσας και να κατευθύνεται υποθαλασσίως μέχρι τις βουλγαρικές ακτές. Από εκεί και μέχρι την Ιταλία σχεδιάζονται δύο διαδρομές: α) Η νοτιοδυτική, μέσω Ελλάδας και Αδριατικής έως την Ιταλία και β) η βορειοδυτική, μέσω Σερβίας, Ουγγαρίας, μέχρι την Αυστρία και τη Β. Ιταλία. Ο αγωγός προβλέπεται να μεταφέρει 30 δισ κυβ. μέτρα αερίου ετησίως από κοιτάσματα της Σιβηρίας και της κεντρικής Ασίας. Η κατασκευή του υποθαλασσίου τμήματος, μήκους 900 χλμ, θα χρηματοδοτηθεί από τη Gazprom και την ιταλική ENI. Κατά την επίσκεψη του κ. Πρωθυπουργού στη Μόσχα (29-30.04.08) υπεγράφη μεταξύ της ελληνικής και της ρωσικής κυβερνήσεως συμφωνία για την κατασκευή και εκμετάλλευση του αγωγού επί του ελληνικού εδάφους, βάσει της οποίας το ελληνικό τμήμα του αγωγού θα κατασκευασθεί από εταιρεία στην οποία θα συμμετέχουν η ελληνική Α.Ε. 'Διαχειριστής Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου' και η ρωσική Gazprom με μερίδιο 50% εκάστη. Η εν λόγω εταιρεία εντός 18 μηνών από την ημερομηνία ίδρυσής της θα εκπονήσει την τεχνική και οικονομική μελέτη, μετά την ολοκλήρωση της οποίας θα αποφασισθεί και η βιωσιμότητα κατασκευής του έργου. Ο αγωγός προβλέπεται να έχει ικανότητα μεταφοράς 10 bcm ετησίως. Ανάλογες συμφωνίες έχει ήδη υπογράψει η ρωσική κυβέρνηση με τη Βουλγαρία, την Ουγγαρία

και τη Σερβία, με τη διαφορά ότι στην περίπτωση της τελευταίας η συμμετοχή της Gazprom στην εταιρεία κατασκευής του έργου ανέρχεται στο 51%. Η ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων και η υπογραφή σε σύντομο διάστημα των συμφωνιών με τις περισσότερες χώρες, απ' όπου προβλέπεται να διέλθει ο αγωγός, καθώς και η συμβιβαστική λύση, την οποία απεδέχθη η ρωσική πλευρά στην περίπτωση της Βουλγαρίας, της Ουγγαρίας και της Ελλάδος να παραχωρήσει το 50% των μετοχών της υπό ίδρυση εταιρείας στην ετέρα των συμβαλλομένων, δείχνουν, αν μη τι άλλο, σπουδή εκ μέρους της Ρωσίας να προχωρήσει χωρίς καθυστερήσεις στην υλοποίηση του προγράμματός της στον τομέα του φυσικού αερίου και να προκαταλάβει ενδεχομένως εξελίξεις επί άλλων ανταγωνιστικών σχεδίων (αγωγός Nabucco).

Στα ηλεκτρικά δίκτυα, η Β7 Διεύθυνση λειτουργεί επικουρικά προς το καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργείο Ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη την ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική που ακολουθείται και ενημερώνοντας επί του ζητήματος τους εμπλεκόμενους ελληνικούς φορείς. Στον ραγδαία αναπτυσσόμενο **κλάδο των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας** (ΑΠΕ) η Β7 Διεύθυνση διαβουλεύεται με τους εμπλεκόμενους φορείς και παρακολουθεί σε ελληνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο τις νέες κατευθύνσεις και τάσεις της μεγάλης αυτής αγοράς. Η Β7 Διεύθυνση, μέσω των Διπλωματικών μας Αρχών στην αλλοδαπή παρακολουθεί στενά όλες τις διεθνείς πετρελαϊκές εξελίξεις, τις διεθνείς ενεργειακές συμφωνίες και τάσεις, καθώς αυτές προσδιορίζουν, εν πολλοίς, και τις μελλοντικές γεωπολιτικές εξελίξεις. Σημαντικό, τέλος, μέρος της λειτουργίας της Β7 Διεύθυνσης καταλαμβάνει και η παρακολούθηση των θεμάτων που προωθούνται στους διεθνείς και περιφερειακούς ενεργειακούς οργανισμούς, στους οποίους λαμβάνονται αποφάσεις για το ενεργειακό μέλλον της Ευρώπης και άλλων περιοχών ή και κλάδων. Η χώρα μας προωθεί δυναμικά το σχέδιο ενεργειακής διασύνδεσης των χωρών της ΝΑ Ευρώπης.

Η υπογραφή της Συνθήκης για την Ενεργειακή Κοινότητα σημαίνει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση και εννέα εταίροι της Νοτιοανατολικής Ευρώπης - Κροατία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Σερβία, Μαυροβούνιο, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η Αλβανία, η Ρουμανία, η Βουλγαρία και η UNMIK για λογαριασμό του Κοσσυφοπεδίου - θα δημιουργήσουν το νομικό πλαίσιο για μια ολοκληρωμένη αγορά ενέργειας. Βασικός σκοπός της Ενεργειακής Κοινότητας Ν.Α. Ευρώπης [ΕΚΝΑΕ] είναι η εφαρμογή του Κοινοτικού Κεκτημένου στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου από τα συμβαλλόμενα μέρη της εν λόγω συνθήκης που υπεγράφη στη Αθήνα τον Οκτώβριο 2005. Η συμφωνία στηρίχθηκε στην εφαρμογή 2

μνημονίων που είχαν υπογραφεί από τις συμβαλλόμενες χώρες το 2002 και 2003 και αφορούσαν σχέδιο μεταρρύθμισης για να καλυφθεί η αγορά ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου, τα οποία υποχρεώνουν τα Κ-Μ της Ενεργειακής Κοινότητας για την εφαρμογή εθνικής νομοθεσίας σύμφωνα με τις οδηγίες της ΕΕ με αρ. 2003/54 (ηλεκτρική ενέργεια), 2003/55 (φυσικό αέριο), 85/337 (εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων), 1999/32 (μείωση της περιεκτικότητας των καυσίμων σε θείο) και 2001/80 (μεγάλες εγκαταστάσεις καύσης υδρογονανθράκων). Αυτό προϋποθέτει ότι οι υποψήφιος προς ένταξη στην ΕΚΝΑΕ χώρες (όπως η Τουρκία, Νορβηγία, Μολδαβία) έχουν την πολιτική βούληση και την πρόθεση να εναρμονίσουν πλήρως την εσωτερική τους νομοθεσία με αυτή της ΕΕ στους συγκεκριμένους τομείς. Η Ενεργειακή Κοινότητα Ν.Α. Ευρώπης είναι πάντοτε ανοικτή στην προοπτική συνεργασίας ή διεύρυνσής της με νέα Κράτη-Μέλη.

8. Β8 Δ/ση - Επιχειρηματικής Ανάπτυξης, διοργάνωσης επιχειρηματικών αποστολών, Συνήγορος Αγοράς και εκπαίδευση-επιμόρφωση

Είναι αρμόδια για την υποστήριξη των ελληνικών επιχειρήσεων στις διεθνείς αγορές μέσω διαφόρων δραστηριοτήτων, οι κυριότερες των οποίων είναι:

- Παροχή πληροφόρησης προς τις ελληνικές επιχειρήσεις για τις προοπτικές διείσδυσης ελληνικών προϊόντων/υπηρεσιών στις διεθνείς αγορές και τη διευκόλυνση των Ελλήνων επιχειρηματιών στις επαφές τους. Παρακολούθηση των διεθνών οικονομικών και εμπορικών εξελίξεων και ενημέρωση των επιχειρηματιών για σημαντικές εξελίξεις
- Καταγραφή των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, των προτεραιοτήτων και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στις αγορές του εξωτερικού. Στήριξη των σε συνεργασία με τις πρεσβευτικές και προξενικές Αρχές και τα Γραφεία Ο.Ε.Υ.
- Διοργάνωση, συντονισμό επιχειρηματικών αποστολών με την ευκαιρία των επισήμων επισκέψεων του Προέδρου, Πρωθυπουργού, Υπουργού Εξωτερικών ή άλλων φορέων δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα στο εξωτερικό
- Προβολή και προώθηση επιλεγμένων προϊόντων /υπηρεσιών με διοργάνωση ημερίδων, εκπαιδευτικών σεμιναρίων κλπ. Αποστολή κατάλληλου υλικού για την υποστήριξη δράσεων προώθησης ελληνικών προϊόντων που πραγματοποιούν οι Αρχές μας στο εξωτερικό

- Ενημέρωση επιχειρηματιών σχετικά με ευρωπαϊκά -διεθνή χρηματοδοτικά προγράμματα
- Διοργάνωση ημερίδων , συνεδρίων κλπ. εκδηλώσεων για την προβολή συγκεκριμένων προϊόντων ή κλάδων καθώς και επιμορφωτικών σεμιναρίων που απευθύνονται στα στελέχη των Γραφείων Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων
- Εκπαίδευση και επιμόρφωση των υπαλλήλων του Υπουργείου Εξωτερικών για θέματα οικονομικής διπλωματίας τις ανάγκες των ελληνικών επιχειρήσεων στην προσπάθεια διεθνοποίησής των.

5.1.3 Τα Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων

Τα Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων είναι η αιχμή του δόρατος του εθνικού συστήματος που στηρίζει την εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας⁴⁴. Είναι οι μόνες υπηρεσίες που βρίσκονται και λειτουργούν στις ξένες αγορές, εκεί ακριβώς όπου θέλουμε να τοποθετήσουμε τα προϊόντα και τις υπηρεσίες μας, εκεί ακριβώς όπου δίνεται καθημερινά η μάχη για την προτίμηση του καταναλωτή. Τα Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων αποτελούν τμήματα των διπλωματικών ή έμμισθων προξενικών αρχών, και έχουν ως κύρια αρμοδιότητα τη διασφάλιση, υποστήριξη και προώθηση των ελληνικών οικονομικών και εμπορικών συμφερόντων στο εξωτερικό. Αποτελούν το μόνο δίκτυο που διαθέτει το ελληνικό κράτος για την προώθηση των οικονομικών και εμπορικών συμφερόντων του σε παγκόσμιο επίπεδο.

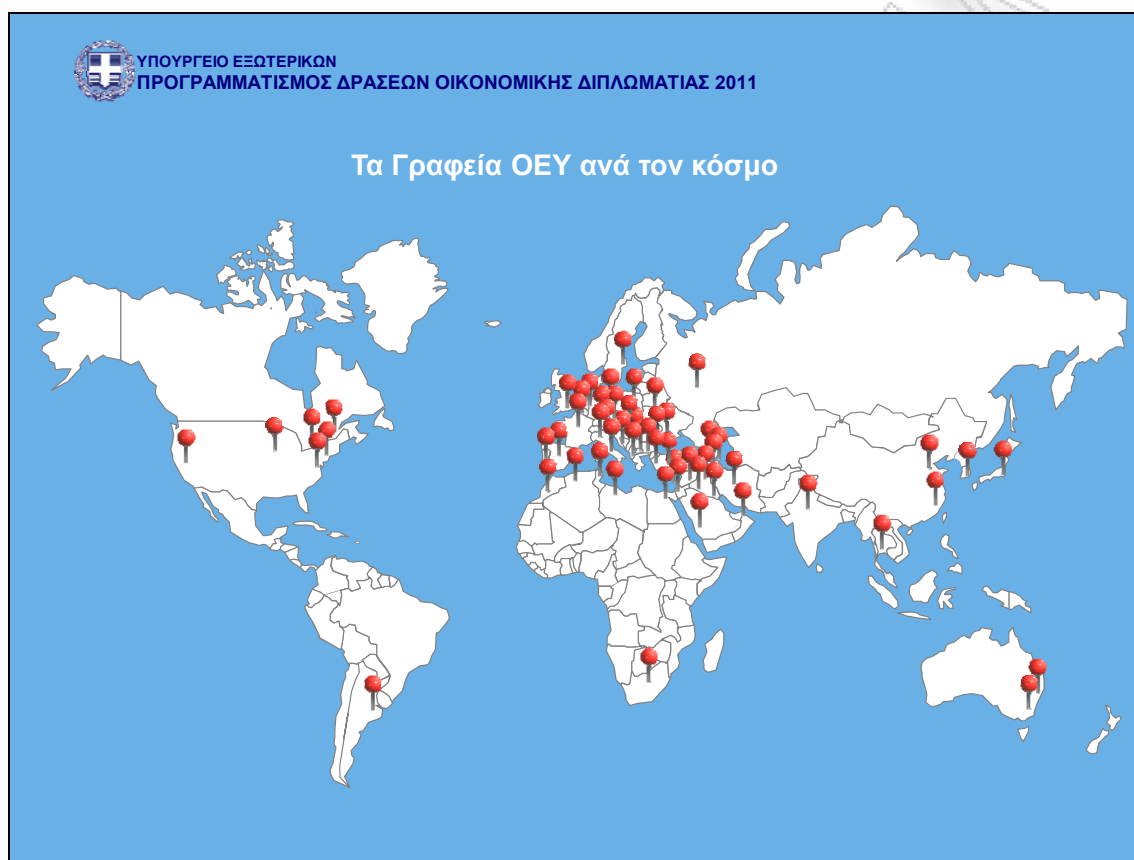
Σήμερα λειτουργούν 61 Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων σε χώρες με ιδιαίτερο οικονομικό και εμπορικό ενδιαφέρον για την Ελλάδα. Επίσης λειτουργεί Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων στην Θεσσαλονίκη, για την εξυπηρέτηση των επιχειρηματιών της Βόρειας Ελλάδας⁴⁵.

Τα Γραφεία ΟΕΥ είναι οργανικά τμήματα των ελληνικών διπλωματικών ή έμμισθων προξενικών αρχών στο εξωτερικό, με διυπουργικό χαρακτήρα. Το καθεστώς λειτουργίας τους μέχρι το 2007 ρυθμιζόταν από το ν. 3196, ο οποίος ψηφίστηκε το 2003 και από τα δύο μεγάλα κόμματα του Ελληνικού Κοινοβουλίου. Οι Υπάλληλοι ΟΕΥ (εμπορικοί και Οικονομικοί Σύμβουλοι και Ακόλουθοι) προσλαμβάνονται από το

⁴⁴ ΠΗΓΗ: www.agora.mfa.gr

⁴⁵ ΠΗΓΗ: www.agora.mfa.gr

1985 μετά από ειδικό διαγωνισμό της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (ΕΣΔΔ) όπου λειτουργούσε μέχρι το 2008, αντίστοιχο Τμήμα, και προετοιμάζονται επί 23 μήνες για τη μετέπειτα άσκηση των καθηκόντων τους⁴⁶.

Τα Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων έχουν τις εξής ειδικότερες αρμοδιότητες⁴⁷:

- i. Παρακολουθούν και αναλύουν την γενική οικονομική κατάσταση και τις οικονομικές εξελίξεις των κρατών της περιφέρειας αρμοδιότητάς τους.
- ii. Μελετούν την παραγωγή, το εξωτερικό εμπόριο και τις διεθνείς συναλλαγές των χωρών της αρμοδιότητάς τους σε σχέση με την παραγωγή και το εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδας.
- iii. Ερευνούν συνεχώς και μεθοδικά την αγορά των χωρών της αρμοδιότητάς τους, ώστε να αξιοποιηθούν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό οι δυνατότητες προώθησης ελληνικών προϊόντων. Για το σκοπό αυτό μελετώνται οι

⁴⁶ ΠΗΓΗ: www.oey.gr

⁴⁷ ΠΗΓΗ: www.oey.gr

- συνθήκες που επικρατούν στη συγκεκριμένη αγορά, οι συνήθειες, προτιμήσεις και απαιτήσεις της κατανάλωσης, καθώς και οι προβλεπόμενες ή διαγραφόμενες τάσεις της αγοράς σε συσχέτισμό με την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων έναντι των ομοειδών προϊόντων άλλων χωρών.
- iv. Παρέχουν κάθε δυνατή διευκόλυνση για την προσέλκυση αλλοδαπών επενδύσεων στην Ελλάδα και εισηγούνται τα αναγκαία προς τούτο μέτρα.
 - v. Καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για την προώθηση των ελληνικών επενδύσεων στο εξωτερικό.
 - vi. Συμβάλουν στη συγκρότηση συλλογικών φορέων και ομάδων στήριξης των ελληνικών οικονομικών συμφερόντων και την προώθηση της επιχειρηματικής συνεργασίας μεταξύ ελληνικών και ξένων επιχειρήσεων, ειδικότερα σε ζητήματα σύστασης και λειτουργίας μεικτών επιχειρήσεων στην αλλοδαπή, μεταφοράς τεχνολογίας, υπεργολαβιών, συμπαραγωγής προϊόντων, αντισταθμιστικού εμπορίου και τουριστικής πολιτικής.
 - vii. Παρακολουθούν και μελετούν τις τάσεις και εξελίξεις του διμερούς εμπορίου με τις χώρες αρμοδιότητάς τους και ενημερώνουν την Κεντρική Υπηρεσία του ΥΠΕΞ για μέτρα οικονομικού, εμπορικού ή δημοσιονομικού χαρακτήρα που μελετώνται ή λαμβάνονται από τις χώρες της αρμοδιότητάς τους και αφορούν στο εξωτερικό εμπόριο, στη σύναψη διεθνών οικονομικών και εμπορικών συμφωνιών, στις εμπορικές συμβάσεις και στην τελωνειακή νομοθεσία.
 - viii. Μεριμνούν για την ανάπτυξη των εμπορικών συναλλαγών με στόχο τη συνεχή και προοδευτική αύξηση των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων.
 - ix. Προβαίνουν στις αναγκαίες προπαρασκευαστικές εργασίες για τη σύναψη συμφωνιών οικονομικής συνεργασίας μεταξύ της Ελλάδας και των χωρών της αρμοδιότητάς τους, υποβάλλουν σχετικές προτάσεις και συμμετέχουν στις εμπορικές διαπραγματεύσεις με τις χώρες αυτές.
 - x. Διοργανώνουν συνέδρια, συμπόσια και ημερίδες με σκοπό την προβολή των δυνατοτήτων και προοπτικών της ελληνικής οικονομίας, την ανάπτυξη σύγχρονων μορφών επενδύσεων, μεταφοράς τεχνολογίας και επιχειρηματικής συνεργασίας και την ανάπτυξη επιχειρηματικών σχέσεων στις χώρες της αρμοδιότητάς τους.
 - xi. Παρακολουθούν, καταγράφουν και ενημερώνουν για ευρωπαϊκά και διεθνή προγράμματα τεχνικής, οικονομικής συνεργασίας, ανθρωπιστικής και αναπτυξιακής βοήθειας, καθώς και για διαγωνισμούς κρατικών προμηθειών και δημόσιων έργων.

- xii. Παρέχουν κάθε χρήσιμη πληροφορία στους ελληνικούς εμπορικούς οίκους για εισαγωγικούς και εξαγωγικούς οίκους της περιφέρειάς τους, καθώς και κάθε δυνατή συνδρομή για την τοποθέτηση των προϊόντων τους.
- xiii. Μεσολαβούν για την επίλυση εμπορικών διαφορών μέσω διαιτησίας και επιδιαιτησίας ή του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου.
- xiv. Διοργανώνουν εμπορικές και επιχειρηματικές αποστολές από και προς τη χώρα αρμοδιότητάς τους.
- xv. Προβαίνουν στις αναγκαίες ενέργειες για την προστασία των δικαιωμάτων βιομηχανικής και πνευματικής ιδιοκτησίας των ελληνικών επιχειρήσεων και ιδιωτών και υποβοηθούν στις πράξεις και συμβάσεις μεταφοράς τεχνολογίας προς όφελος της ελληνικής οικονομίας.
- xvi. Μελετούν και εισηγούνται για την οργάνωση εκθέσεων ελληνικών προϊόντων, για την εγκατάσταση μόνιμων ή προσωρινών εκθετηρίων στις χώρες της αρμοδιότητάς τους, καθώς και για την προβολή και διαφήμιση των εξαγωγίμων ελληνικών προϊόντων με τα πιο πρόσφορα μέσα.
- xvii. Μελετούν, παρακολουθούν και εισηγούνται επί θεμάτων αγροτικής πολιτικής και αγροτικής συνεργασίας, βιομηχανικής πολιτικής και συνεργασίας, πολιτικής επικοινωνιών και συνεργασίας στον τομέα των επικοινωνιών, πολιτικής έρευνας και τεχνολογίας και συνεργασίας στους εν λόγω τομείς, τουριστικής πολιτικής και συνεργασίας, πολιτικής και συνεργασίας σε θέματα χερσαίων, θαλάσσιων και εναέριων μεταφορών, καθώς και επί άλλων συναφών πολιτικών και συνεργασιών.
- xviii. Παρακολουθούν και υποστηρίζουν εν γένει την εκτέλεση του Ελληνικού Σχεδίου Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων (ν.2996/2002, ΦΕΚ 62 Α΄) καθώς και των προγραμμάτων της και υποβάλλουν μελέτες και εισηγήσεις για νέες δράσεις επί θεμάτων αναπτυξιακής συνεργασίας και ειδικών χρηματοδοτικών προγραμμάτων.
- xix. Υποστηρίζουν την Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας (Υ.Δ.Α.Σ.) που έχει συσταθεί με το άρθρο 18 παρ.1 του ν.2731/1999 (ΦΕΚ 138 Α΄) κατά την εκτέλεση των προγραμμάτων της και υποβάλλουν μελέτες και εισηγήσεις για νέες δράσεις επί θεμάτων αναπτυξιακής συνεργασίας και ειδικών χρηματοδοτικών προγραμμάτων.

Η εμπορική διπλωματία θα πρέπει να είναι από τις πρώτες προτεραιότητες της κάθε Κυβέρνησης. Ιδιαίτερα σήμερα όλοι αναγνωρίζουν ότι η εξωστρέφεια είναι η ικανή και αναγκαία συνθήκη της εξόδου από την κρίση, η ανάπτυξη της οικονομικής της επιρροής στο περιφερειακό και διεθνές περιβάλλον. Στο σημερινό ανταγωνιστικό και

διεθνοποιημένο παγκόσμιο περιβάλλον η χώρα μας, η επιχειρήσεις μας οφείλουν να προσφέρουν ανταγωνιστικά και καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες.

Στην εποχή μας οι διεθνείς οικονομικές σχέσεις διαμορφώνονται και προσδιορίζονται από τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις (ιδιαίτερα στον τομέα της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών). Ανατρέπουν συμβατικούς περιορισμούς και αντιλήψεις ενώ οι διακρατικές οικονομικές και εμπορικές σχέσεις προσδιορίζονται από πλαίσια που προκύπτουν μέσα από πολυμερείς διαπραγματεύσεις στα πλαίσια διεθνών οργανισμών.

Οι εμπορικοί και οικονομικοί διπλωμάτες της χώρας μας προσφέρουν σημαντικό έργο στη στήριξη της εξωστρέφειας. Το 2009 τα Γραφεία ΟΕΥ δέχτηκαν πάνω από 4600 αιτήματα από τις ελληνικές επιχειρήσεις που αφορούσαν σε αιτήματα προώθησης προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και στήριξης επενδυτικών προσπαθειών⁴⁸.

Η Ένωση Διπλωματικών Υπαλλήλων ΟΕΥ σκοπεύει να αναπτύξει, το επόμενο διάστημα, ένα πλέγμα δραστηριοτήτων προκειμένου να διασυνδέσει με αποτελεσματικότερο τρόπο τις εξωστρεφείς ελληνικές επιχειρήσεις με τα Γραφεία ΟΕΥ και η φιλοδοξία της είναι⁴⁹:

- να λειτουργήσει σαν σύμβουλος της πολιτείας στα θέματα υποστήριξης της εξωστρέφειας της εθνικής οικονομίας
- να συνεισφέρει στον εθνικό διάλογο για μια εθνική στρατηγική εξαγωγών
- να αναπτύξει μεθόδους για την ποιοτική αναβάθμιση των παρεχομένων από τα Γραφεία ΟΕΥ υπηρεσιών προς τον ιδιωτικό τομέα, (ιδιαίτερα με την αναβάθμιση του συστήματος ISO που ήδη λειτουργεί σε αυτά).

5.2 Λοιποί κρατικοί φορείς

⁴⁸ ΠΗΓΗ: www.oey.gr

⁴⁹ ΠΗΓΗ: www.oey.gr

Υπάρχουν όμως και διάφοροι κρατικοί φορείς, οι οποίοι έχουν επιφορτιστεί με την υλοποίηση της Εθνικής Πολιτικής για τις εξαγωγές και το εξαγωγικό εμπόριο γενικότερα, την ανάπτυξη και προώθηση των εξαγωγών προϊόντων και υπηρεσιών και τον προσανατολισμό, την ενθάρρυνση και την καθοδήγηση της εξαγωγικής δράσης των ελληνικών επιχειρήσεων.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο Ελληνικός Οργανισμός Εξωτερικού Εμπορίου Α.Ε.[ΟΠΕ]. Ο ΟΠΕ είναι ανώνυμος εταιρεία που αρχικά συστήθηκε με την επωνυμία Οργανισμός Προώθησης Εξαγωγών Α.Ε. με το Ν.528/1977 και τώρα ονομάζεται μετά από τροποποίηση του Ιδρυτικού Νόμου Ελληνικός Οργανισμός Εξωτερικού Εμπορίου Α.Ε. με το διακριτικό τίτλο ΟΠΕ (Α.Ε.). Για τις σχέσεις της εταιρείας με το εξωτερικό η επωνυμία ορίζεται στην Αγγλική γλώσσα ως εξής: HELLENIC FOREIGN TRADE BOARD (HEFO SA)⁵⁰.

Ο ΟΠΕ είναι κοινωφελής οργανισμός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος με βάση τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας. Τελεί υπό την εποπτεία του κράτους η οποία ασκείται από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών. Η διάρκεια της εταιρείας ορίζεται για πενήντα χρόνια από την σύστασή της. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και μετά από απόφαση της Γενικής Συνέλευσης δύναται να παραταθεί⁵¹.

Σκοπός του ΟΠΕ είναι η υλοποίηση της εθνικής πολιτικής εξαγωγών και γενικότερα του εξωτερικού εμπορίου, η προώθηση και ανάπτυξη κάθε είδους εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών και η υποστήριξη των υπαρχουσών και εν δυνάμει Ελληνικών παραγωγικών εξαγωγικών επιχειρήσεων.

Για την επίτευξη του σκοπού του ο ΟΠΕ έχει προχωρήσει σε μια σειρά σημαντικών και αποτελεσματικών πρωτοβουλιών, οργανώνοντας ολοκληρωμένα προγράμματα προβολής και προώθησης προϊόντων συνεργαζόμενος με τους κλαδικούς φορείς και τις επιχειρήσεις καθώς και δράσεις διεθνούς marketing που περιλαμβάνουν προσκλήσεις αγοραστών, δημοσιογράφων, εκδηλώσεις προβολής ελληνικών προϊόντων κ.λπ. Ακόμα, οργανώνει ως επίσημος Κρατικός Φορέας την εθνική συμμετοχή σε Διεθνείς Εκθέσεις του εξωτερικού και δημιουργεί Εμπορικά Κέντρα στο εξωτερικό. Επιπλέον, παρέχει υπηρεσίες γενικής και εξειδικευμένης πληροφόρησης (υπηρεσίες συμβούλου) καθώς και καθοδήγησης των επιχειρήσεων

⁵⁰ ΠΗΓΗ: www.espa.gr

⁵¹ ΠΗΓΗ: www.espa.gr

σε θέματα αγοράς νομικού πλαισίου εξαγωγών και επενδύσεων, τυποποίησης και συσκευασίας, ποιότητας και εμπορικών επαφών.

Η δράση του όμως δεν περιορίζεται μόνο σε αυτές τις αρμοδιότητες και πρωτοβουλίες, καθώς συνεργάζεται και με τις ευρισκόμενες στο εξωτερικό Υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, τις Ελληνικές Πρεσβείες, τα Εμπορικά, Βιομηχανικά και Βιοτεχνικά Επιμελητήρια, ως και με τους άλλους εποπτευόμενους Οργανισμούς από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών αλλά και με τους Συνδέσμους των φορέων εξαγωγής των ελληνικών προϊόντων όλων αυτών υποχρεωμένων σύμφωνα με τον νόμο να συντρέχουν τον ΟΠΕ Α.Ε. Σημαντική είναι όμως και η συμβολή του στην στήριξη που παρέχει για την πραγματοποίηση ελληνικών επενδύσεων σε επιλεγμένες αγορές του εξωτερικού, την ανάπτυξη του αντισταθμιστικού εμπορίου, την δημιουργία μεικτών επιχειρήσεων και την εφαρμογή τεχνικών υποστήριξης των εξαγωγών με σύμπραξη και συμμετοχή σε κοινές δράσεις, καθώς επίσης, και η παροχή υπηρεσιών σύγχρονης επαγγελματικής κατάρτισης και παροχής εξειδικευμένων γνώσεων και δεξιοτήτων σε στελέχη εξαγωγικών επιχειρήσεων.

Ο ΟΠΕ τέλος, Οργανώνει δράσεις διερευνητικού χαρακτήρα σε επιλεγμένες αγορές με στόχο την ενημέρωση του εξαγωγικού επιχειρηματικού κόσμου για τις παρουσιαζόμενες εξαγωγικές και επενδυτικές ευκαιρίες και τις δυνατότητες τοποθέτησης νέων ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Η οργάνωση του ΟΠΕ σε επίπεδο Διοίκησης περιλαμβάνει τα ακόλουθα όργανα και λειτουργικές μονάδες:

Τα Όργανα διοίκησης του ΟΠΕ είναι:

- Το διοικητικό συμβούλιο
- Ο Διευθύνων Σύμβουλος

Τα γραφεία υποστήριξης των οργάνων Διοίκησης είναι:

- Η Γραμματεία του Δ.Σ. η οποία εξυπηρετεί τις γραμματειακές ανάγκες του Διοικητικού Συμβουλίου
- Η Γραμματεία του Διευθύνοντος Συμβούλου, και εξυπηρετεί και τις γραμματειακές ανάγκες του γραφείου του
- Το Γραφείο Τύπου
- Η ομάδα Ειδικών Συμβούλων- Συνεργατών

- Η Νομική Υπηρεσία

Η οργάνωση της Εταιρίας σε επίπεδο Οργανικών Μονάδων

Η οργάνωση σε επίπεδο Οργανικών Μονάδων (Γενικής Δ/σης, Διευθύνσεων, Τμημάτων και Γραφείων) διαμορφώνεται σύμφωνα με τις επιλογές του Δ/ντος Συμβούλου μετά από απόφαση του Δ.Σ, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η κάλυψη των λειτουργιών του Οργανισμού. Στο επίπεδο αυτό της οργανωτικής δομής περιλαμβάνονται οι επιμέρους Διευθύνσεις. Με βάση το ισχύον οργανόγραμμα που καθορίζεται με τον παρόντα Κανονισμό, η διάρθρωση των Υπηρεσιών είναι η ακόλουθη:

- Νομική Υπηρεσία
- Γραφεία ΟΠΕ εσωτερικού και εξωτερικού
- Ελληνικό Ινστιτούτο Συσκευασίας
- Γραφείο Προώθησης Αγροτικών Προϊόντων
- Δ/ση Εκθέσεων και Κοινοτικών Προγραμμάτων Τροφίμων -Ποτών
- Δ/ση Μάρκετινγκ μεγάλων επιχειρήσεων & κοινοτικών προγραμμάτων - Εκθέσεων Βιομηχανικών Προϊόντων & λοιπών κλάδων
- Δ/ση Διεθνών Σχέσεων, Πληροφοριακών Συστημάτων, Ινστιτούτου Συσκευασίας και Εκδηλώσεων
- Δ/ση Διοικητικών και Οικονομικών Υπηρεσιών
- Δ/ση Ανάπτυξης Εργασιών

Ειδικότερα, οι αρμοδιότητες των δύο διευθύνσεων που ασκούν τη διαχείριση συγχρηματοδοτούμενων πράξεων έχουν ως εξής:

1) Διεύθυνση Εκθέσεων και Κοινοτικών Προγραμμάτων Τροφίμων –Ποτών

Η Διεύθυνση είναι αρμόδια:

- για την αξιολόγηση και έγκριση επενδυτικών σχεδίων, τον έλεγχο πληρωμών, την παρακολούθηση και την πιστοποίηση έργων,
- για το σχεδιασμό και την υλοποίηση της συμμετοχής ελληνικών επιχειρήσεων στις διεθνείς εμπορικές εκθέσεις τροφίμων και ποτών,
- για την υλοποίηση ενεργειών που σχετίζονται με την αξιοποίηση ευκαιριών για την προώθηση των εν λόγω προϊόντων σε αγορές του εξωτερικού και ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων του τομέα,

- για την αναζήτηση, εξασφάλιση αξιοποίηση των χρηματοδοτικών διευκολύνσεων που προσφέρουν τα διάφορα Ευρωπαϊκά προγράμματα του Εθνικού σκέλους , οι πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στους τομείς της υποστήριξης της επιχειρηματικότητας, της ανάπτυξης της ανταγωνιστικότητας , των καινοτομιών και της ενίσχυσης της εξωστρέφειας, καθώς και οι κανονισμοί του Συμβουλίου της Ε.Ε , σχετικά με τις ενέργειες προώθησης γεωργικών προϊόντων στην εσωτερική αγορά και στις τρίτες χώρες, καθώς και τα λοιπά προγράμματα συνεργασίας της Ε.Ε.

Καθήκον της Δ/σης είναι η επιλογή των προγραμμάτων εκείνων που προάγουν την εξωστρέφεια των επιχειρήσεων και ταυτόχρονα υποστηρίζουν την τοπική και περιφερειακή οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και συνοχή.

2) **Διεύθυνση Μάρκετινγκ μεγάλων Επιχειρήσεων και κοινοτικών προγραμμάτων - Εκθέσεων Βιομηχανικών Προϊόντων και λοιπών κλάδων**

Η Δ/ση είναι αρμόδια για:

- Την αξιολόγηση και έγκριση επενδυτικών σχεδίων, τον έλεγχο πληρωμών, την παρακολούθηση και την πιστοποίηση έργων.
- Το σχεδιασμό και την υλοποίηση ενεργειών μάρκετινγκ για τις μεγάλες επιχειρήσεις της χώρας, με σκοπό την προσέγγισή τους, την οργάνωση και υλοποίηση προγραμμάτων δράσης και την ένταξή τους στο πελατολόγιο του ΟΠΕ στο πλαίσιο της εξωστρέφειάς τους και της αύξησης των ελληνικών εξαγωγών.
- Την αναζήτηση, εξασφάλιση αξιοποίηση των χρηματοδοτικών διευκολύνσεων που προσφέρουν τα διάφορα Ευρωπαϊκά προγράμματα του Εθνικού σκέλους (ΕΣΠΑ κλπ), οι πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στους τομείς της υποστήριξης της επιχειρηματικότητας, της ανάπτυξης της ανταγωνιστικότητας , καθώς και τα λοιπά προγράμματα συνεργασίας της Ε.Ε (πλην των προγραμμάτων που αναφέρονται στα τρόφιμα & ποτά.
- Καθήκον της Δ/σης είναι η επιλογή των προγραμμάτων εκείνων που προάγουν την εξωστρέφεια των επιχειρήσεων και ταυτόχρονα υποστηρίζουν την τοπική και περιφερειακή οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και συνοχή.
- Το σχεδιασμό και την υλοποίηση της συμμετοχής ελληνικών επιχειρήσεων στις διεθνείς εμπορικές εκθέσεις βιομηχανικών και λοιπών προϊόντων καθώς και του τομέα των υπηρεσιών, καθώς και για την υλοποίηση ενεργειών που

σχετίζονται με την αξιοποίηση ευκαιριών για την προώθηση και προβολή των εν λόγω προϊόντων και υπηρεσιών σε αγορές του εξωτερικού και ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων των προαναφερθέντων κλάδων.

Ένα επιπλέον παράδειγμα, είναι αυτό του οργανισμού "Invest in Greece"- **"Επενδύστε στην Ελλάδα Α.Ε."**, ο οποίος είναι ο αρμόδιος εθνικός φορέας για την προώθηση, προσέλκυση και υποστήριξη των άμεσων επενδύσεων στην Ελλάδα καθώς και για την υλοποίηση της διαδικασίας «Επιτάχυνση και διαφάνεια υλοποίησης Στρατηγικών Επενδύσεων»⁵². Ο Οργανισμός "Επενδύστε στην Ελλάδα Α.Ε." εντοπίζει επενδυτικές ευκαιρίες και παρέχει στους επενδυτές πληροφόρηση, αναλύσεις και υποστήριξη σε όλα τα στάδια της επένδυσης, τόσο σε νέα επενδυτικά έργα καθώς και σε όσα βρίσκονται σε εξέλιξη ή σε σχέδια επέκτασης. Ο Οργανισμός εντοπίζει δυνητικούς εταίρους, βοηθά στην ανεύρεση χώρων εγκατάστασης, λειτουργεί υποστηρικτικά στις νομικές και αδειοδοτικές διαδικασίες, αναλύει επενδυτικές προτάσεις, παρέχει τη σχετική πληροφόρηση και ενημερώνει σφαιρικά τους επενδυτές για τα διαθέσιμα κίνητρα.

Βασική αποστολή του Οργανισμού είναι να προβάλλει και να προωθεί σε επιχειρηματίες σε ολόκληρο τον κόσμο τις πολυάριθμες επενδυτικές δυνατότητες στην Ελλάδα, της χώρας που αποτελεί την πύλη για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη και

⁵² Με το Νόμο «Επιτάχυνση και διαφάνεια υλοποίησης Στρατηγικών Επενδύσεων» η Ελληνική Κυβέρνηση παρέχει στη διεθνή και Ελληνική επενδυτική κοινότητα ένα σταθερό και διαφανές επενδυτικό πλαίσιο κανόνων, διαδικασιών και διοικητικών δομών για την υλοποίηση μεγάλων δημόσιων και ιδιωτικών έργων. Αίρονται κρίσιμοι λόγοι που αναστέλλουν τις μεγάλες επενδύσεις στην Ελλάδα. Παρακάμπτεται η γραφειοκρατία, η πολυπλοκότητα του νομικού πλαισίου και η αδιαφάνεια, που σήμερα αποθαρρύνουν τους επενδυτές και καθυστερούν σημαντικά την υλοποίηση των μεγάλων έργων.

Ο Νόμος στοχεύει στην ανάπτυξη επενδυτικών σχεδίων, τα οποία δημιουργούν μακροχρόνια θετικά αποτελέσματα ευρέως φάσματος και σημαντικής εντάσεως στην Εθνική Οικονομία. Το αποτέλεσμα θα είναι η δημιουργία σύγχρονων υποδομών, δικτύων και τελικά υπηρεσιών για τους πολίτες, καθώς και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, η δημιουργία θέσεων εργασίας, η παραγωγή καινοτόμων προϊόντων υψηλής τεχνολογίας και προστιθέμενης αξίας και η δημιουργία επιχειρήσεων φιλικών προς το περιβάλλον και κοινωνικά υπεύθυνων. Ο Οργανισμός "Επενδύστε στην Ελλάδα Α.Ε." είναι ο αρμόδιος οργανισμός-φορέας της διαδικασίας «Επιτάχυνση και διαφάνεια υλοποίησης Στρατηγικών Επενδύσεων», ο οποίος δεσμεύεται να λειτουργήσει ως αξιόπιστο όργανο, διασφαλίζοντας την επίτευξη του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος. ΠΗΓΗ: <http://www.investingreece.gov.gr>

την Ανατολική Μεσόγειο και να λειτουργεί ως ένα one-stop-shop για τις Στρατηγικές Επενδύσεις στη χώρα⁵³.

Ο Οργανισμός "Επενδύστε στην Ελλάδα Α.Ε." είναι πιστοποιημένος με ISO 9001:2008 και αποτελείται σήμερα από πέντε Μονάδες που αναπτύσσουν τις δραστηριότητές της⁵⁴:

1) Μονάδα Προσέλκυσης Επενδύσεων

Η Μονάδα Προσέλκυσης Επενδύσεων προβάλλει την Ελλάδα ως ελκυστικό επενδυτικό προορισμό και παρουσιάζει σε υποψήφιους επενδυτές τα πλεονεκτήματα και τις ευκαιρίες που προσφέρει η χώρα.

2) Μονάδα Υποστήριξης Επενδυτών

Η Μονάδα Υποστήριξης Επενδυτών παρέχει στους επενδυτές εξατομικευμένες υπηρεσίες σε όλα τα στάδια της επενδυτικής διαδικασίας, επιτρέποντας έτσι στους επιχειρηματίες να παραμένουν επικεντρωμένοι στους στόχους τους.

3) Μονάδα Επιχειρησιακού Σχεδιασμού και Πολιτικής

Η Μονάδα Επιχειρησιακού Σχεδιασμού και Πολιτικής συλλέγει στοιχεία και διαμορφώνει το κατάλληλο υποστηρικτικό υλικό για την ανάπτυξη των δράσεων του Οργανισμού. Επιπλέον, διατυπώνει και προτείνει τις βέλτιστες πολιτικές (στρατηγικές) που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των επενδυτών, στο πλαίσιο του σύγχρονου, διαρκώς εξελισσόμενου, περιβάλλοντος.

4) Μονάδα Επικοινωνίας

⁵³ ΠΗΓΗ: <http://www.investingreece.gov.gr>

⁵⁴ ΠΗΓΗ: <http://www.investingreece.gov.gr>

Η Μονάδα Επικοινωνίας του Οργανισμού εφαρμόζει πολιτική ανοιχτής επικοινωνίας προς επενδυτές από όλο τον κόσμο, ώστε να ενημερώνονται για τις πολυάριθμες επενδυτικές ευκαιρίες και τα πλεονεκτήματα της Ελλάδας.

5) Μονάδα Υποστήριξης Οργανισμού (Διοίκησης και Οικονομικών)

Η Μονάδα Διοίκησης και Οικονομικών του Οργανισμού διαχειρίζεται το σύνολο των διοικητικών και οικονομικών λειτουργιών του οργανισμού και εξασφαλίζει την ομαλή λειτουργία του, έτσι ώστε οι επενδυτές να λαμβάνουν αποτελεσματικές και υψηλού επιπέδου υπηρεσίες.

Οι Υπηρεσίες του Οργανισμού "Επενδύστε στην Ελλάδα Α.Ε."

Ο Οργανισμός "Επενδύστε στην Ελλάδα Α.Ε." είναι ένας αξιόπιστος συνεργάτης των επενδυτών και η φιλοσοφία του Οργανισμού είναι να στηρίζει τους επιχειρηματίες και τα επενδυτικά τους σχέδια.

Ο Οργανισμός είναι ο αρμόδιος εθνικός φορέας προσέλκυσης, υποδοχής, προώθησης και υποστήριξης στρατηγικών και λοιπών επενδύσεων στην Ελλάδα, και απαρτίζεται από επαγγελματίες που είναι έτοιμοι να βοηθήσουν σε κάθε επενδυτικό σχέδιο, σε όποιο στάδιο της διαδικασίας ολοκλήρωσής του και αν βρίσκεται αυτό. Συνδράμει με αναλύσεις και παρέχει συμβουλές και ουσιαστική υποστήριξη στους επενδυτές που επιθυμούν να αναπτύξουν τις επιχειρήσεις τους στην Ελλάδα και την ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και Ανατολικής Μεσογείου.

Ειδικότερα, αρμοδιότητά του Οργανισμού είναι να ενημερώνει τους επενδυτές για τις πολυάριθμες επενδυτικές ευκαιρίες που προσφέρει η Ελλάδα και να συμβουλεύει σχετικά με τα ελκυστικά επενδυτικά κίνητρα που μπορούν να αξιοποιήσουν. Οι υπηρεσίες του Οργανισμού συμπεριλαμβάνουν την ανεύρεση δυνητικών εταίρων, την υποστήριξη των επενδυτών σε όλα τα στάδια της επένδυσης και την παροχή βοήθειας κατά στην ολοκλήρωση των αδειοδοτικών διαδικασιών.

Στον Οργανισμό "Επενδύστε στην Ελλάδα Α.Ε." παρέχονται συμβουλές στους επενδυτές σχετικά με νομικές και διοικητικές διαδικασίες, παρέχεται η απαιτούμενη πληροφόρηση για το οικονομικό περιβάλλον της Ελλάδας καθώς και ανάλυση επενδυτικών προτάσεων. Επίσης, ο Οργανισμός αποτελεί έναν πολύτιμο

επιχειρηματικό εταίρο που μπορεί να προσφέρει βοήθεια στην ανεύρεση εκτάσεων και υποδομών και παρέχει πληροφόρηση σχετικά με το ανθρώπινο δυναμικό.

Συνοπτικά, ο Οργανισμός "Επενδύστε στην Ελλάδα Α.Ε." εστιάζει στην υποστήριξη των διεθνών επενδυτών, παρέχοντας υψηλού επιπέδου υπηρεσίες, προκειμένου να διευκολύνει τη προσέλκυση νέων και επεκτεινόμενων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα – το κέντρο ανάπτυξης στη Νοτιο-ανατολική Ευρώπη και την πύλη για νέες, δυναμικές και αναπτυσσόμενες αγορές.

5.3 Μη κρατικοί φορείς

Τέλος, ένα μεγάλο φάσμα και από μη κρατικούς φορείς εμπλέκεται στην οργάνωση της Ελληνικής Εμπορικής Διπλωματίας. Μέχρι το πρόσφατο παρελθόν μόνο κάποιος μικρός αριθμός επιχειρήσεων, ενδιαφέρονταν και επεδίωκε να συμμετέχει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα της εμπορικής διπλωματίας σε επίπεδο μη κρατικών φορέων. Ο κύκλος αυτός έχει τώρα διευρυνθεί με τη συμμετοχή και μεγάλων επιμελητηρίων, επιχειρηματικών ενώσεων και συνδέσμων εξαγωγέων-εισαγωγέων.

Η ελληνική νομοθεσία παρέχει τη δυνατότητα για ίδρυση αμιγών εξαγωγικών εμπορικών επιχειρήσεων που έχουν ως σκοπό τη διάθεση των ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό. Οι κυριότερες προϋποθέσεις λειτουργίας τους είναι να έχουν τη μορφή ανώνυμης εταιρίας, να έχουν ως αποκλειστικό σκοπό τις εξαγωγές και να διπλασιάζουν το μετοχικό κεφάλαιο μέσα σε δέκα χρόνια. Οι εξαγωγικές επιχειρήσεις απολαμβάνουν διάφορες διευκολύνσεις για την εισαγωγή πρώτων υλών, για τις επανεξαγωγές κ.λπ.

Η συμμετοχή των συνδέσμων εξαγωγέων-εισαγωγέων είναι πολύ σημαντική και στην περίπτωση της χώρας μας, η ίδρυση του Πανελληνίου Συνδέσμου Εξαγωγέων⁵⁵ [Π.Σ.Ε.] το 1945 αποτέλεσε μια προσπάθεια τόνωσης της εξαγωγικής δραστηριότητας. Ο Π.Σ.Ε. αποτελεί την κεντρική εξαγωγική οργάνωση της χώρας,

⁵⁵ Ο Σύνδεσμος, σήμερα, αριθμεί περί τα 1500 ενεργά μέλη, δηλαδή περίπου το 1/3 του συνόλου των ελληνικών εξαγωγικών επιχειρήσεων που όμως πραγματοποιούν το 80% περίπου του συνολικού εξαγωγικού τζίρου (ΠΗΓΗ: www.pse.gr).

μέλη του δε είναι εξαγωγικές επιχειρήσεις, συνεταιρισμοί και εξαγωγικές οργανώσεις όλων των κλάδων της εξαγωγής από όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας⁵⁶. Σκοπός του Π.Σ.Ε. είναι η προώθηση των συμφερόντων των μελών του και του εξαγωγικού κλάδου, και η προαγωγή της εξαγωγικής δραστηριότητας στο πλαίσιο της γενικότερης προόδου και της εξωστρέφειας της εθνικής οικονομίας.

Ο Π.Σ.Ε., στην έβδομη δεκαετία συνεχούς δραστηριότητας, είναι τώρα σε θέση να συμβάλει πιο αποτελεσματικά στον εκσυγχρονισμό της εξαγωγικής βάσεως της χώρας με την αφομοίωση της νέας τεχνολογίας και στην ποιοτική αναβάθμισή της και να αξιοποιήσει καλύτερα τις νέες συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί στο διεθνές εμπόριο, για «την προαγωγή και κατοχύρωσιν των συμφερόντων των μελών του και την συμβολή των Ελλήνων εξαγωγέων εις τα γενικότερα συμφέροντα της εθνικής οικονομίας», όπως οραματίστηκαν οι ιδρυτές του⁵⁷. Από την ενδελεχή ανάλυση των εξαγωγικών εξελίξεων στη νέα δεκαετία καθίσταται σαφές ότι απαιτείται πλέον ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης, με κυρίαρχο στόχο την εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας.

Στους μη κρατικούς φορείς, εντάσσονται και τα διάφορα επιμελητήρια, τα οποία αποτελούν «υποχρεωτικές, αυτοτελείς και ανεξάρτητες ενώσεις φυσικών και νομικών προσώπων, που ασκούν εμπορική δραστηριότητα σε ορισμένη περιφέρεια, αποτελούν νομικά πρόσωπα δημόσιου δικαίου και τελούν υπό την κατασταλτική διαχειριστική εποπτεία του Υφυπουργού Εμπορίου (ως προς την νομιμότητα των πράξεών τους μέσα στα πλαίσια της παρεχόμενης σ' αυτά αυτοτέλειας), που μπορεί να μεταβιβάσει την εποπτεία αυτή στους κατά τόπους νομάρχες, προκειμένου για όλα τα εκτός του Νομού Αττικής Επιμελητήρια»⁵⁸.

Σκοπός των Επιμελητηρίων είναι η προστασία και ανάπτυξη του εμπορίου, της βιομηχανίας, της βιοτεχνίας και των επαγγελμάτων στην περιφέρειά τους, μέσα στα πλαίσια των συμφερόντων της εθνικής οικονομίας, ως και η εν γένει οικονομική πρόοδος αυτής. Η παροχή γνωμοδοτικών εισηγήσεων, για κάθε θέμα οικονομικού περιεχομένου, προς την Πολιτεία με γνώμονα πάντοτε την οικονομική ανάπτυξη της

⁵⁶ ΠΗΓΗ: www.pse.gr

⁵⁷ ΠΗΓΗ: www.pse.gr

⁵⁸ ΠΗΓΗ: Ν 2081/1992/Α-154 (Ρύθμιση του θεσμού των Επιμελητηρίων, τροποποίηση των διατάξεων του ν. 1712/1987 για τον εκσυγχρονισμό των επαγγελματικών οργανώσεων των εμπόρων, βιοτεχνών και λοιπών επαγγελματιών και άλλες διατάξεις)

περιφέρειάς τους και την εξυπηρέτηση του γενικότερου συμφέροντος της εθνικής οικονομίας. Επίσης η παροχή γνωμοδοτικών εισηγήσεων και πληροφοριών για κάθε θέμα οικονομικού περιεχομένου προς τα μέλη τους και κάθε ενδιαφερόμενο.

Ενδεικτικά, τα Επιμελητήρια έχουν τις παρακάτω αρμοδιότητες⁵⁹:

- i. Υποβάλλουν προς την Πολιτεία εισηγήσεις συμβουλευτικού και γνωμοδοτικού χαρακτήρα, σχετικά με το εμπόριο, τη μεταποίηση και τα επαγγέλματα, ή την εθνική οικονομία γενικότερα, συμμετέχουν σε επιτροπές και όργανα σχεδιασμού έργων υποδομής, και μεριμνούν, με κάθε μέσο, για την ανάπτυξη του εξαγωγικού κυρίως εμπορίου, της μεταποίησης των επαγγελμάτων και γενικά για την αύξηση της παραγωγής και της παραγωγικότητας.
- ii. Μελετούν την ανάπτυξη της τυποποίησης, χορηγούν πιστοποιητικά εγγραφής και καταγωγής προϊόντων στα μέλη τους, βεβαιώνουν το όμοιο ή το ιδιόχειρο της υπογραφής των μελών τους, καταγράφουν συστηματικά τα εμπορικά και επαγγελματικά έθιμα, παρέχουν πληροφορίες στα μέλη τους και στην Πολιτεία για αλλοδαπές αγορές, για τις διεθνείς οικονομικές εξελίξεις και για άλλα συναφή θέματα.
- iii. Αναλαμβάνουν μετά από πρόταση του διοικητικού τους συμβουλίου και απόφαση του Υπουργού Εμπορίου τη διαχείριση βιομηχανικών και ελεύθερων ζωνών, εμπορικών κέντρων, μόνιμων εκθέσεως και εκθετηρίων χώρων, σταθμών, λιμένων, αιθουσών δημοπρασιών, γενικών αποθηκών, εργαστηρίων ανάλυσης και εξέτασης εμπορευμάτων.
- iv. Τέλος, μπορούν να συνιστούν εταιρείες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, που δεν υπάγονται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, είτε αυτοτελώς είτε σε σύμπραξη με άλλους φορείς, με αυτοτελή διαχείριση των πόρων τους, ιδίως των κοινοτικών κονδυλίων ή των εσόδων από άλλους διεθνείς οργανισμούς, και με σκοπούς την ανάπτυξη της πληροφορικής, την εκπαίδευση και επιμόρφωση των μελών τους ή και τρίτων, την εφαρμογή κάθε μορφής κοινοτικών προγραμμάτων ή την εκπλήρωση οποιουδήποτε άλλου επιμελητηριακού σκοπού.

Στην παρούσα εργασία, θα αναφερθούμε στην περίπτωση του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών [Ε.Β.Ε.Α.], το οποίο έχει ως αποστολή, να

⁵⁹ ΠΗΓΗ: Ν 2081/1992/Α-154 (Ρύθμιση του θεσμού των Επιμελητηρίων, τροποποίηση των διατάξεων του ν. 1712/1987 για τον εκσυγχρονισμό των επαγγελματικών οργανώσεων των εμπόρων, βιοτεχνών και λοιπών επαγγελματιών και άλλες διατάξεις)

λειτουργεί ως Σύμβουλος της εκάστοτε κυβέρνησης σε θέματα εμπορίου, βιομηχανίας και παροχής υπηρεσιών και γενικότερα αναπτυξιακής πολιτικής⁶⁰.

Συγκεκριμένα, διατυπώνει συγκεκριμένες θέσεις και πραγματοποιεί πλήθος παρεμβάσεων στην πολιτική ηγεσία για όλα τα προωθούμενα από την Πολιτεία νομοθετήματα τα οποία σχετίζονται με τις δραστηριότητές του και παρακολουθεί τις προκλήσεις των καιρών με ποιότητα και κατάλληλη οργάνωση, και δίνει μια νέα δυναμική στους κλάδους του εμπορίου, της βιομηχανίας και των υπηρεσιών, προσπαθώντας να μειώσει τα μειονεκτήματα και να ενισχύσει τα πλεονεκτήματά τους. Παράλληλα, συμβάλλει στη δημιουργία ενός κλίματος συνεργασίας, αμοιβαίας εμπιστοσύνης και επιτυχούς πληροφόρησης του επιχειρηματικού κόσμου.

Ανάμεσα στις ανωτέρω δράσεις του, το Ε.Β.Ε.Α. εκπροσωπεί, υποστηρίζει και αναδεικνύει την επιχειρηματική δραστηριότητα, διοργανώνοντας και συμμετέχοντας σε επιχειρηματικές αποστολές από και προς ξένες χώρες, με σκοπό τη διεύρυνση των διεθνών οικονομικών σχέσεων. Αναπτύσσει επαφές με ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς και φορείς, με στόχο την ενημέρωση και την προώθηση θέσεων που εξυπηρετούν τα συμφέροντα των ελληνικών επιχειρήσεων και τέλος, διενεργεί έρευνες και μελέτες προκειμένου να εξυπηρετήσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις παραγωγικές τάξεις, και να προωθήσει την πληρέστερη ενημέρωση των επιχειρήσεων – μελών του.

Γίνετε συνεπώς σαφές, εξαιτίας της φύσης των οικονομικών και εμπορικών ζητημάτων, πως και άλλοι φορείς εμπλέκονται στη διαμόρφωση της εμπορικής διπλωματίας και κατ' επέκταση της εξωτερικής πολιτικής μιας χώρας, είτε αυτή αφορά την οικονομία της είτε την εθνική της επιβίωση, ενώ παράλληλα αυξάνεται η επιρροή και η συμμετοχή σε κάποια έκταση στο σύστημα λήψης αποφάσεων και μη κυβερνητικών δρώντων, όπως οι επιχειρήσεις, οι επιχειρηματικοί σύνδεσμοι και τα εμπορικά επιμελητήρια, μαζί με τις ομάδες πίεσης που εκπροσωπούν τα συμφέροντά τους.

⁶⁰ ΠΗΓΗ: www.acci.gr

Κεφάλαιο 6: Συμπεράσματα-Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

6.1 Παρουσίαση κύριων συμπερασμάτων

Στην παρούσα εργασία εξετάστηκε η έννοια της Εμπορικής Διπλωματίας και ο τρόπος που επηρεάζει τις πολιτικές των κρατών στο διεθνές σύστημα, σε θέματα που αφορούν την άσκηση εξωτερικής πολιτικής, την ανάπτυξη του εμπορίου, αλλά και της ίδιας της εθνικής τους οικονομίας. Τις επόμενες δεκαετίες, πρόκειται να δούμε έναν κόσμο που θα κυριευθεί από τολμηρές επιχειρήσεις και εταιρείες, και μια κοινή γνώμη περισσότερο συνειδητοποιημένη ως μια παγκόσμια αγορά που σταδιακά ενοποιείται, αλλά περισσότερο πρόθυμη να εκμεταλλευτεί τους ανίσχυρους θεσμούς στο διεθνές πολιτικό σύστημα και να αποκτήσει πρόσβαση σε πόρους και να βελτιώσει την οικονομική της κατάσταση. Ο τρόπος δράσης λοιπόν, της διπλωματίας, θα ανατραπεί στον απόλυτο βαθμό χάρη στα μείζονα διεθνή θέματα που προέρχονται από την επανάσταση της πληροφορίας: τις τηλεπικοινωνίες, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, τη λογοκρισία.

Η εμπορική διπλωματία θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην οικονομική εξέλιξη του κόσμου, και κατά πάσα πιθανότητα θα δούμε στο μέλλον ορισμένες περιφερειακές και διμερείς συνεργασίες, βασισμένες στην ισχυρή πολιτική σχέση, η οποία θα συμβάλει στην παγκόσμια ασφάλεια και συνεργασία. Τη σημασία της εμπορικής διπλωματίας σε γενικά πλαίσια, υποστήριξε και ο Harry Korp, συνταξιούχος αξιωματικός της Αμερικανικής Υπηρεσίας Εξωτερικών Υποθέσεων: «Η Εμπορική διπλωματία περιλαμβάνει τις επιχειρήσεις και την κυβέρνηση, που βρίσκονται σε μια συνεχή προσπάθεια επίτευξης των εμπορικών στόχων που προάγουν τα εθνικά συμφέροντα. Η οικονομική και εμπορική μας δύναμη καθώς και η παγκόσμια παρουσία μας, είναι σημείο αναφοράς της ηγετικής μας θέσης στις παγκόσμιες υποθέσεις, επειδή αυτά είναι το σημείο αναφοράς της επιθυμίας και των υπολοίπων να μας ακολουθήσουν».

Η παγκοσμιοποίηση και η εδραίωση της ειρήνης αποτέλεσαν τις βασικές αιτίες για μια στροφή της εξωτερικής πολιτικής των χωρών στα οικονομικά ζητήματα. Βασικός μοχλός της υλοποίησης αυτής της στροφής της εξωτερικής πολιτικής για την υπεράσπιση των οικονομικών και εμπορικών συμφερόντων των χωρών αποτέλεσε και θα εξακολουθεί να αποτελεί η εμπορική διπλωματία, βασικό χαρακτηριστικό της οποίας είναι το γεγονός ότι ενσωματώνει και αναπαριστά με τον πιο χαρακτηριστικό

τρόπο την φύση της διεθνούς πολιτικής οικονομίας και των πολιτικών εμπορίου που είναι η συσχέτιση της πολιτικής και των οικονομικών στον τομέα των διεθνών σχέσεων. Η συσχέτιση αυτή είναι φανερή από το γεγονός ότι πρωταρχικός στόχος της εμπορικής διπλωματίας είναι η προώθηση στόχων εξωτερικής πολιτικής με οικονομικά μέσα. Αποτελεί, δηλαδή, ένα μέσο της εξωτερικής πολιτικής μιας χώρας και για τον λόγο αυτό δεν θα πρέπει να την εκλάβουμε μόνο ως μέσο, αλλά και ως μια διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Περιπτωσιολογική μελέτη για την παρούσα εργασία αποτέλεσε ο τρόπος οργάνωσης της εμπορικής διπλωματίας στην Ελλάδα συναρτήσει των βασικών εμπορικών συμφερόντων της χώρας μας και των στρατηγικών επιδιώξεων της Ελληνικής εξωτερικής εμπορικής πολιτικής. Η περαιτέρω διεύρυνση της οικονομικής παρουσίας της Ελλάδας στην περιοχή των Βαλκανίων και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης -με έμφαση στην πράσινη ανάπτυξη- αποτελεί ζήτημα ιδιαίτερης σημασίας, καθώς αναμένεται ότι θα συμβάλλει ουσιαστικά στην έξοδο της Ελλάδας από την οικονομική κρίση ενώ ταυτόχρονα θα αυξήσει το πολιτικό της βάρος στην περιοχή. Η Ελλάδα επιθυμεί να αναδείξει τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και να προωθήσει αποτελεσματικότερα τις εξαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών στην περιοχή όπως και τις επενδύσεις και τις δραστηριότητες των ελληνικών επιχειρήσεων. Χρήσιμο εργαλείο αποτελούν οι επιχειρηματικές αποστολές σε συντονισμό με τους αρμόδιους κρατικούς φορείς (ΟΠΕ, ΕΟΤ, Invest in Greece κλπ). Επιδιώκεται, επίσης, η ενίσχυση της συνεργασίας της Ελλάδας με τις χώρες της περιοχής αυτής στους τομείς της τεχνολογίας και των μεγάλων έργων υποδομής (π.χ. Ελληνικό Σχέδιο Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων).

Η Ελλάδα, σύμφωνα με τις εκθέσεις του Υπουργείου Εξωτερικών, έχει θέσει ως βασικές αρμοδιότητες της εμπορικής διπλωματίας: την προώθηση των διμερών της σχέσεων και ταυτόχρονα την αναπτυξιακή και ανθρωπιστική βοήθεια προς τρίτες χώρες, στοχεύοντας στην εξωστρέφεια των ελληνικών επιχειρήσεων, τη βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της οικονομίας, την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και την αύξηση των εξαγωγών. Η Ελλάδα κάνει οικονομικά ανοίγματα προς τα Βαλκάνια, τις χώρες του Εύξεινου Πόντου και της Κασπίας, την Τουρκία, τη Μέση Ανατολή και τον Αραβικό κόσμο.

Συνοψίζοντας, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η Ελλάδα, κατά την προσωπική μου άποψη, παρά τις δυσκολίες και τα προβλήματα, μπαίνει σε μία καινούργια εποχή και μπροστά της παρουσιάζονται μεγάλες ευκαιρίες, ασχέτως αν η χρονική συγκυρία δεν ευνοεί την επίτευξη άμεσων αποτελεσμάτων λόγω της οικονομικής κρίσης και της

εποπτείας από το καθεστώς του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Η συστηματική δουλειά, η ξεκάθαρη στρατηγική, η έξυπνη διπλωματία δημιουργούν τις προϋποθέσεις για να πετύχουμε σαν κράτος ποιοτική ανάπτυξη και ευημερία. Στην κατεύθυνση αυτή μπορεί να συντελέσει η δημιουργία διεθνών δικτύων, η εξωστρέφεια της οικονομίας μας και της πολιτικής μας και η εμπέδωση μιας νέας νοοτροπίας που θα μας επιτρέψει να πετύχουμε. Οι Έλληνες πρωταγωνίστησαν μόνο όταν λειτούργησαν ως «πολίτες του κόσμου» και όταν αξιοποίησαν το πνεύμα και τον πολιτισμό τους, την ευφυΐα τους και την τόλμη τους. Το άθροισμα των δυνάμεών μας θα οδηγήσει σε πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα: σε κέρδη για τις επιχειρήσεις, σε οφέλη για την εθνική οικονομία, σε αποτελέσματα για την εξωτερική μας πολιτική.

6.2 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Η εμπορική διπλωματία λοιπόν, είναι ένας όρος με τον οποίο εννοούμε τη χρήση της κρατικής πολιτικής επιρροής για την προώθηση του διεθνούς εμπορίου και των επενδύσεων, τη μείωση του κόστους και των κινδύνων των διασυνοριακών συναλλαγών και την αξιοποίηση των κρατικών, συγκριτικών πλεονεκτημάτων και την προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Δύο είναι τα κλειδιά για την επιτυχημένη άσκηση της εμπορικής διπλωματίας. Το ένα είναι η δημιουργία και η καλλιέργεια του κατάλληλου πολιτικού κλίματος. Το άλλο είναι η εντατική εμπορική «προώθηση» της χώρας. Τα μέσα για την επίτευξη της στρατηγικής αυτής είναι πολλαπλά: ανάπτυξη εμπορίου, επενδύσεις, ανταλλαγή τεχνολογίας, δημιουργία θετικής επικοινωνιακής εικόνας, εκπαιδευτικές συνεργασίες και δημιουργία θεσμικών φορέων για την έρευνα και την ανάπτυξη.

Η συγκεκριμένη εργασία μου έδωσε τη δυνατότητα να ανακαλύψω τη σημασία άσκησης σωστής και υπεύθυνης εμπορικής διπλωματίας εκ μέρους των κρατών, ένας συνδυασμός που οδηγεί στην άσκηση επιτυχημένης εμπορικής διπλωματίας. Η επιτυχημένη εμπορική διπλωματία θα αποφέρει σημαντικό κέρδος στα κράτη που την ασκούν και θα τα βοηθήσει να αναπτύξουν την εθνική τους οικονομία. Η δημιουργία ενός cluster εξωστρέφειας και οι δράσεις που θα προκύψουν μέσα από αυτό θα μπορέσουν να καλύψουν την συγκεκριμένη ανάγκη. Πόσο μάλλον, σε χώρες όπως η Ελλάδα, όπου η στροφή στις εξαγωγές ποιοτικών πιστοποιημένων προϊόντων και προσφερόμενων υπηρεσιών αποτελεί μονόδρομο για την έξοδο από την κρίση.

Δεν πρέπει να αγνοούμε παραδείγματος χάριν ότι ο παγκόσμιος θρίαμβος της εμπορικής Ναυτιλίας της χώρας μας, δείχνει τις τεράστιες δυνατότητες των Ελλήνων σε ένα παγκοσμιοποιημένο οικονομικό περιβάλλον. Η ελληνική εμπορική διπλωματία μπορεί να μετατραπεί σε καταλύτη της οικονομικής ανάπτυξης, εάν οργανωθεί σωστά και ενισχυθεί η ευρωπαϊκή διάσταση της χώρας μας.

Για την άσκηση επιτυχημένης εμπορικής διπλωματίας όμως θα απαιτηθεί μια υποδειγματική μεθοδολογία, η οποία θα οδηγήσει στην ανάπτυξη και την εθνική ευημερία. Ποια είναι αυτή η μεθοδολογία όμως; Και ποια είναι τα μέσα που χρησιμοποιεί; Είναι ήδη γνωστό ότι τα μέσα που χρησιμοποιεί η εμπορική διπλωματία είναι τόσο οικονομικού όσο και πολιτικού χαρακτήρα. Υπάρχουν, ωστόσο, αρκετά ζητήματα που θα πρέπει να τύχουν περισσότερης επεξεργασίας. Λόγου χάρη πως προσδιορίζονται και πως συνδέονται οι πολιτικοί με τους οικονομικούς στόχους στο πλαίσιο της εξωτερικής πολιτικής καθώς επίσης και ποιοι τελικά θα πρέπει να προσδιορίζουν τους σημαντικότερους στόχους της εμπορικής διπλωματίας, η αγορά και οι ανάγκες της, δηλαδή οι επιχειρήσεις και το περιβάλλον που επικρατεί ή η εκάστοτε πολιτική ηγεσία; Εάν, τέλος, η τάση είναι να υπάρξει ολοένα και μεγαλύτερη συμμετοχή της αγοράς με ποιο τρόπο θα μπορεί αυτή να έχει όσο δυνατόν μεγαλύτερη δημοκρατική νομιμοποίηση;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1.1 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλμπάνης Ευστράτιος, «Ελλάδα και παγκοσμιοποίηση», Αθήνα: Εκδόσεις Libro , 2005
- Αρβανιτόπουλος Κωνσταντίνος, «Η αμερικανική εξωτερική πολιτική μετά τον Ψυχρό πόλεμο», Εκδόσεις Ποιότητα 2000
- Βάσκου Μ.(2006) “Ο στρατηγικός σχεδιασμός επέκτασης και οι άμεσες ξένες επενδύσεις των ελληνικών επιχειρήσεων στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης”, Τμήμα Διεθνούς Εμπορίου, ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας
- Θεοδωράκης Ι.(2007) “Μετεγκατάσταση ελληνικών επιχειρήσεων στα Βαλκάνια – Προσδιοριστικοί παράγοντες”, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα, Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, ΟΠΑ
- Κινωτάκης Νίκος και Κόντης Αντώνης, «Πολυεθνική επιχείρηση ως φορέας παγκοσμιοποιημένης οικονομικής δράσης», Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2005
- Κουβελιώτης Κυριάκος, «Διευθυντική και πολιτική επιστήμη, η περίπτωση της διαπραγματεύσεως», Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2001
- Κουλουμπής Θεόδωρος, «Διεθνείς Σχέσεις, Εξουσία και Δικαιοσύνη», Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1995
- Κουσκουβέλης Ηλίας, «Διπλωματία και Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1995
- Κώνστας Δημήτριος, «Διπλωματία και πολιτική», Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Λιβάνη 2002
- Μούσης Νίκος, «Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο-Οικονομία-Πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση- Αθήνα 2003
- Παρινός Δημήτριος , «Διεθνές και Εξαγωγικό Marketing στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης», Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2002
- Σκλιάς Π.- Χουλιάρας Αστ., «Η Διπλωματία της κοινωνίας των πολιτών», Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση 2002
- Τσαρδανίδης Χαράλαμπος, «Το σύστημα λήψης αποφάσεων στην εξωτερική πολιτική. Θεωρητικές προσεγγίσεις για το εσωτερικό και το διεθνές περιβάλλον», Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2005

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Κουβέλης Σπύρος "Οι άξονες της οικονομικής διπλωματίας για το 2011 και ο απολογισμός των πεπραγμένων του 2010".
- Χαράλαμπος Τσαρδανίδης, Εισήγηση στο Γ' Πανελλήνιο Συνέδριο Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας, Αθήνα Μάιος 2008

1.2 ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Acocella Nicola, Economic policy in the age of globalization, Ed. Cambridge University Press, Cambridge 2005
- Bayne Nicholas, Stephen Woolcock, The New Economic Diplomacy, Ed. Ashgate, London, 2003
- Berridge Geoff.R. & James A., A Dictionary of Diplomacy, Basingstoke, Palgrave, 2001
- Berridge Geoff.R., Διπλωματία-Θεωρία και Πρακτική, Εκδόσεις Τουρίκη, Αθήνα, 2007
- Charlton A., Industry Targeting within Foreign Investment Promotion, Oxford Investment Research, 2004
- Curzon G., Multilateral Commercial Diplomacy, London, 1965
- Friis L., Murphy A., "The European Union and Central and Eastern Europe: Governance and Boundaries", Journal of Common Market Studies, 1999
- Gerald Segal, The World Affairs Companion, Simon&Schuster, 1987
- Gyngell Allan & Wesley Michael, Making Australian Foreign Policy, New York, Cambridge University, 2005
- Hildebrandt P.V., "Central and Eastern Europe in Transition: Economic and Institutional Aspects", dissertation, University of Berlin, 2002
- Jacques A., La mondialisation de l'économie Paris: La Decouverte, 2004
- Kopp H.W., Commercial Diplomacy and National Interest, Washington DC, The American Academy of Diplomacy, 2004
- Kosteci Michel, Intellectual Property and Economic Development: What Technical Assistance to Redress the Balance in Favor of Developing Nations?, Geneva, International Centre for Trade and Sustainable Development, 2006
- Kosteci Michel & Naray Olivier, Commercial Diplomacy and International Business, The Hague, Clingendael Institute, 2007
- Lee Donna, David Hudson, The old and new significance of political economy in diplomacy, 2004
- Parsons T., Politics and Social Structure, 1969
- Potter E., Branding Canada: The Renaissance of Canada's Commercial Diplomacy, International Studies Perspectives, 2004
- Rana K.S., Inside Diplomacy, New Delhi, Manas Publications, 2000
- Rana K.S., Bilateral Diplomacy, Geneva, Diplohandbooks, 2001
- Saner R. & Yiu Lichia, International economic diplomacy: mutations in post-modern times, Discussion paper no.84, Netherlands, 2003
- Sidne M. Milkis, Executive power and political parties: The dilemmas of scale in American democracy, 2005
- Woolcock S. The Changing Nature of Trade Diplomacy, London School of Economics and Kings College, 2002

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Catalin Ploae, PhD, Assistant Lecturer, Ovidius University of Constanta, Faculty of Economics, Recent trends of Commercial Diplomacy in the Balkans Area, 2010
- Mercier Alexandre, Discussion Papers in Diplomacy, Commercial Diplomacy in Advanced Industrial States: Canada, the UK, and the US, Netherlands Institute of International Relations Clingendael, 2007

- Olivier Naray, Doctoral assistant at the Enterprise Institute, University Neuchatel, Commercial Diplomacy: A Conceptual Overview, The Netherlands, 2008
- Vasilcovchi Nicoleta, PhD Candidate, University of Iasi, Doctoral School of Economics, Romania, Commercial Diplomacy importance and the role of peace promoter in the globalization context, 2009

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- <http://www.commercialdiplomacy.org>
- <http://europa.eu>
- <http://www1.mfa.gr>
- <http://www.hepo.gr>
- <http://www.investingreece.gov.gr>
- <http://www.ggae.gr>
- <http://www.agora.mfa.gr>
- <http://www.acci.gr>
- <http://www.espa.gr>
- <http://www.pse.gr>
- <http://www.oecd.org>
- <http://www.oey.gr>
- <http://www.un.org/law/ilc/texts/diplomat.htm>
- <http://www.cc.columbia.edu/sec/dlc/ciao/wps>
- <http://www.thinklondon.com>
- <http://strategis.ic.gc.ca/epic/internet>

Παραρτήματα

Πίνακας 1 : Η ουσία των λειτουργιών της Εμπορικής Διπλωματίας και οι Τεχνοκρατικές επιπτώσεις τους

Πηγή: Discussion papers in Diplomacy , Commercial Diplomacy and International Business, Michel KostECKi and Oliver Naray, April 2007- Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael.'

Η ουσία της Εμπορικής Διπλωματίας	Τεχνοκρατικές Επιπτώσεις
1.Λειτουργία	Η επίδοση είναι δύσκολο να αξιολογηθεί. Σε μεγάλο βαθμό εξαρτάται από τις δεξιότητες και τα κίνητρα παροχής μεμονωμένων ομάδων καθώς και από την ποιότητα της σχέσης μεταξύ της Εμπορικής Διπλωματίας και εκείνων που την ασκούν.
2. Κυβερνητική λειτουργία	Οι κυβερνητικές παροχές και οι δικαιούχοι των επιχειρήσεων συμμετέχουν στη δημιουργία Αξίας για την εκπλήρωση των κοινωνικών προσδοκιών σχετικά με επαγγελματικές σχέσεις μεταξύ της χώρας καταγωγής και της χώρας υποδοχής . Οι κρατικές υπηρεσίες, επηρεάζονται έντονα από την πολιτική και τη γραφειοκρατία, που συχνά υποφέρουν από αναποτελεσματικότητα.
3. Διπλωματική λειτουργία	Η λειτουργία της Εμπορικής Διπλωματίας πρέπει να εντάσσεται στο πλαίσιο της εξωτερικής πολιτικής της χώρας καταγωγής, της εξαγωγής προγραμμάτων προώθησης και της ευρύτερης οικονομικής πολιτικής. Η προκύπτουσα υποταγή σε διάφορες μορφές της εξουσίας μπορεί να φέρει σύγχυση και να περιορίσει τις ευθύνες. Επιπλέον, οι διπλωμάτες συχνά δέχονται κριτική για την περιορισμένη κατανόηση των δραστηριοτήτων τους, την έλλειψη επιχειρηματικού πνεύματος και την κατάχρησης εξουσίας από την πλευρά τους για προσωπικό όφελος ή για τους φίλους τους.
4. Δημόσια λειτουργία	Η δικαιούχος επιχείρηση δεν πληρώνει για ορισμένες (δημόσιες) υπηρεσίες της Εμπορικής Διπλωματίας, πράγμα που σημαίνει ότι η "ιδιοκτησία" μπορεί να είναι ένα κρίσιμο ζήτημα για να καθορίσει το περιεχόμενο και την ποιότητα της υπηρεσίας καθώς και τον τρόπο

	<p>λειτουργίας της αλλά και τον τρόπο αξιολόγησής της.</p>
<p>5. Εμπορική λειτουργία</p>	<p>Οι δικαιούχες επιχειρήσεις πληρώνουν για ορισμένες άλλες υπηρεσίες, γεγονός που θέτει το εξής ερώτημα: Ποια είναι η λογική να έχουν υπηρεσίες που παρέχονται από τις διπλωματικές αποστολές αντί από ιδιωτικούς συμβούλους, μεσάζοντες ή επιχειρηματικές οργανώσεις αυτοβοήθειας.</p>
<p>6. Διαδικτυακή λειτουργία</p>	<p>Μια υπηρεσία στην οποία η Αξία σε μεγάλο βαθμό διαμορφώνεται μέσα από τις σχέσεις που δίνουν πρόσβαση σε νέες πληροφορίες οι οποίες δεν είναι διαθέσιμες στο κοινό και οι επιχειρηματικές επαφές είναι ιδιαίτερα απροσδιόριστες και δύσκολο να εκτιμηθούν. Οι δεξιότητες, οι ικανότητες και το δικαίωμα του κινήτρου των ατόμων που εμπλέκονται σε τέτοιες δραστηριότητες είναι "η απαραίτητη προϋπόθεση" της επιτυχίας.</p>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

<http://www.unipi.gr/pmsdes>